

Virtuaalivaluutat henkilökohtaisen tulon verotuksessa

Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Maisteritutkielma
Elina Väärä
Finanssioikeus
Kevät 2020

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Virtuaalivaluutat henkilökohtaisen tulon verotuksessa

Tekijä: Elina Väärä

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Oikeustiede, finanssioikeus

Työn laji: Tutkielma x Lisensiaatintyö __

Sivumäärä: VIII + 70

Vuosi: 2020

Tiivistelmä:

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu sitä, miten virtuaalivaluuttoja verotetaan luonnollisen henkilön henkilökohtaisen tulon verotuksessa. Tutkielmassa etsitään vastausta virtuaalivaluuttatulojen laajuus-, kohdistamis-, arvostamis- ja jaksottamisongelmiin. Virtuaalivaluuttatuloista on tarkasteltu virtuaalivaluutan luovutuksesta saatavaa tuloa ja sekä proof of work -louhintamenetelmällä että proof of stake -louhintamenetelmällä saatuja louhintatuloja. Lisäksi tutkielmaan sisältyy oikeusvertaileva katsaus Ruotsissa käytössä olevaan tuloverotusjärjestelmään ja erityisesti siihen, miten virtuaalivaluuttatuloja Ruotsissa verotetaan. Tutkielmassa pääosin käytetty metodi on oikeusdogmaattinen, mutta tutkielmaan sisältyy myös lyhyt oikeusvertaileva osuus.

Virtuaalivaluutan luovutuksesta saatavasta tulosta tutkitaan erityisesti sitä, voidaanko kyseisiin luovutuksiin soveltaa tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä. Luovutusvoittojen soveltamisala määräytyy käsitteen ”omaisuuden luovutus” kautta. Omaisuutta tai sen luovutusta ei ole määritelty tuloverolaissa, joten on tutkittava, onko virtuaalivaluutta säännöksessä tarkoitettua omaisuutta, jota voidaan luovuttaa säännöksessä tarkoitettulla tavalla. Erityisesti on myös tutkittu louhintatulojen tulolajikysymystä, eli voidaanko louhintatuloa pitää tulona, jonka varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen.

Tutkielmassa todettiin, että virtuaalivaluuttojen luovutuksiin voidaan soveltaa tuloverolain luovutusvoittoja koskevaa sääntelyä, sillä virtuaalivaluutta on kyseisissä säännöksissä tarkoitettua omaisuutta, koska virtuaalivaluutalla on rahallista arvoa. Louhintatuloja on pidettävä pääomatuloina riippumatta siitä, kummalla louhintamenetelmällä tulot on saatu, sillä molemmissa on kyse varallisuuden kerryttämästä tulosta. Virtuaalivaluuttatulojen arvostamisessa käytetään käypää arvoa ja tulot jaksotetaan kuten muutkin verotettavat tulot.

Ruotsin tuloverojärjestelmässä virtuaalivaluuttojen luovutuksiin sovelletaan myös luovutusvoittoja koskevaa sääntelyä. Lisäksi luovutusvoiton määrä lasketaan samalla tavalla kuin Suomessa. Louhinnasta saatavien tulojen verotuskohtelussa sen sijaan on eroja. Ruotsissa louhintatuloja pidetään harrastustoiminnan tuloina, eli ne verotetaan ansiotuloina. Kuitenkin mikäli katsotaan, että louhintaa harjoitetaan tulonhankkimistarkoituksessa, verotetaan tulo elinkeinotoiminnan tulona. Tämä eroaa suuresti siitä, että Suomessa louhintatulot tulisi verottaa pääomatuloina.

Avainsanat: verotus, virtuaalivaluutat, luovutusvoittojen soveltamisala, tulolaji, pääomatulot

SISÄLLYS

LÄHTEET	VI
LYHENTEET	VIII
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Aluksi.....	1
1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus	2
1.3 Metodi ja oikeuslähteet	3
1.4 Verohallinnon ohjeiden merkityksestä	5
1.5 Käsitteistä.....	6
1.6 Käsittelyjärjestyksestä	7
2 VIRTUAALIVALUUTAT	8
2.1 Virtuaalivaluuttojen käyttötarkoitus	8
2.2 Virtuaalivaluutta oikeudellisesti	9
2.3 Virtuaalivaluutta ja lohkoketjut	10
2.3.1 Lohkoketjut.....	10
2.3.2 Virtuaalivaluttalompakko, julkinen avain ja yksityinen avain	10
2.3.3 Louhiminen.....	12
2.3.3.1 Proof of stake	12
2.3.3.2 Proof of work	13
3 LAAJUUSONGELMA	15
3.1 Virtuaalivaluutoista saatavan tulon veronalaisuus.....	15
3.2 Virtuaalivaluuttojen luovutuksesta saatavan tulon verottaminen	15
3.2.1 Luovutusvoittoa vai juoksevaa pääomatuloa.....	15
3.2.2 TVL:n luovutusvoittojen verotusta koskevat säännökset.....	16
3.2.2.1 Omaisuuden käsite luovutusvoittoverotuksessa.....	17
3.2.2.2 Luovutuksen käsite luovutusvoittoverotuksessa	17
3.2.3 Luovutusvoittojen soveltamisalaa koskevaa oikeuskäytäntöä	18

3.2.4	KHO 2019:42	20
3.2.5	TVL:n luovutusvoittojen verotusta koskevien säännösten soveltuminen virtuaalivaluuttoihin	22
3.2.6	Virtuaalivaluutan luovutusvoiton tai -tappion realisoituminen.....	24
3.2.7	Luovutustappio	25
3.2.8	Virtuaalivaluutta, arvopaperit ja lopullinen arvonmenetys	26
3.3	Virtuaalivaluuttatuloista vähennyskelpoiset kulut.....	27
3.3.1	Ansiotuloista tehtävät vähennykset	28
3.3.2	Pääomatuloista tehtävät vähennykset	29
4	KOHDISTAMISONGELMA	32
4.1	Kohdistamisongelmasta	32
4.2	Tulolähteet	32
4.3	Tulolaji.....	34
4.3.1	Tulolajin määräytymisestä.....	34
4.3.2	Virtuaalivaluuttojen luovutuksista saatujen tulojen tulolaji	35
4.3.3	Proof of stake -protokollan mukaisen louhintatulon tulolaji.....	35
4.3.4	Proof of work -protokollan mukaisen louhintatulon tulolaji.....	36
4.4	Oikea verovelvollinen.....	39
4.4.1	Yleistä tulon kohdistamisesta oikealle verovelvolliselle.....	39
4.4.2	Virtuaalivaluuttojen luovutusvoittojen henkilöllinen kohdistaminen	40
4.4.3	Louhintatulon henkilöllinen kohdistaminen.....	41
5	ARVOSTAMISONGELMA.....	44
5.1	Arvostamisongelmasta.....	44
5.2	Louhintatulojen arvostaminen	44
5.3	Virtuaalivaluutat ja käypä arvo	45
5.4	Luovutusvoiton ja -tappion määrän laskeminen.....	46
5.4.1	Luovutushinnan määräytyminen	47
5.4.2	Hankintameno ja hankintameno-olettama	48

5.4.3	Voiton hankkimisesta olleet menot	50
5.4.4	Luovutusjärjestys.....	50
5.4.5	Luovutustappion määrä	51
6	JAKSOTTAMISONGELMA.....	52
6.1	Jaksottamisesta.....	52
6.2	Louhintatulojen ja niistä tehtävien vähennysten jaksottaminen	52
6.3	Virtuaalivaluuttojen luovutusta koskevat jaksottamisongelmat	53
7	VIRTUAALIVALUUTTOJEN TULOVEROTUS RUOTSISSA	56
7.1	Ruotsin tuloverotuksesta yleisesti.....	56
7.1.1	Aluksi	56
7.1.2	Inkomstskattelag.....	56
7.1.3	Ansiotulot ja niistä tehtävät vähennykset	57
7.1.4	Pääomatulot	58
7.2	Virtuaalivaluutat ja Ruotsin tuloverolaki.....	61
7.3	Virtuaalivaluuttojen luovutuksista saatavien tulojen verotus	61
7.4	Louhintatulojen verotus	64
8	LOPUKSI.....	67

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Andersson, Edward – Linnakangas, Esko – Frände, Joakim: *Tuloverotus*. 8. uudistettu painos. Helsinki 2016.

Hautamäki, Jon – Atallah, Max – Koskikare, Karri: *Virtuaalivaluutan tarjoaminen – käsikirja virtuaalivaluuttalain soveltamiseen*. Keuruu 2019.

Johansson, Patrik Elias – Eerola, Mikko – Innanen, Antti – Viitala Juha: *Lohkoketju – Tiekartta päättäjille*. Liettua 2019.

Kuutti, Wille: *Kryptovaluutat ja lohkoketjut, mahdollisuus vai uhka?* Kuutti International Oy 2017.

Lodin, Sven-Olof – Lindencrona, Gustaf – Melz, Peter – Silfverberg, Christer – Simon-Almendal, Teresa – Persson Österman, Roger: *Inkomstskatt En lärobok i skatterätt*. 17. uudistettu painos. 2019

Myrsky, Matti – Malmgrén, Marianne: *Elinkeinotulon verotus*. 4. uudistettu painos. Alma Talent 2014.

Määttä, Kalle: *Verolakien tulkinta*. Porvoo 2014.

Määttä, Kalle: *Vero-oikeuden perusteet*. Helsinki 2017.

Nykänen, Pekka: *Julkisesti noteerattujen arvopapereiden luovutusvoitot henkilöverotuksessa*. Helsinki 2004.

Nykänen, Pekka: *Juoksevan velkakirjan lopullinen arvonmenetys oli vähennyskelpoinen luovutustappiona – KHO 2018:11*. Edilex 2.5.2018. (Nykänen 2018a)

Nykänen, Pekka: *Luovutusvoittoverotuksen soveltamisalasta – erityisesti juoksevan pääomatulon ja luovutusvoiton välisestä rajanvedosta*. Edilex 12.9.2018. (Nykänen 2018b)

Nykänen, Pekka: *Kaksi velkasaatavan luovutuksen verokohtelua koskevaa ratkaisua – KHO 2018:170 ja KHO 14.12.2018 T 5890*. Edilex 22.1.2019. (Nykänen 2019a)

Nykänen, Pekka: *Virtuaalivaluutan myyntiin sovelletaan luovutusvoittoa koskevia säännöksiä – KHO 2019:42*. Edilex 16.9.2019. (Nykänen 2019b)

Nykänen, Pekka – Rabinä, Timo: *Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus*. Helsinki 2013.

Päläs, Jenna – Manninen, Petri: *Vertaisluottosijoitus - arvopaperi vai ei? Sijoituksen oikeudellisen luonteen määrittely yhtenä jakamistalouden tulovero-oikeudellisena kysymyksenä*, s. 211–254 teoksessa Päläs, Jenna – Määttä, Kalle (toim.): *Jakamistalousjuridiikan käsikirja*. Alma Talent 2019.

Rothstein, Adam: *The end of money – The story of bitcoin, cryptocurrencies and the blockchain revolution*. New Scientist 2017.

Räbinä, Timo: *Vastikkeeton saanto ja luovutusvoiton verotus*. Helsinki 2001.

Räbinä, Timo – Myllymäki, Janne: *Kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden verotus*. Liettua 2016.

Räbinä, Timo – Myllymäki, Janne – Myrsky, Matti: *Henkilökohtaisen tulon verotus*. 3. uudistettu painos. Helsinki 2019.

Sorsa, Janne: *Bitcoinin luovutusten ja louhintatulojen tuloverotuskysymykset*. Opinnäytetyö. Helsinki 2015.

INTERNETLÄHTEET

Bittiraha: Mikä on bitcoin? [<https://bittiraha.fi/mika-bitcoin/>] (Viitattu 21.5.2020)

OIKEUSTAPAUKSET

KHO 2018:11

KHO 2018:170

KHO 14.12.2018 T 5890

KHO 2019:42

Helsingin HAO 06.07.2018 18/0426/3

Itä-Suomen HAO 29.11.2018 18/1027/1

EUT C-264/14 Skatteverket v. David Hedqvist

VEROHALLINNON OHJEET

Verohallinnon ohje Ansiotulojen verotus 21.12.2019 dnr A196/200/2015

Verohallinnon ohje Tulonhankkimiskulut ansiotuloista 24.2.2020 dnr VH/1364/00.01.00/2020

Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 29.5.2018 dnr A49/200/2018.

Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 7.10.2019 dnr VH/1982/00.01.00/2019.

Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020 dnr VH/5083/00.01.00/2019.

LYHENTEET

Dnr	Diaarinumero
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
HAO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki (378/1940)
TVL	Tuloverolaki (1535/1992)
Virtuaalivaluuttalaki	Laki virtuaalivaluuttojen tarjoajista (572/2018)

1 JOHDANTO

1.1 Aluksi

Virtuaalivaluutalla ei ole virallista määritelmää, mutta se voidaan määritellä esimerkiksi ”rahallisen arvon digitaaliseksi ilmentymäksi, jonka liikkeellelaskija ei ole keskuspankki tai muu virallinen taho”¹. Virtuaalivaluuttoja hankitaan yleensä joko valuutaksi tai sijoitustarkoituksessa. Tunnetuin virtuaalivaluutta on bitcoin, jonka on alun perin laskenut liikkeelle pseudonyymillä Satoshi Nakamoto esiintynyt henkilö tai joukko henkilöitä.² Muita virtuaalivaluuttoja ovat esimerkiksi Ethereum ja Dogecoin.

Tutkimuksen kohteena on virtuaalivaluuttojen verotus, sillä aihe on mielenkiintoinen ja haastava, eikä aihetta ole tutkittu kovin paljon. Virtuaalivaluuttojen verotusta ei ole säännelty erikseen ja aiheeseen liittyvä oikeuskäytäntö on vähäistä. Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo se, että virtuaalivaluutoista, varsinkin bitcoinista uutisoidaan jatkuvasti. Lisäksi virtuaalivaluuttojen verotukseen liittyen on vuonna 2019 annettu ensimmäinen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu.

Vaikka virtuaalivaluutat, etenkin bitcoin nousi pinnalle kunnolla vasta viitisen vuotta sitten, ulottuu virtuaalivaluuttojen historia paljon kauemmas. Ensimmäinen virtuaalivaluuttayhtiö³ perustettiin jo 1980-luvulla. Virtuaalivaluutoista ei kuitenkaan vielä silloin tullut kovin suosittuja, eikä ensimmäisten virtuaalivaluuttojen jälkeenkään markkinoille tulleet virtuaalivaluutat olleet menestystarinoita. Virtuaalivaluuttayhtiö toisensa jälkeen joutui ongelmiin joko viranomaisten tai virtuaalivaluutassa olevien teknisten ongelmien takia ja lopetti toimintansa.⁴

Bitcoin kehitettiin vuonna 2009. Tuntemattomaksi jäänyt Satoshi Nakamoto julkaisi lokakuussa 2008 niin sanotun white paperin nimellä ”Bitcoin: a Peer-to-Peer Electronic Cash System” eli ”Bitcoin: Sähköinen rahajärjestelmä vertaiselta vertaiselle”.⁵ Bitcoin oli

¹ Johansson ym. 2019, s. 269.

² Kuutti 2017, s. 22.

³ Kyseinen virtuaalivaluuttayhtiö oli DigiCash Inc. ja se tarjosi eCash- ja Cyberbucks-virtuaalivaluuttoja. Vaikkei näistä virtuaalivaluutoista tullutkaan kovin suosittuja, suomalainen internetoperaattori alkoi tarjota virtuaalivaluuttoa ensimmäisinä Euroopassa vuonna 1996. Muun muassa Merita-pankki, MTV3 ja Keltainen Pörssi -lehti tukivat virtuaalivaluuttoa ja ilmoittivat hyväksyvänsä sen maksuvälineenä. ECashista ei kuitenkaan tullut menestystarinaa, koska virtuaalivaluuttalompakkoon voitiin ladata korkeintaan muutaman sadan markan arvosta virtuaalivaluuttoa. Ks. Hautamäki ym. s. 2.

⁴ Ks. Hautamäki ym. 2019, s. 1–3.

⁵ Johansson ym. 2019, s. 88.

ensimmäinen hajautettu ”kryptovaluutta”, eli maksuväline ja -järjestelmä, joka toimii tietoverkkojen yli ja, joka on pelkästään käyttäjiensä hallinnassa⁶.

1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen raja

Tämän tutkielman tarkoituksena on jäsentää virtuaalivaluutoista saatavien tulojen verokohtelua henkilökohtaisen tulon verotuksessa etsimällä vastauksia perinteisiin vero-oikeudellisiin ongelmiin, joita ovat laajuus-, kohdistamis-, arvostamis- ja jaksottamisongelmat⁷. Tutkimuskysymyksenä siis on miten virtuaalivaluutoista saatavia tuloja verotetaan luonnollisen henkilön henkilökohtaisen tulon verotuksessa. Tutkimuksen kohteena ovat erityisesti virtuaalivaluuttojen louhinnasta saatavat tulot sekä virtuaalivaluutan luovutuksesta syntyvät luovutusvoitot sekä -tappiot. Muut virtuaalivaluutoista saatavat tulot, kuten virtuaalivaluuttana maksettava palkka tai työkorvaus jäävät tässä pelkästään maininnan tasolle.

Voidaanko virtuaalivaluuttojen luovutuksiin soveltaa tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä? Mihin tulolajiin louhimistulot kuuluvat? Kuka on oikea verovelvollinen? Milloin virtuaalivaluuttatulo realisoituu verotettavaksi? Minkä suuruisena virtuaalivaluuttatulo on otettava verotuksessa huomioon? Mitä vähennyksiä virtuaalivaluuttatuloista saadaan tehdä? Tutkielmassa selvitetään vastausta muun muassa näihin kysymyksiin.

Tutkielmassa käsitellään virtuaalivaluutasta saatavia tuloja, jotka kuuluvat luonnollisen henkilön henkilökohtaiseen tulolähteeseen eli jotka verotetaan tuloverolain mukaan. Kuolinpesien verotus sekä elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulolähteisiin kuuluvat tulot on siis rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkielmassa käsitellään kuitenkin lyhyesti myös rajaa tuloverolain ja elinkeinotulon verotuksesta annetun lain mukaan verotettavien tulojen välillä. Rajauksen tekeminen on tärkeää, sillä sen avulla määritetään, millaiset tulot kuuluvat henkilökohtaiseen tulolähteeseen.

Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät kokonaan myös kansainvälisen vero-oikeuden kysymykset. Tällaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi ulkomailta saatavien virtuaalivaluuttatulojen verotusoikeuskysymykset ja kaksinkertaisen verotuksen poistaminen.

Tarkasteltavana olevia erilaisia virtuaalivaluuttoja on valtava määrä, sillä seuraavassa luvussa esiteltävä virtuaalivaluutan määritelmä on hyvin laaja ja sen sisälle mahtuu laaja skaala erilaisia virtuaalivaluuttoja. Määritelmän laajuuden takia tutkielmassa esitettyihin perinteisiin verotuskysymyksiin voi olla vaikea löytää tarkkoja vastauksia, jotka soveltuvat kaikkiin

⁶ Bittiraha: Mikä on bitcoin?, kohta Nykymaailman raha.

⁷ Rabinä ym. 2019 s. 79.

virtuaalivaluuttoihin. Tämän takia tutkielmassa on esitetty yleisemmin ne normit, joita voidaan soveltaa virtuaalivaluuttatuloihin riippumatta siitä, millainen virtuaalivaluutta on kyseessä. Tämän jälkeen on pohdittu tarkemmin erityisesti lohkoketjuja hyödyntävien virtuaalivaluuttojen verotusta niiden erityispiirteet kuten louhiminen huomioiden.

Virtuaalivaluutan tuloverolain mukaisen verokohtelun selvittämisen lisäksi tutkielmassa vertaillaan Suomen tuloverotusjärjestelmää Ruotsin vastaavaan, ja pyritään selvittämään pääpiirteitä siitä, miten virtuaalivaluuttoja Ruotsissa verotetaan. Ruotsin tuloverojärjestelmää ja oikeusvertailua on esitelty siinä laajuudessa, joka aiheen rajauksen kannalta on mielekästä. Ruotsin tuloverotusjärjestelmä on valittu vertailukohteeksi, koska sillä on yhteiset juuret Suomen kanssa. Ruotsin tuloverotuksessa on myös edelleen paljon yhtäläisyyksiä Suomen järjestelmään.

1.3 Metodi ja oikeuslähteet

Tutkimuksessa käytetty metodi on oikeusdogmaattinen. Kyseinen metodi sopii tähän tutkimukseen, koska tutkielman tarkoituksena on jäsentää virtuaalivaluuttojen verotuksen tämänhetkistä oikeustilaa. Virtuaalivaluuttojen verotusta on tutkittu voimassa olevan lainsäädännön sekä oikeuskäytännön kautta.

Lisäksi tutkimuksessa on käytetty metodina myös oikeusvertailua, sillä tutkielma sisältää oikeusvertailevan osuuden Ruotsin tuloverotusjärjestelmään. Koska virtuaalivaluutoista saatavien tulojen verotukseen liittyy paljon ratkaistavia kysymyksiä, on tarkasteltava alue melko laaja. Näin ollen oikeusvertailu jää melko pinnalliseksi, mutta antaa silti käsityksen siitä, miten tuloverojärjestelmä ja tarkemmin virtuaalivaluuttojen verotus on Ruotsissa toteutettu.

Tutkimuksen lähtökohtana on pohjoismainen oikeuslähteoppi. Legaliteettiperiaatteesta säädetään perustuslain 81 §:n 1 momentissa. Sen mukaan ”Valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.” Legaliteettiperiaatteesta seuraa se, että vahvasti velvoittavana oikeuslähteenä on verolain sanamuoto.⁸ Verolait ovat kuitenkin harvoin täydellisiä, sillä lakia säätäessä ei voida mitenkään ottaa huomioon kaikkea.⁹ Mikäli vastausta verotuskysymykseen ei saada sananmuodon mukaisella tulkinnalla, on käytettävä heikosti velvoittavia oikeuslähteitä.¹⁰

⁸ Määttä 2017, s. 33.

⁹ Määttä 2014, s. 37.

¹⁰ Määttä 2017, s. 34.

Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat muun muassa lain esityöt ja oikeuskäytäntö. Hierarkiassa viimeisenä tulevat sallitut oikeuslähteet¹¹.

Tutkielmassa on virtuaalivaluuttojen tuloverokohtelun selvittämiseksi tarkasteltu tuloverolakia (TVL 30.12.1992/1535) sekä oikeusvertailevassa osuudessa Ruotsin tuloverolakia, Inkomstskattelag (IL 1999:1229). Tuloverolaissa ei kuitenkaan ole mainintaa virtuaalivaluutoista, joten vastaukset virtuaalivaluuttojen verotuskysymyksiin on löydettävä ensisijaisesti sanamuodon mukaista tulkintaa käyttäen. Koska lain sanamuoto ei aina ole täydellinen, on vastausten löytämiseen käytetty tuloverolain lisäksi oikeuskäytäntöä sekä tuloverolain esitöitä. Vahvoja ja heikkoja oikeuslähteitä tukemaan on lisäksi käytetty sallittuja oikeuslähteitä. Näihin kuuluvat muun muassa Verohallinnon ohjeet, joiden merkitystä tuloverotuksessa on käsitelty jäljempänä.

Virtuaalivaluutusta koskevaa tutkimusta on hyvin vähän. Tuloverotusta koskevissa pääteoksissa¹² aiheeseen ei joko ole otettu kantaa, tai siinä on viitattu Verohallinnon virtuaalivaluuttojen verotuksesta antamaan ohjeeseen. *Pekka Nykänen* on sen sijaan tutkinut useammassa artikkelissaan muutamia viime vuosina annettuja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja, joissa on kyse luovutusvoittojen soveltamisalasta. Luovutusvoittojen soveltamisalan määrittelemineen on yksi tämän tutkielman isoimmista ongelmista, joten vaikka ratkaisuista vain yksi, KHO 2019:42 koskee virtuaalivaluuttoja, on muillakin ratkaisuilla sekä Nykäsen tekemällä tutkimuksella merkitystä tämän tutkielman kannalta.

Opinnäytetöistä voidaan mainita *Janne Sorsan* marraskuussa 2015 ilmestynyt pro gradu -tutkielma ”Bitcoinin luovutus- ja louhintatulojen tuloverokysymykset” (Helsingin oikeustieteellinen tiedekunta). Tutkielmassa käsitellään bitcoinin tuloverokysymyksiä. Tutkielman ilmestymisestä on kulunut jo melkein 5 vuotta ja siinä ajassa on ilmestynyt uutta virtuaalivaluuttoihin liittyvää oikeuskäytäntöä sekä tutkimusta. Sorsan tutkielmassa käsitellään pelkästään bitcoinin verotuskysymyksiä, kun taas tässä tutkielmassa käsitellään lisäksi myös muita virtuaalivaluuttoja. Uusi tutkimus aiheesta on siis perusteltu.

Virtuaalivaluuttojen luovutusvoittoja on tutkinut siis lähinnä Sorsa ja Nykänen, joista pelkästään jälkimmäinen on tutkinut ratkaisun KHO 2019:42 merkitystä virtuaalivaluuttojen verokohtelulle. Louhintatulojen verotuskysymyksiä sen sijaan on tutkittu ainoastaan Sorsan opinnäytetyössä, jossa siinäkin tutkimuksen kohteena ovat pelkästään bitcoinin louhintatulot.

¹¹ Määttä 2017, s. 38.

¹² Pääteoksia Rabinä ym. 2019 (Henkilökohtaisen tulon verotus) sekä Andersson ym. 2016 (Tuloverotus). Omaisuuden luovutuksista lisäksi Nykänen – Rabinä 2013 (Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus).

Virtuaalivaluutan toimintamekanismien selvittämisen lähteenä on käytetty pääasiassa vuonna 2019 ilmestyneitä teoksia Lohkoketju - Tiekartta päättäjille ja Virtuaalivaluutan tarjoaminen – käsikirja virtuaalivaluuttalain soveltamiseen sekä englanninkielistä ”The end of money – The story of bitcoin, cryptocurrencies and the blockchain revolution”. Teosten avulla virtuaalivaluutan ja louninnan toimintamekanismit on koottu mahdollisimman ymmärrettävään muotoon. Teosten taustalla lähteenä on bitcoinin luoja, Satoshi Nakamoton kirjoittama ”white paper”, jossa bitcoinin toiminta on selitetty tarkasti.

1.4 Verohallinnon ohjeiden merkityksestä

Verohallinto voi antaa Verohallinnosta annetun lain (503/2010) perusteella suositusluonteisia ohjeita. Verohallinnon ohjeet eivät siis ole oikeudellisesti sitovia. Ohjeet kuuluvat sallittuihin oikeuslähteisiin, eli niillä voi kuitenkin olla painoarvoa, mikäli vahvasti tai heikosti velvoittavista oikeuslähteistä ei löydy ratkaisua. Verohallinnon ohjeisiin on kuitenkin viitattu oikeuskäytännössä¹³, vaikkei ratkaisua olekaan perustettu Verohallinnon antamaan ohjeeseen. Tällöin ohje toimii ”oikeuslähteitä täydentävänä ja vahvistavana lähteenä”.¹⁴

Verohallinnolla on Verohallinnosta annetun lain mukaan velvollisuus edistää oikeaa ja yhdenmukaista verotusta. Tämä oikeus tai velvollisuus koskee kaikkea verolainsäädännön tulkintaa, joten Verohallinnon tulee antaa ohjausta Verohallinnon ohjein. Vaikka nämä sallittuihin oikeuslähteisiin kuuluvat ohjeet ovat vain ohjeellisia, eikä sitovia, ovat ne silti tärkeässä asemassa. Verohallinnon ohjeista voi ilmetä, onko korkeimman hallinto-oikeuden antama ratkaisu muuttanut oikeus- ja verotuskäytäntöä. Ohjeista saa myös viitteitä siitä, miten uutta tai muuttunutta verolakia on tulkittava.¹⁵

Vaikka Verohallinnon ohjeet sitovat yhdenmukaiseen toimintaan, eivät ne sido oikeuskäytäntöä, joten lain sisältö määräytyy lopullisesti vasta oikeuskäytännön nojalla.¹⁶ Käytännössä siis verotus toimitetaan verohallinnon ohjeiden mukaan, kunnes syntyy oikeuskäytäntöä, joka voi joko kumota taikka vahvistaa Verohallinnon ohjeissa olevan tulkinnan laista. Voidaan siis sanoa, että vaikka Verohallinnon ohjeet kuuluvat vain sallittuihin oikeuslähteisiin, on niillä suuri käytännön merkitys verotuksen toimittamisen kannalta.

Tässä tutkielmassa virtuaalivaluuttojen oikeudellista asemaa on jäsennetty peilaamalla olemassa olevaa lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä Verohallinnon virtuaalivaluuttoja koskeviin

¹³ Esimerkiksi KHO 2011:68, jossa on todettu, että ”Myös Verohallinnon ohjeessa Dnro 350/40/2004 palautuskelpoiset liittymismaksut on katsottu edelleen verottomiksi”.

¹⁴ Määttä 2014, s. 262–263.

¹⁵ Määttä 2017 s. 38.

¹⁶ Määttä 2017 s. 39.

ohjeisiin. Kyseisten ohjeiden käytännön merkitys verotuksen toimittamisessa on niin suuri, ettei niitä voi jättää täysin huomioimatta. Ohjeita käytetään tässä lähinnä täydentämään ja vahvistamaan verolakien tulkintaa ja oikeuskäytäntöä, joskin ohjeisiin ei sokeasti luoteta.

Verohallinto on 22.1.2020 antanut päivitetyn version ohjeesta Virtuaalivaluuttojen verotus. Aikaisempia versioita ohjeesta on kolme. Uusin ohje eroaa edellisestä, 7.10.2019 annetusta ohjeesta siihen tehtyjen yhteisöjen tulolähdejaon poistamiseen liittyvien muutosten osalta. Tehdyillä muutoksilla ei siis ole merkitystä tämän tutkielman kannalta. Sen sijaan ero 2019 annetun ohjeen ja sitä edeltävän, 29.5.2018 annetun ohjeen välillä on merkittävä. Kun tutkielmassa puhutaan ohjeeseen tehdyistä muutoksista, on kyse erosta nimenomaan 2018 ja 2019 annettujen ohjeiden välillä.

Yleisesti tutkielmassa Verohallinnon ohjeella Virtuaalivaluuttojen verotus viitataan aina uusimpaan, 22.1.2020 julkaistuun versioon ohjeesta, mikäli ei toisin ilmoiteta. Joissain tilanteissa on tarkoituksenmukaista viitata myös aiempiin versioihin esimerkiksi verotuskäytännön muuttumisen osoittamiseksi.

Verohallinnon ohjeiden lisäksi Verohallinto voi antaa päätöksiä, mikäli päätöksen antamiseen on valtuutussäännös laissa. Toisin kuin Verohallinnon ohjeet, päätökset ovat vahvasti velvoittavia.¹⁷ Verohallinnon päätöksiä ei tässä tutkielmassa juurikaan tarkastella, sillä Verohallinnon päätökset eivät suoraan liity virtuaalivaluuttojen verottamiseen.

1.5 Käsitteistä

Yksi tutkielman tärkeimmistä käsitteistä on *virtuaalivaluutta*. Virtuaalivaluutasta käytetään usein myös nimitystä kryptovaluutta, koska ne hyödyntävät salausalgoritmia.¹⁸ Tässä tutkielmassa käytetään kuitenkin käsitettä virtuaalivaluutta, koska samaa käsitettä käytetään virtuaalivaluuttalaissa (Laki virtuaalivaluutan tarjoajista 572/2019), vähäisessä oikeuskäytännössä¹⁹, oikeuskirjallisuudessa²⁰ ja Verohallinnon ohjeessa^{21,22}. Yksittäisestä virtuaalivaluutasta käytetään käsitettä *virtuaalivaluuttayksikkö*.

Louhimisella tarkoitetaan uusien virtuaalivaluuttayksiköiden hankkimista. Siinä *louhija* saa virtuaalivaluuttayksiköitä itselleen palkkioksi louhimisesta. Louhimisessa luodaan siis

¹⁷ Määttä 2014, s. 265.

¹⁸ Hautamäki ym. 2019, s. 8.

¹⁹ Esim. KHO 2019:42, HAO 06.07.2018 18/0426, KVL 2017/54.

²⁰ Rabinä ym. 2019, s. 359 – 360.

²¹ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020 dnr VH/5083/00.01.00/2019.

²² Kryptovaluutta -termin käytölle voidaan myös esittää perusteluja. Ks. Kuutti 2017, s. 10, jonka mukaan myös perinteiset valuutat ovat nykyään virtuaalisia, eikä fyysistä rahaa tule enää käsiteltyä, joten termi kryptovaluutta kuvaa paremmin eroa virallisista valuutoista.

kokonaan uusia virtuaalivaluuttayksikköjä. Virtuaalivaluutta ja louhiminen voivat olla vaikeasti ymmärrettävissä ja siksi niiden yksityiskohtaisemmalle selittämiseksi on varattu oma lukunsa.

Myös käsitteet *lohkoketju* ja *lohkoketjuteknologia* liittyvät olennaisesti virtuaalivaluuttoihin, sillä useissa virtuaalivaluutoissa, kuten bitcoinissa käytetään lohkoketjuteknologiaa. Lohkoketjulla ei ole universaalia määritelmää, mutta se voidaan määritellä esimerkiksi ”tavaksi tallentaa transaktioita niin, että kaikki lohkoketjun käyttäjät ovat samaa mieltä siitä, mitä tapahtumia on tapahtunut ja missä järjestyksessä.”²³ Myös lohkoketjujen toimintaperiaatteita on kuvattu tarkemmin seuraavassa luvussa.

1.6 Käsittelyjärjestyksestä

Johdannossa on muun muassa esitelty tutkielman tutkimuskysymys ja aiheen rajausta sekä kerrottu virtuaalivaluuttojen historiasta. Tutkielman luvussa 2 keskitytään tarkastelemaan virtuaalivaluuttoja tarkemmin. Luvussa on esitetty tutkielman aiheen kannalta riittävällä tarkkuudella virtuaalivaluuttojen sekä lohkoketjujen toimintaperiaatteita.

Virtuaalivaluuttojen tarkastelun jälkeen tutkielmassa käsitellään laajuus-, kohdistamis-, arvostamis- ja jaksottamisongelmia, joista jokaiselle on varattu oma lukunsa. Luvussa 3 esiteltävään laajuusongelmaan sisältyy muun muassa luovutusvoittojen soveltamisalaa koskevat kysymykset. Kohdistamisongelmista käsitellään virtuaalivaluuttatulojen tulolähteen ja tulolajin määräytyminen sekä oikean verovelvollisen määrittäminen luvussa 4. Luku 5 koskee arvostamisongelmaa, johon kuuluu muun muassa luovutusvoiton määrän laskeminen sekä louhintatulojen arvostaminen. Jaksottamista koskevia sääntöjä käsitellään luvussa 6.

Näiden jälkeen luvussa 7 on oikeusvertaileva osuus Ruotsin tuloverojärjestelmään. Luvussa on selvitetty virtuaalivaluuttatulojen verokohtelua Ruotsissa ja esitetty millaisia eroja järjestelmissä on virtuaalivaluuttojen verotusta koskien. Lopuksi viimeiseen lukuun on koottu loppupäätelmät.

²³ Johansson ym. 2019, s. 26 ja 28.

2 VIRTUAALIVALUUTAT

2.1 Virtuaalivaluuttojen käyttötarkoitus

Kuten aiemmin jo todettiin, virtuaalivaluutalle ei ole virallista määritelmää. Sitä voidaan kuitenkin kuvailla digitaaliseksi rahaksi, jonka liikkeellelaskijana ei toimi keskuspankki tai muukaan virallinen taho.²⁴ Virtuaalivaluutan käsite on kuitenkin määriteltävä, jotta sitä voidaan tarkastella oikeudellisesti. Seuraavassa alaluvussa onkin määritelty mitä virtuaalivaluutalla tässä tutkielmassa tarkoitetaan.

Virtuaalivaluuttoja voidaan hankkia sekä valuutaksi että sijoitustarkoituksessa.²⁵ Valuuttana virtuaalivaluuttoja voi käyttää vain silloin, kun molemmat osapuolet suostuvat siihen, sillä kyse ei ole virallisesta valuutasta.²⁶ Toisella osapuolella ei siis ole velvollisuutta hyväksyä maksua virtuaalivaluuttana. Molempien osapuolten suostuttua virtuaalivaluuttayksiköiden omistaja siirtää virtuaalivaluuttatililtään tarvittavan määrän yksiköitä toisen osapuolen virtuaalivaluuttatilille.

Sijoitustarkoituksessa ostettujen tai vaihdettujen virtuaalivaluuttayksiköiden arvon toivotaan nousevan kuten arvopaperikaupassa, jonka jälkeen virtuaalivaluuttayksiköt myydään voitolla.²⁷ Riippuen virtuaalivaluutan käyttötarkoituksesta, virtuaalivaluutta voi toimia siis joko kaupan kohteena tai kaupankäynnin välineenä.

Yleisimmin virtuaalivaluuttoja hankitaan joko louhimalla uusia virtuaalivaluuttayksiköitä tai ostamalla niitä muilta. Myös vaihto sekä vastikkeettomat saannot kuten perintö tai lahja ovat mahdollisia. Työstä maksettava korvaus voidaan myös maksaa virtuaalivaluuttana, mikäli molemmat osapuolet siihen suostuvat.

Mikäli virtuaalivaluuttaa ei ole sidottu johonkin ulkopuoliseen, kuten kullan arvoon, sen arvo riippuu aina kysynnästä ja tarjonnasta.²⁸ Suosituimpien virtuaalivaluuttojen kurssuja seurataan samalla tavalla kuin arvopapereiden kurssuja. Näiden kurssien avulla voidaan määrittää virtuaalivaluutan arvo tiettyinä hetkenä.

²⁴ Johansson ym. 2019, s. 269.

²⁵ Nykänen 2019b, s. 2.

²⁶ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 1.1.

²⁷ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 1.1.

²⁸ Hautamäki ym. 2019, s. 5.

2.2 Virtuaalivaluutta oikeudellisesti

Vaikka virtuaalivaluuttoja on ollut olemassa jo 1980-luvulta ja viime vuosikymmenen aikana ne ovat tulleet merkittäväksi osaksi maailman taloutta, ei niiden oikeudellinen asema ole Suomessa vielä kunnolla vakiintunut. Ainoa virtuaalivaluuttoja sääntelevä laki on tällä hetkellä virtuaalivaluuttalaki, joka koskee virtuaalivaluutan tarjoajien liiketoimintaa, eikä liity virtuaalivaluuttojen verotukseen.

Virtuaalivaluutan käsitettä ei ole määritelty tuloverolaissa, eikä missään muussakaan verolaissa. Muita oikeudenaloja tarkastelemalla huomataan, että virtuaalivaluutan määritelmä löytyy tällä hetkellä kahdesta laista: virtuaalivaluuttalaista (Laki virtuaalivaluutan tarjoajista 572/2019) ja rahankeräyslaista (863/2019). Ensin mainitun lain 1 §:n mukaan sanotussa laissa virtuaalivaluutalla tarkoitetaan ”digitaalisessa muodossa olevaa arvoa:

- a) jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline;
- b) jota henkilö voi käyttää maksuvälineenä; ja
- c) joka voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti.”

Rahankeräyslaissa oleva määritelmä²⁹ vastaa hyvin pitkälle virtuaalivaluuttalain määritelmää.

Verohallinnon virtuaalivaluuttojen verotuksesta antaman ohjeen mukaan ”Verohallinto pitää virtuaalivaluuttoina kaikkia sellaisia virtuaalivaluutan tarjoajia koskevan lain 1 §:n määritelmän täyttäviä virtuaalivaluuttoja, joilla ei ole virallisen valuutan asemaa riippumatta siitä, onko tällaisen virtuaalivaluutan arvo sidottu johonkin viralliseen valuuttaan.”³⁰ Osittain tämän Verohallinnon tekemän linjauksen perusteella myös tässä tutkielmassa virtuaalivaluutaksi ymmärretään virtuaalivaluutan tarjoajia koskevan lain mukaiset virtuaalivaluutat. Käsitteily on helppo rajata koskemaan jo olemassa olevan määrittelyn mukaisia virtuaalivaluuttoja kuin alkaa määrittelemään virtuaalivaluutan käsitettä itse.

Virtuaalivaluutan taustalla on käytännössä aina lohkoketju. Virtuaalivaluuttalain mukaiseen virtuaalivaluutan määritelmään mahtuu kuitenkin sellaisiakin digitaalisia valuuttoja, joissa ei sovelleta lohkoketjuja.³¹ Koska tutkimuksen kohteena on virtuaalivaluuttalain mukaiset virtuaalivaluutat, tarkastelun kohteena on myös muutkin kuin lohkoketjuihin perustuvat

²⁹ Rahankeräyslain 2 §:n 9 kohdan mukaan virtuaalivaluutalla tarkoitetaan ”digitaalista arvonkantajaa, joka ei ole keskuspankin tai viranomaisen liikkeeseen laskema tai takaama, jota ei välttämättä ole kytketty lailliseksi maksuvälineeksi vahvistettuun valuuttaan ja jolla ei ole samaa oikeudellista asemaa kuin valuutalla tai rahalla, mutta jota luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt hyväksyvät vaihdantavälineenä ja jota voi siirtää, varastoida tai myydä sähköisesti.”

³⁰ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 7.10.2019 kohta 1.1.

³¹ Hautamäki ym. 2019, s. 7.

virtuaalivaluutat. Kuten edellisessä luvussa on todettu, pyritään tutkielmassa tarkastelemaan kaikkia virtuaalivaluuttoja yleisesti ja lisäksi tarkastellaan erikseen tiettyjä virtuaalivaluuttoja kuten bitcoinia niiden erityispiirteiden valossa.

2.3 Virtuaalivaluutta ja lohkoketjut

2.3.1 Lohkoketjut

Aiemmat virtuaalivaluutat perustuivat keskitetyn kirjanpidon järjestelmään, jossa kunkin omistaman virtuaalivaluutan määrästä piti kirjaa virtuaalivaluutan liikkeellelaskija. Huonona puolena oli se, että mikäli liikkeellelaskijan toiminta päättyi tai järjestelmä lakkasi toimimasta, kyseinen virtuaalivaluutta muuttui arvottomaksi.³² Toisin kuin tavallinen keskitetty kirjanpitojärjestelmä, lohkoketju on julkinen ja hajautettu³³. Se tarkoittaa sitä, että sen sijaan että tilikirjaa hallitsisi yksi liikkeellelaskija, tilikirja on tallennettu yhtä aikaa suurelle määrälle tietokoneita, jotka yhdessä ylläpitävät tietoja osana samaa verkkoa. Tilikirjaan voi tehdä muutoksia kuka tahansa, mutta muutoksen hyväksymiseen tarvitaan kaikkien toimijoiden yhteisymmärrys³⁴. Muutos tilikirjaan tarkoittaa käytännössä sitä, että virtuaalivaluuttayksiköitä siirretään toiselle verkon osapuolelle.

Lohkoketjuteknologian ytimessä on siis hajautettu tilikirja, johon on tallennettu kaikki lohkoketjussa tapahtuneet transaktiot. Tapahtuneet transaktiot voidaan tarkistaa reaaliaikaisesti eri verkon osapuolten toimesta.³⁵ Transaktiot ovat siirtoja virtuaalivaluuttatililtä toiselle,³⁶ joten lohkoketjusta voi nähdä kaikki verkon osapuolten tekemät virtuaalivaluuttojen tilisiirrot. Verkon osapuolet voivat pyytää, että heidän tilisiirtonsa tallennetaan tilikirjaan.³⁷

Lohkoketju koostuu yhteen liitetystä lohkoista. Lohkoon on tallennettu tietty määrä toteutuneita transaktioita. Kun transaktioita on lohossa riittävästi, lohko on valmis ja se liitetään uutena lohkona jo olemassa olevan ketjun jatkoksi.³⁸

2.3.2 Virtuaalivaluttalompakko, julkinen avain ja yksityinen avain

Lohkoketjuja hyödyntävät virtuaalivaluutat käyttävät salauksessaan julkisen avaimen salausta. Käyttäjällä on kaksi avainta: *julkinen avain* ja *yksityinen avain*. Julkisen avaimen salaus

³² Hautamäki ym. 2019, s. 1.

³³ Hautamäki ym. 2019, s. 8.

³⁴ Johansson ym. 2019, s. 29.

³⁵ Johansson ym. 2019, s. 56.

³⁶ Rothstein 2017 s. 221.

³⁷ Kuutti 2017, s. 24–25.

³⁸ Hautamäki ym. 2019, s. 8.

perustuu sellaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen, jotka ovat paljon helpompia ratkaista eteenpäin kuin taaksepäin. Esimerkiksi yksityinen avain voi koostua erittäin suurista alkuluvuista (satoja tai tuhansia numeroita pitkiä) ja julkinen avain näiden alkulukujen tulosta. Jos tiedossa on pelkästään alkulukujen tulo, on siitä hyvin vaikea päätellä, minkä alkulukujen tulo se on. Yksityisen avaimen avulla voidaan siis laskea julkinen avain, mutta julkisen avaimen avulla ei voida helposti päätellä yksityistä avainta. Näin ollen käyttäjä voi jakaa julkisen avaimen muille ilman, että kukaan saa selville yksityistä avainta.³⁹

Lohkoketjuihin perustuvan virtuaalivaluutan säilyttäminen ja siirtäminen vaatii *virtuaalivaluuttalompakon*. Virtuaalivaluuttalompakko sisältää yhden tai useamman yksityisen ja julkisen avaimen yhdistelmän. Julkista avainta käytetään tunnistamaan tili, jolle kirjaukset tehdään ja yksityisen avaimen avulla hallinnoidaan kyseistä tiliä. Virtuaalivaluuttoja ei siis varsinaisesti säilytetä lompakossa, vaan sieltä löytyy tiedot yksityisestä ja julkisesta avaimesta. Yksinkertaisimmillaan virtuaalivaluuttalompakko voi siis olla paperilappu, johon on kirjoitettu yksityinen ja julkinen avain.⁴⁰

Virtuaalivaluuttayksiköiden hallitsemiseksi tarvitaan virtuaalivaluuttalompakon lisäksi myös *asiakasohjelma*, jonka avulla saadaan yhteys virtuaalivaluuttaverkostoon.⁴¹ Asiakasohjelman kautta pyynnöt virtuaalivaluuttayksiköiden siirtämisestä tililtä toiselle saadaan lähetettyä verkostolle. Virtuaalivaluuttalompakko voi toimia asiakasohjelmana, jolloin se sekä sisältää tiedot avainpareista että sen kautta virtuaalivaluuttayksiköitä voidaan siirtää tililtä toiselle.

Virtuaalivaluuttayksiköt kuuluvat sille tilille, johon ne lohkoketjun kirjanpidossa on merkitty.⁴² Tili kannattaa kuitenkin ymmärtää ennemmin tilinumeron ja viitenumeron yhdistelmänä kuin tilinumerona, sillä jokaista maksutapahtumaa varten luodaan yleensä uusi tili.⁴³

Kirjallisuudessa käytetään käsitteestä tili myös nimitystä osoite.⁴⁴ Osoite on siinä mielessä kuvaavampi, että kyse on enemmän osoitteesta, joka osoittaa virtuaalivaluuttayksiköiden sijainnin kuin pankkitilin kaltaisesta tilistä. Tässä tutkielmassa käytetään kuitenkin termiä tili, sillä se on monikäyttöisempi ja Verohallinnon ohjeessa Virtuaalivaluuttojen verotus käytetään myös kyseistä termiä⁴⁵.

³⁹ Rothstein 2017, s. 37–39.

⁴⁰ Hautamäki ym. 2019 s. 11.

⁴¹ Kuutti 2017, s. 24.

⁴² Hautamäki ym. 2019, s. 12.

⁴³ Kuutti 2017, s. 24.

⁴⁴ Kuutti 2017, s. 24–27.

⁴⁵ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 1.2.

Pelkästään se, jolla yksityinen avain on hallussa, voi hallita tiliä ja sillä olevia virtuaalivaluuttayksiköitä. Jos tilin yksityinen avain hukkuu, ei tilille voi tämän jälkeen päästä. Tällöin tilillä olevat virtuaalivaluuttayksiköt ovat edelleen olemassa, mutta niistä tulee käyttökelvottomia, sillä kukaan ei pääse niihin enää käsiksi.⁴⁶

Lohkoketjun avulla toimivia virtuaalivaluuttayksiköitä voidaan luovuttaa toiselle kahdella erilaisella tavalla. Ensimmäinen tapa on siirtää virtuaalivaluuttayksiköt omalta virtuaalivaluuttatililtä luovutuksensaajan tilille antamalla virtuaalivaluuttaverkostolle pyyntö siirtää yksiköt halutulle tilille. Toinen tapa on antaa luovutuksensaajalle tiedot julkisesta ja yksityisestä avaimesta, joiden avulla toinen pääsee virtuaalivaluuttatilille ja tulee virtuaalivaluuttayksiköiden omistajaksi. Tällöin ongelmana voi olla se, että myös edellisellä omistajalla voi olla pääsy virtuaalivaluuttatilille ja tällöin hän voi hallinnoida tilillä olevia virtuaalivaluuttayksiköitä.

2.3.3 *Louhiminen*

Tässä tutkielmassa esitellään kaksi erilaista protokollaa, eli louhintatapaa, joita virtuaalivaluuttojen louhinnassa käytetään. Louhintatavat eivät viittaa louhijan käyttämään tekniikkaan vaan nimenomaan virtuaalivaluutan itsensä käyttämään protokollaan. Tässä esitellään kaksi erilaista protokollaa: *proof of stake* ja *proof of work* -protokolla. Virtuaalivaluutan käyttämä protokolla määrää sen, millä tavalla virtuaalivaluuttayksiköitä voi käytännössä saada louhittua itselleen. Louhintatapa taas voi vaikuttaa louhinnasta saatavan tulon verotukseen, joten louhintamekanismeja on kirjoitettu auki sen verran, kuin on verokohtelun määrittelemiseksi tarpeen.

2.3.3.1 *Proof of stake*

Verohallinnon virtuaalivaluuttojen verotuksesta antaman ohjeen mukaan *proof of stake* -protokollassa jo olemassa olevan virtuaalivaluutan määrä lukitaan hetkeksi verkon käyttöön kyseisen virtuaalivaluutan turvaamiseksi. Vastineeksi siitä saadaan lisää virtuaalivaluutaa jo olemassa olevien virtuaalivaluuttayksiköiden päälle.⁴⁷ Tätä vastinetta ei voi saada ilman, että omistaa kyseistä virtuaalivaluutaa.

⁴⁶ Hautamäki ym. 2019, s. 12.

⁴⁷ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 7.10.2019 kohta 2.5.2

2.3.3.2 Proof of work

Louhiminen tarkoittaa yksinkertaistettuna sitä, että verovelvollinen antaa laskentatehoa virtuaalivaluuttaverkoston käyttöön ja saa siitä vastineeksi virtuaalivaluuttayksiköitä. Proof of work -protokollassa uusia virtuaalivaluuttayksiköitä voi syntyä monimutkaiseen algoritmiin perustuvan tietokoneohjelman säätelämänä. Virtuaaliverkoston jäsenet voivat hankkia virtuaalivaluuttayksiköitä luovuttamalla laskentatehoa verkoston käytettäväksi. Verkoston jäsenet saavat rahaliikenteen ylläpidosta vastineeksi uusia virtuaalivaluuttayksiköitä. Lisäksi he voivat saada osuuden yksittäiseen transaktioon liittyvästä siirtokulusta.⁴⁸

Verkon osapuoli voi ilmoittaa lohkoketjulle, että hän haluaa suorittaa transaktion. Mikäli transaktion toteuttaminen on mahdollista, pyyntö transaktiosta siirtyy memory pooliin. Sieltä louhijat ottavat tietyn määrän transaktioita, joista kirjataan uusia lohkoja. Louhintaa tarvitaan siis siihen, että transaktiot voidaan tallentaa lohkoihin.⁴⁹ Kun lohossa on riittävä määrä transaktioita eli lohko on valmis, lohko liitetään ketjun jatkoksi. Uusi lohko sisältää edellisen lohkon tiivisteen, joka koostuu edellisen lohkon tiedoista.⁵⁰

Ongelmana on löytää luku, joka yhdistämällä lohkon sisältämään transaktiodataan ja edellisen lohkon tiivisteeseen ja vedettynä matemaattisesta funktiosta läpi tuottaa tuloksen, joka on tietyn asteikon sisällä.⁵¹ Funktiosta saatava tulos on varmennettavana olevan lohkon tiiviste ja se sisällytetään seuraavaan lohkoon. Varmennettu lohko koostuu siis edellisen lohkon tiivisteestä, transaktiotapahtumista ja matemaattisen ongelman ratkaisusta. Kun ongelma on ratkaistu eli oikea luku on löytynyt, lohko liitetään lohkoketjuun. Louhija saa siitä palkkioksi tietyn määrän virtuaalivaluuttayksiköitä.⁵²

Louhimisessa matemaattinen ongelma perustuu kryptologiseen salausalgoritmiin.⁵³ Haluttu luku voidaan löytää vain käyttämällä ”brute-force”-menetelmää.⁵⁴ Menetelmä tarkoittaa käytännössä sitä, että tietokone yrittää arvaamalla löytää oikean luvun, joka ratkaisee matemaattisen ongelman.⁵⁵ Tietokone, joka oikean luvun löytää valikoituu sattumanvaraisesti.⁵⁶

⁴⁸ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 7.10.2019 kohta 2.5.1.

⁴⁹ Hautamäki ym. 2019, s. 11.

⁵⁰ Hautamäki ym. 2019, s. 8–9.

⁵¹ Johansson ym. 2019, s. 69.

⁵² Hautamäki ym. 2019, s. 11.

⁵³ Hautamäki ym. 2019, s. 11.

⁵⁴ Rothstein 2017, s. 44.

⁵⁵ Rothstein 2017, s. 45.

⁵⁶ Rothstein 2017, s. 46.

Kun tietokone on löytänyt matemaattiselle ongelmalle ratkaisun, toinen tietokone voi helposti varmentaa, että ratkaisu on oikein. Varmentaminen on erittäin nopeaa verrattuna siihen, että oikeaa lukua arvailtaan yhä uudelleen. Koska matemaattisen ongelman ratkaisuun ei ole parempaa tapaa kuin arvausten tekeminen ja niiden tarkistaminen, tätä menetelmää kutsutaan proof of work-menetelmäksi. Oikean ratkaisun löytäminen todistaa, että sen löytämiseksi on tehty työtä.⁵⁷

Käytännössä louhijat ovat tehokkaita tietokoneita, joiden tehtävä on ratkoa matemaattisia ongelmia. Mitä enemmän laskentatehoa laitteessa on, sitä tehokkaammin se niitä ongelmia ratkoo eli louhii virtuaalivaluuttoja.⁵⁸

Matemaattisen ongelman ratkaisemisesta louhija saa palkkioksi louhintapalkkion, joka luodaan tyhjästä eli se koostuu uusista virtuaalivaluuttayksiköistä. Samalla louhija saa itselleen myös mahdolliset juuri lohkoketjuun liitetyn lohkon tapahtumien transaktiopalkkiot. Ne eivät synny tyhjästä, vaan transaktiossa siirrettävä summa koostuu toiselle tilille siirtyvästä summasta ja transaktiopalkkiosta. Transaktiopalkkio siis siirtyy louhijalle transaktiossa virtuaalivaluuttayksiköitä siirtävältä osapuolelta.⁵⁹

⁵⁷ Rothstein 2017, s. 45.

⁵⁸ Hautamäki ym. 2019, s. 10.

⁵⁹ Kuutti 2017, s. 37–38.

3 LAAJUUSONGELMA

3.1 Virtuaalivaluutoista saatavan tulon veronalaisuus

Tässä tutkielmassa käsitellään kahdenlaisia tuloja: louhintatuloja ja virtuaalivaluutan luovutuksesta saatavia tuloja. Onnistuneen louhinnan tuloksena louhija saa louhimispalkkion sekä mahdolliset transaktiopalkkiot, jotka molemmat maksetaan virtuaalivaluuttayksikköinä. Virtuaalivaluuttayksikköiden vastikkeellisesta luovutuksesta saadaan tuloa.

Tuloverolain 29 §:n 1 momentin mukaan veronalaista tuloa ovat kaikki verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot. Lain esitöiden mukaan tulokäsite on laaja, joten jos tuloa ei erikseen ole säädetty verovapaaksi, on se veronalaista tuloa.⁶⁰

Virtuaalivaluuttojen louhinnasta saatavia tuloja ei ole erikseen säädetty verovapaiksi, joten veronalaisten tulojen piiriin kuuluvat kaikki virtuaalivaluutan louhinnasta saadut tulot. Jos louhimalla saaduilla virtuaalivaluuttayksiköillä on rahallista arvoa, ovat ne tuloverolain mukaan veronalaista tuloa. Louhintatuloa on pidetty veronalaisena tulona myös Verohallinnon ohjeessa Virtuaalivaluuttojen verotus.⁶¹

Virtuaalivaluutan vastikkeellisesta luovutuksesta voi syntyä voittoa. Virtuaalivaluutan luovuttaja saa tällöin tuloa itselleen. Virtuaalivaluutan luovutuksesta saatavaa voittoa ei ole erikseen määritelty verovapaaksi, joten tulo on TVL 29.1 §:n mukaan veronalaista.

3.2 Virtuaalivaluuttojen luovutuksesta saatavan tulon verottaminen

3.2.1 Luovutusvoittoa vai juoksevaa pääomatuloa

Pääomatulot ovat TVL 32 §:n mukaan tuloja, joiden varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Pääomatulot voidaan jakaa juokseviin pääomatuloihin sekä luovutusvoittoihin. Juoksevia pääomatuloja ovat omaisuuden tuottona saatavat tulot, jotka saadaan ilman, että omaisuus luovutetaan. Poikkeuksellisesti myös sellaiset tuloerät, joilla ei ole liittymää verovelvollisen omistamaan omaisuuteen, kuten TVL 53 a §:n osakaslaina, verotetaan juoksevana pääomatulona. Juoksevaa pääomatuloa ovat esimerkiksi myös korkotulot, vuokratulot ja osuuskunnan ylijäämä.⁶²

⁶⁰ HE 200/1992 s. 32.

⁶¹ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020 kohta 2.1.

⁶² Nykänen 2018b, s. 4–5.

Juoksevan pääomatulon lisäksi pääomatuloa voi syntyä silloin kun omaisuutta luovutetaan vastiketta vastaan. Omaisuuden arvonnousu realisoituu luovutuksen kautta, kun omaisuuden omistaja luopuu vastiketta vastaan lopullisesti omaisuudesta. Luovutusvoitto on kertaluonteinen tulo, kun taas juoksevaa tuloa voi kertyä ajan kulumisen perusteella ja useamman verovuoden aikana.⁶³ On tärkeää määritellä, onko pääomatulo juoksevaa pääomatuloa vai luovutusvoittoa, sillä tulon verotuskohtelu määräytyy tämän erottelun perusteella.

3.2.2 TVL:n luovutusvoittojen verotusta koskevat säännökset

Pääomatuloista luovutusvoittojen verotukseen sovelletaan TVL 45 – 50 §:iä. Näistä pykälistä käytetään tässä tutkielmassa nimitystä *luovutusvoittojen verotusta koskevat säännökset*. Niissä säädellään muun muassa luovutusvoiton soveltamisalasta ja sen määrän laskemisesta, osittain ja kokonaan verovapaista luovutuksista ja luovutustappion vähentämisestä. TVL 45.1 §:n mukaan sanottuja säännöksiä sovelletaan omaisuuden luovutuksesta saatujen voittojen verotukseen. Luvun säännösten soveltuminen on siis liitetty käsitteeseen ”omaisuuden luovutus”. Esimerkiksi kiinteistön tai arvopaperin luovutukset kuuluvat selvästi luovutusvoittoverotuksen soveltamisalaan.⁶⁴ Luovutusvoittoja koskevia säännöksiä ei sovelleta juoksevien pääomatulojen verotukseen.

Juoksevien pääomatulojen ja luovutusvoittojen verotuksessa on isoja eroja, joten on tärkeää selvittää, voidaanko tuloon soveltaa luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä. Isoimpana erona juoksevien pääomatulojen ja luovutusvoittojen verotuksessa on TVL 46.1 §: hankintameno-olettaman sekä TVL 48.6 §:n pieniä luovutusvoittoja koskevan säännöksen soveltuminen. Näitä säännöksiä sovelletaan pelkästään luovutusvoittojen verotuksessa.

Virtuaalivaluutan luovutuksesta saatava tulo määritellään pääomatuloksi luvussa 4.3.2. Tuloverolaissa ei mainita virtuaalivaluuttoja, eikä niiden luovutusten verottamista, joten kyseisen tulon verokohtelun määrittämiseksi on selvítettävä, onko tulo juoksevaa pääomatuloa vai sovelletaanko siihen luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä.

Luovutusvoittojen verotukseen sovellettavien säännösten soveltamisalaa ei ole laissa tai sen esitöissä tarkemmin määritelty, joten legaliteettiperiaatteen mukaisesti on lähdettävä lain sananmuodon mukaisesta tulkinnasta.⁶⁵ Sanottuja säännöksiä sovelletaan TVL 45.1 §:n mukaan

⁶³ Nykänen 2018b, s. 5.

⁶⁴ Nykänen 2018b, s. 5.

⁶⁵ Määttä 2014, s. 65.

”omaisuuden luovutuksiin”. Luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten soveltamisen edellytyksenä on siis se, että kyse on oltava 1) omaisuudesta ja 2) sen luovutuksesta eli omistajanvaihdoksesta.⁶⁶ Jotta voidaan tietää, voidaanko virtuaalivaluuttojen verotukseen soveltaa luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä, on määriteltävä, onko virtuaalivaluutta säännöksessä tarkoitettua omaisuutta. Lisäksi on määriteltävä, voiko virtuaalivaluutaa luovuttaa sillä tavalla, että kyse on säännöksen tarkoittamasta luovutuksesta.

3.2.2.1 Omaisuuden käsite luovutusvoittoverotuksessa

Aloitetaan käsitteen ”omaisuuden luovutus” tarkastelu käsitteen osasta ”omaisuus”. Tuloverolaissa ei ole omaa omaisuuden määritelmää.⁶⁷ Käsitettä ei ole määritelty myöskään säännöksen esitöissä⁶⁸. Käsitteen määrittelyyn on haettava apua muualta, kuten oikeuskäytännöstä taikka jopa muiden oikeudenalojen sisältä. Luovutusvoittojen soveltamisalasta on annettu viime vuosina useampi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu, joiden perusteluja tutkimalla voidaan tehdä päätelmiä myös omaisuuden määritelmän laajuudesta.

Tuloverolain lisäksi ainakin perintö- ja lahjaverolaissa on käytetty omaisuuden käsitettä. Kuten tuloverolaissa, myöskään sanotussa laissa ei omaisuuden käsitettä ole määritelty. Oikeuskirjallisuuden mukaan perintö- ja lahjaverotuksessa omaisuudella tarkoitetaan lähtökohtaisesti kaikenlaista omaisuutta, jolla on rahassa mitattavaa arvoa.⁶⁹ Perusteltua verojärjestelmän systematiikan kannalta olisi, että omaisuuden käsite olisi sama kaikissa verolajeissa, mikäli käsitettä ei ole erikseen määritelty.⁷⁰ Perintö- ja lahjaverotuksessa käytettävän omaisuuden käsitteen mukaan virtuaalivaluutat olisivat omaisuutta, mikäli niillä on rahassa mitattavaa arvoa. Esimerkiksi siis virtuaalivaluutat, joilla on rahallista arvoa ovat perintö- ja lahjaverolain tarkoittamaa omaisuutta.

3.2.2.2 Luovutuksen käsite luovutusvoittoverotuksessa

Luovutuksen käsitettä ei ole määritelty tuloverolaissa, eikä muissakaan tuloverotusta koskevissa laeissa. Oikeuskirjallisuuden mukaan luovutuksessa omaisuus luovutetaan vastiketta vastaan toiselle. Veronalaisia luovutuksia ovat sekä rahaa vastaan tehdyt kaupat että

⁶⁶ Rabinä ym. 2019, s. 228.

⁶⁷ KHO 2018:170.

⁶⁸ HE 200/1992 vp.

⁶⁹ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 143.

⁷⁰ Nykänen 2018b, s. 12.

muuta vastiketta vastaan tapahtuneet vaihdot. Olennaista on, että kyse on vastikkeesta, jolla on rahallista arvoa. Luovutusvoiton verotus ei kohdistu vastikkeettomiin luovutuksiin.⁷¹

3.2.3 Luovutusvoittojen soveltamisalaa koskevaa oikeuskäytäntöä

Luovutusvoittojen soveltamisalaa koskien on annettu muutaman viime vuoden aikana useampi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu. Seuraavassa on esitelty näitä ratkaisuja ja niiden perusteluja pääpiirteittäin.

Ratkaisu **KHO 2018:11** koski vertaislainasopimuksen pääoman menettämisen verokohtelua. Ratkaisussa oli kysymys siitä, oliko velkakirja omaisuutta, johon voidaan soveltaa luovutusvoittoja koskevia säännöksiä sekä siitä, oliko velkakirjaa pidettävä TVL 50.3 §:ssä tarkoitettuna arvopaperina. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan siviilioikeudellisesti juoksevin velkakirjoina pidettävät saamistodistukset ovat tuloverolain mukaista omaisuutta ja 50.3 §:ssä tarkoitettuja arvopapereita. Ratkaisun perusteluista voidaan päätellä, että luovutusvoiton verotuksessa omaisuuskäsite on laaja ja sen sisältö on sama kuin yksityisoikeudessa.⁷²

Oikeuskirjallisuuden mukaan silloin, jos yksityisoikeudelliselle käsitteelle annetaan vero-oikeudessa sellainen merkitys, joka poikkeaa yksityisoikeudellisesta, on tämän eron ilmentävä vero-oikeuden säännöksistä.⁷³ Tämän perusteella lähtökohtana on se, että tuloverotuksessa oleva omaisuuden käsite on sama kuin yksityisoikeudessa, koska sitä ei ole erikseen määritelty tuloverolaissa⁷⁴.

Seuraavassa avataan ratkaisun **KHO 2018:170** osalta vain ratkaisussa käytettyjä perusteluja. Ratkaisun perusteluissa on määritelty luovutusvoittojen soveltamisalaa laajuutta. Ratkaisu siis selkeyttää sitä, miten tuloverolain omaisuuden käsitettä tulisi tulkita.⁷⁵ Asiassa oli kyse siitä, oliko pääomalainan luovutuksessa kyse TVL 50.1 §:ssä tarkoitettusta omaisuuden luovutuksesta syntyneestä tappiosta.

Ratkaisun perustelujen mukaan tuloverolain 45 §:ssä, 46 §:n 1 momentissa tai 50 §:ssä tai säännösten esitöissä ei ole määritelty mitä omaisuudella tarkoitetaan. Omaisuuden käsitteeseen

⁷¹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 38.

⁷² Nykänen 2018a, s. 7.

⁷³ Rabinä 2001, s. 145.

⁷⁴ Nykänen 2018b, s. 15.

⁷⁵ Nykänen 2019a, s. 5.

viitataan myös muualla laissa, mutta niissäkään säännöksissä ei ole määritelty, mitä omaisuudella tarkoitetaan. Tuloverolaissa ei siten ole omaa omaisuuden määritelmää.

KHO perustelee päätöstään jo kumotun varallisuusverolain (1240/1988) kautta. Tuloverolain antamisen yhteydessä on annettu varallisuusverolaki, ja näillä laeilla korvattiin aiemmin voimassa ollut tulo- ja varallisuusverolaki. Varallisuusverolain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla Suomessa olevia veronalaisia varoja ovat muun ohessa olleet saamiset. Säännösten esitöiden perusteella säännös on varoja koskevan luettelon osalta ollut tuolloin voimassa olleen tulo- ja varallisuusverolain mukainen. Tulo- ja varallisuusverolain varojen veronalaisuutta koskevan 118 §:n 1 momentin mukaan veronalaisiksi varoiksi on katsottu verovelvollisen verovuoden päättyessä oleva rahanarvoinen omaisuus jäljempänä säädetyin poikkeuksin. Varallisuusverolain siirtymäsäännöksiä koskevan 42 §:n 2 momentin mukaan, mitä muussa laissa tai asetuksessa säädetään veronalaisesta tai verotettavasta omaisuudesta, sen katsottaneen tarkoittavan mainitun lain voimaantultua veronalaista tai verotettavaa varallisuutta.

KHO:n mukaan kun otetaan huomioon tuloverolain ja varallisuusverolain tausta ja kun otetaan huomioon edellä selostetut säännökset ja niiden esityöt, sekä se, että saamiset ovat siviilioikeudellisesti omaisuutta, varallisuusverolaissa tarkoitettuja saamisia ei ole jätettävä tuloverolaissa tarkoitettun omaisuuden alan ulkopuolelle.

Ratkaisusta voidaan päätellä, että tuloverolain omaisuuden käsitteen määrittelyyn voidaan hakea tulkinta-apua varallisuusverolain ja tulo- ja varallisuusverolain omaisuuden ja varallisuuden käsitteistä sekä omaisuuden siviilioikeudellisesta käsitteestä.⁷⁶ Voidaan myös todeta, että tuloverolain omaisuuden käsite on erittäin laaja, sillä se kattaa varallisuusverolain mukaiset varat eli sellaiset varat, jotka ovat rahanarvoista omaisuutta.

Seuraavaksi esiteltävä keskusverolautakunnan ratkaisu **KVL 2017/54** on kumottu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisulla KHO 2019:42. Ratkaisu on esitelty tässä sen takia, että siinä päädytään eri lopputulokseen kuin korkein hallinto-oikeus ja koska se pohjustaa seuraavassa luvussa esiteltävän korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun.

Tapauksessa A oli sijoittanut varojaan Ether-virtuaalivaluuttaan. Hän oli pyytänyt keskusverolautakunnalta ennakkoratkaisun seuraavaan kysymykseen: ”Mikäli hakija myy omistamaansa Ether-virtuaalivaluutta, katsotaanko luovutus tuloverolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi omaisuuden luovutukseksi, johon sovelletaan tuloverolain 46 §:n 1 momentin

⁷⁶ Nykänen 2019a, s. 5.

luovutusvoiton laskemista koskevia säännöksiä siten, että hakijan veronalaisen voiton määrä lasketaan vähentämällä luovutushinnasta todellinen hankintameno ja voiton hankkimisesta aiheutuneet menot tai niitä korkeampi hankintameno-olettama?” Kyse oli siis siitä, oliko Ether-virtuaalivaluutta sellaista omaisuutta, johon voitiin soveltaa tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä.

Keskusverolautakunta totesi ennakkoratkaisussaan, että virtuaalivaluuttojen luovutuksessa kyse on varallisuuden kerryttämästä tulosta eli pääomatulosta, mutta luovutusta ei katsota tuloverolain 45 §:n § momentissa tarkoitetuksi omaisuuden luovutukseksi. Perusteluna keskusverolautakunta lausui ”Kuitenkin kun otetaan huomioon, että hakemuksen mukaan hakijan hankkimat Ether-virtuaalivaluuttayksiköt ovat luonteeltaan lajiesineen kaltaisia maksuvälineitä, keskusverolautakunta katsoo, että Ether-virtuaalivaluutan vaihdannassa ei ole kyse tuloverolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettuna omaisuuden luovutuksesta, vaan syntyntä tuloa pidetään muuna pääomatulona.”

Keskusverolautakunnan antama ratkaisu oli samassa linjassa antoaikana voimassa olleen Verohallinnon ohjeen Virtuaalivaluuttojen verotus kanssa, joskin ratkaisujen perustelut poikkesivat toisistaan. Ohjeen mukaan virtuaalivaluuttojen luovutuksiin ei sovelleta tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä niiden ”sopimusluonteen” takia. Lisäksi ohjeessa viitataan vuosikirjapäätökseen KHO 2010:74, joka koskee hinnanosopimuksilla käytävää kauppaa⁷⁷.

3.2.4 KHO 2019:42

Ratkaisu KHO 2019:42 on erittäin merkittävä virtuaalivaluuttojen luovutusvoittojen kannalta, joten se on nostettu käsiteltäväksi erikseen. Tapauksessa A valitti edellä esitetystä ratkaisusta KVL 2017/54 korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Hän vaati, että keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu kumotaan ja hakijan omistaman Ether-virtuaalivaluutan luovutus katsotaan tuloverolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi omaisuuden luovutukseksi, johon sovelletaan luovutusvoiton laskemista koskevia säännöksiä. Korkein hallinto-oikeus totesi, että jos hakija myy Ether-virtuaalivaluutta, luovutus katsotaan tuloverolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi omaisuuden luovutukseksi, johon sovelletaan tuloverolain 46 §:n 1 momentin luovutusvoiton laskemista koskevia säännöksiä.

⁷⁷ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 29.5.2018 kohta 2.1.

Korkein oikeus viittaa ratkaisussaan vuosikirjaratkaisuun 2018:170⁷⁸, jossa on lausuttu, että ”varallisuusverolaissa (1537/1992) tarkoitettuja saamisia ei ole jätettävä tuloverolaissa tarkoitettun omaisuuden alan ulkopuolelle, kun otetaan huomioon tuloverolain ja varallisuusverolain tausta ja kun muutoin otetaan huomioon varallisuusverolain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan ja 42 §:n 2 momentin säännökset ja niiden esityöt sekä se seikka, että saamiset ovat siviilioikeudellisesti omaisuutta.” Tuomioistuimen mukaan tuloverolaissa tarkoitettun omaisuuden alan ulkopuolelle ei ole jätettävä muutakaan sellaista varallisuutta, jota varallisuusverolain nojalla olisi voitu pitää verotettavana varallisuutena. Sanotun lain 9 §:n 1 momentin mukaan veronalaisiksi varoiksi on katsottu rahanarvoinen omaisuus laissa erikseen säädetyin poikkeuksin.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että Ether ei ole virallista valuuttaa, mutta sillä on rahassa mitattavaa arvoa. Siten se on sellaista varallisuutta, jota varallisuusverolain nojalla olisi voitu pitää verotettavana varallisuutena ja jota ei ole jätettävä tuloverolaissa tarkoitettun omaisuuden alan ulkopuolelle. Etherin luovutuksesta kertyvää voittoa ei siis ole katsottava A:n valuuttakurssivoitoksi tai A:n muuksi juoksevaksi pääomatuloksi.

Korkein hallinto-oikeus vetoaa ratkaisussaan jo kumottuun varallisuusverolakiin sekä siviilioikeuden määritelmään omaisuudesta. Perusteluja annetulle ratkaisulle on siis haettu tuloverotuksen ja jopa kokonaan vero-oikeuden ulkopuolelta.

Korkein hallinto-oikeus viittaa ratkaisussaan myös Euroopan Unionin tuomioistuimen antamaan ratkaisuun Skatteverket v. David Hedqvist⁷⁹, jossa oli kyse siitä, kuuluvatko Hedqvistin virtuaalivaluutanvaihtopalvelut arvonnäköverolain verovapautuksen piiriin. EUT on kyseisessä ratkaisussa luonnehtinut bitcoinin olevan sopimukseen perustuva maksuväline.

Korkein oikeus kuitenkin totesi, että sitä, mitä on sanottu virtuaalivaluutasta Euroopan unionin tuomioistuimen antamassa ratkaisussa Skatteverket v. David Hedqvist ei tarvitse ottaa huomioon tässä tapauksessa, koska tuloverotuksesta säännellään kansallisesti toisin kuin arvonnäköverotuksesta, joka on harmonisoitu Euroopan unionissa.

⁷⁸ Ratkaisussa oli kyse siitä, voitiinko pääomalinasaatavan myynnistä syntyvät luovutustappiot vähentää luovutustappiona. Ratkaisun mukaan tavallisena velkakirjana pidettävän pääomalinan luovutukseen sovelletaan luovutusvoittoa ja -tappiota koskevia säännöksiä.

⁷⁹ EUT C-264/14 Skatteverket v. David Hedqvist. Tuomioistuin totesi, että ”kyseessä olevan kaltaisia palvelujen suorituksia, jotka koostuvat perinteisten valuuttojen vaihdosta virtuaalisen bitcoin-valuutan yksiköihin ja toisinpäin ja jotka suoritetaan sellaista maksua vastaan, joka muodostuu tämän toimijan kyseisestä valuutasta maksaman ostohinnan ja sen asiakkailleen tarjoaman myyntihinnan välistä marginaalia vastaavasta määrästä, on pidettävä -- -- arvonnäköverosta vapautettuina liiketoimina”.

3.2.5 TVL:n luovutusvoittojen verotusta koskevien säännösten soveltuminen virtuaalivaluuttoihin

Luovutusvoittoja koskevien säännösten soveltuminen virtuaalivaluuttoihin kytkeytyy siis siihen, voidaanko virtuaalivaluuttoa pitää 45.1 §:ssä tarkoitettuna omaisuutena. Edellä tarkasteltujen oikeustapausten sekä oikeuskirjallisuuden mukaan luovutusvoittojen soveltamisalaa pidetään laajana. Lisäksi oikeuskäytännössä annetaan paljon merkitystä sille, mikä on omaisuuden yksityisoikeudellinen määritelmä.

Ratkaisussa KHO 2019:42 todettiin, että virtuaalivaluutta Ether on tuloverolain 45.1 §:ssä tarkoitettua omaisuutta. Tämän ratkaisun perusteella kaikki virtuaalivaluutat ovat säännöksessä tarkoitettua omaisuutta, sillä ratkaisun perustelujen mukaan omaisuuden alaan kuuluu kaikki varallisuusverolain mukaan veronalaista varallisuutta oleva omaisuus eli kaikki omaisuus, jolla on rahallista arvoa. Virtuaalivaluutoilla voi olla merkittävääkin rahallista arvoa, joten ne ovat säännöksessä tarkoitettua omaisuutta.

Vaikka ratkaisussa puhutaan suoraan vain TVL 46 §:n 1 momentin soveltumisesta, seuraa siitä, että kyseessä on TVL 45.1 §:ssä tarkoitettu omaisuudesta, se, että kaikkia TVL 45 §:ssä tarkoitettuja säännöksiä voidaan soveltaa virtuaalivaluuttojen luovutuksiin. Tämä tarkoittaa sitä, että virtuaalivaluuttojen luovutuksiin voidaan soveltaa TVL 46.1 §:n hankintameno-olettamaa ja luovutustappiot ovat 50.1 §:n perusteella vähennyskelpoisia.

Kyseessä on toinen omaisuuden luovutusvoittoja koskeva ratkaisu, jossa luovutusvoittosäännösten soveltamisala eli omaisuuden käsite määritellään kumotun varallisuusverolain kautta. Ratkaisu vahvistaa, että tuloverolain omaisuuden käsitteen alle kuuluvat kaikki sellaiset omaisuuserät, joita olisi varallisuusverotuksessa pidetty veronalaisina varoina. Varallisuusverolain 9 §:n 1 momentin mukaan ”veronalaisiksi varoiksi katsotaan verovelvollisella verovuoden päättyessä oleva rahanarvoinen omaisuus jäljempänä säädetyin poikkeuksin.” Oikeuskäytännössä ei ole sellaisia tapauksia, joissa varallisuusarvoa omaavan omaisuuden vastikkeelliseen luovutukseen ei sovellettaisi luovutusvoittoa koskevia säännöksiä. Tästä seuraa, että kaikkia luovutusvoittoa ja -tappiota koskevia säännöksiä sovelletaan rahanarvoisen omaisuuden vastikkeelliseen luovutukseen, jos tuloverolaissa ei ole nimenomaisesti toisin säädetty.⁸⁰

Lähtökohtaisesti voidaan pitää hieman erikoisena sitä, että korkein hallinto-oikeus perusti ratkaisunsa KHO 2018:170 ja KHO 2019:42 jo kumottuun varallisuusverolakiin. Toisaalta

⁸⁰ Nykänen 2019b, s. 5.

KHO perustelee hyvin sen, miksi on päätynyt ratkaisussaan vetoamaan jo kumottuun lakiin. Kun ymmärtää taustan siitä, että varallisuusverolaki ja tuloverolaki ovat alun perin olleet yhtä ja samaa lakia, on omaisuuskäsitteen määritelmän hakeminen varallisuusverolain kautta ymmärrettävämpää. Myös se, että perustelua on systemaattisesti käytetty näissä molemmissa luovutusvoittoverotuksen soveltamisalaa koskevassa ratkaisussa, tukee sitä, että tulkinta-apua voi todella hakea myös jo kumotusta laista.

Luovutusvoittojen verotusta koskevien säännösten soveltumista virtuaalivaluuttoihin on käsitelty lisäksi kahdessa hallinto-oikeuden ratkaisussa, jotka on annettu jo ennen ratkaisua KHO 2019:42. Molemmat ratkaisut tukevat KHO:n ratkaisua, sillä niissä molemmissa on todettu, että virtuaalivaluuttojen luovutuksiin voidaan soveltaa tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä. Vaikka ratkaisuissa on päästy samaan lopputulokseen KHO:n kanssa, eroavat perustelut hieman korkeimman oikeuden perusteluista.

Ratkaisussa **Helsingin HAO 06.07.2018 18/0426/3** oli kysymys siitä, realisoituuko virtuaalivaluutan arvonnoususta veronalaista pääomatuloa, kun vastikkeellisesti hankittua virtuaalivaluuttoa vaihdetaan toiseen virtuaalivaluuttaan, ja tuleeko mahdollinen realisoitunut arvonnousu verottaa luovutusvoittona vai muuna pääomatulona. Hallinto-oikeus katsoi, että arvonnoususta realisoituu veronalaista pääomatuloa. Hallinto-oikeus katsoi myös, että vaikka virtuaalivaluutalla ei ole lainsäädäntöön perustuvaa virallista asemaa, on sitä silti pidettävä omaisuutena, jolla on erilaisten aineettomien oikeuksien tavoin lähtökohtaisesti varallisuusarvoa ja jonka omistusoikeus on mahdollista luovuttaa. Koska virtuaalivaluuttojen osalta ei verolainsäädännössä ollut olemassa erityisiä säännöksiä, hallinto-oikeus katsoi, ettei kuvatuista virtuaalivaluuttojen vaihdoista saatuun voittoon ollut perusteita olla soveltamatta omaisuuden luovutusvoittoa koskevia säännöksiä.

Tapauksessa **Itä-Suomen HAO 29.11.2018 18/1027/1** oli ratkaistava, katsotaanko verovelvollisen toteuttama virtuaalivaluutan luovutus tuloverolain 45.1 §:n mukaiseksi omaisuudeksi, johon sovelletaan tuloverolain 46.1 §:n mukaisia luovutusvoiton laskemista koskevia säännöksiä, kun virtuaalivaluuttoa⁸¹ myydään saaden vastasuoritukseen rahaa.

Hallinto-oikeus totesi, että luovutusvoittoverotuksen ala on laaja ja lähtökohtaisesti kaikki omaisuuden luovutukset kuuluvat luovutusvoittoverotuksen piiriin, jollei erikseen ole toisin säädetty. Hallinto-oikeuden mukaan luovutusvoittoverotuksen kohteena voi olla kaikenlainen kiinteä tai irtain omaisuus, joka ei oikeuskäytännön mukaan rajoitu ainoastaan esineiden omistusoikeuden luovutuksiin, vaan kyseessä voi olla myös aineeton omaisuus. Vaikkei

⁸¹ Kysymyksessä olivat Bitcoin-, Ethereum-, OmiseGO-, Metal-, Chainlink- ja districtOx-virtuaalivaluutat.

virtuaalivaluutalla ole lainsäädäntöön perustuvaa asemaa, voidaan niitä käyttää vaihdon välineenä tai sijoituskohteena. Virtuaalivaluutta on ostajan ja myyjän sopimussuhteesta riippumaton hyödyke, joten se ei ole rinnastettavissa hinnanero- tai muihin johdannaisopimuksiin, joiden nojalla osapuolet maksavat toisilleen sopimuksenmukaisia rahasuorituksia ilman, että mikään varallisuusarvoinen vaihtaa omistajaa.

Kuten Helsingin hallinto-oikeus, myös Itä-Suomen hallinto-oikeus katsoi, että koska virtuaalivaluutalla on aineettomien oikeuksien tavoin varallisuusarvoa, ja sen verotuksesta ei ole lain tasolla erikseen säädetty, on virtuaalivaluutan luovutuksia pidettävä 45.1 §:n mukaisina omaisuuden luovutuksina, joihin sovelletaan tuloverolain 46.1 §:n mukaisia luovutusvoiton laskemista koskevia säännöksiä.

Oikeuskäytännön ja muun edellä esitetyn perusteella voidaan siis sanoa, että virtuaalivaluuttojen luovutuksiin voidaan soveltaa TVL:n luovutusvoittoja koskevia säännöksiä. Tätä tulkintaa tukee myös se, että Verohallinto päivitti lokakuussa 2019 ohjettaan Virtuaalivaluuttojen verotus siten, että virtuaalivaluuttojen luovutuksesta saatavien tuloja pidetään nyt omaisuuden luovutuksina, joten niihin sovelletaan tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä⁸².

3.2.6 Virtuaalivaluutan luovutusvoiton tai -tappion realisointuminen

Veronalaisesta luovutuksesta on kyse silloin, kun omaisuus luovutetaan vastiketta vastaan.⁸³ Virtuaalivaluutta on edellä katsottu omaisuudeksi, joten sen vastikkeellinen luovuttaminen realisoi luovutusvoiton tai -tappion. Vastaavalla tavalla omaisuuden vastikkeellinen luovutus realisoi luovutustappion.

Veronlaiseksi tuloksi ei katsota TVL 51 §:n mukaan perhe- ja perintöoikeudellisella saannon nojalla saatuja suorituksia. Tällaisia suorituksia ovat esimerkiksi lahjana, perinnöksi tai testamentilla saadut suoritukset. Tällainen saanto ei siis realisoi luovutusvoittoverotusta, joten esimerkiksi lahjaksi saatu virtuaalivaluutta ei ole tuloa, jota pitäisi tuloverolain nojalla verottaa, eikä siihen siten sovelleta luovutusvoittoja koskevia säännöksiä. Tällaisella saannolla saadun omaisuuden myöhempi luovutus kuitenkin realisoi luovutusvoittoverotuksen, mikäli se luovutetaan vastiketta vastaan.

⁸² Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020 kohta 2.1.

⁸³ Nykänen – Rabinä 2013, s. 38.

Omaisuuuden vastikkeelliseksi luovutukseksi katsotaan myös omaisuuden vaihtaminen toiseen, rahanarvoiseen omaisuuteen.⁸⁴ Tällaisesta tilanteesta on kyse myös silloin, kun virtuaalivaluuttaa käytetään valuuttana. Tällöin virtuaalivaluuttoa vaihdetaan palveluun tai hyödykkeeseen.

Myös virtuaalivaluuttojen vaihtaminen toiseen virtuaalivaluuttaan realisoi luovutusvoiton. Jo aiemminkin käsitellyn ratkaisun Helsingin HAO 06.07.2018 mukaan virtuaalivaluutan arvonnoususta realisoituu veronalaista pääomatuloa. Perusteluna hallinto-oikeus on lausunut, että tulon syntymisen kannalta ratkaisevaa merkitystä ei ole sillä, että arvonnousu ei missään vaiheessa muutu viralliseksi valuutaksi. Sen sijaan merkitystä on sillä, että verovelvollinen voi disponoida arvonnoususta, sillä arvonnousut tulevat verovelvollisen vallintaan vaihtoehdellä ja hänen on mahdollista käyttää saamansa arvonnousu esimerkiksi uusiin virtuaalivaluuttoihin.

Lohkoketjuja käyttävien virtuaalivaluuttojen erityispiirteenä on se, että virtuaalivaluutan omistaja määräytyy sen mukaan, kenellä on pääsy virtuaalivaluuttatilille eli kuka virtuaalivaluuttayksiköitä pystyy hallitsemaan. Lohkoketju ei sisällä tietoja siitä, kenelle virtuaalivaluuttayksiköt kuuluvat, eikä tietoa virtuaalivaluuttayksiköiden kaikkia omistajia ole kirjattu mihinkään. Tällöin virtuaalivaluuttayksiköitä on mahdollista siirtää toiselle siten, että antaa toiselle pääsyn sille virtuaalivaluuttatilille, jossa luovutettavat virtuaalivaluuttayksiköt ovat. Käytännössä toiselle siis annetaan tiedot yksityisestä ja julkisesta avaimesta. Mikäli tiedot luovutetaan vastikkeellisesti, voidaan katsoa, että kyseessä on omaisuuden vastikkeellinen luovutus, josta syntyvä luovutusvoitto on pääomatulona verotettavaa.

3.2.7 Luovutustappio

Tuloverolain 50 §:n mukaan omaisuuden luovutuksesta syntynyt tappio vähennetään omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta verovuonna ja viitenä sitä seuraavana vuotena sitä mukaan kuin voittoa kertyy. Vähennyskelpoinen luovutustappio vähennetään puhtaasta pääomatulosta ennen muita pääomatulosta tehtäviä vähennyksiä.

Ratkaisu KHO 2019:42 ei suoraan koskenut luovutustappioiden vähentämistä, mutta sen perusteella voidaan silti katsoa, että myös luovutustappioita koskeva TVL 50 § soveltuu virtuaalivaluuttojen luovutuksiin.⁸⁵ Virtuaalivaluuttoja pidetään kyseisen ratkaisun mukaan TVL 45.1 §:n mukaisena omaisuutena ja koska kyseisen pykälän omaisuuskäsite ei eroa TVL

⁸⁴ Nykänen – Rabinä 2013, s. 38.

⁸⁵ Nykänen 2019b, s. 4.

50 §:n omaisuuskäsitteestä, soveltuu virtuaalivaluuttojen luovutuksiin myös luovutustappiota koskeva säännös.

Ratkaisu KHO 2019:42 vaikuttaa merkittävästi virtuaalivaluuttojen luovutustappioiden vähentämiseen. Mikäli olisi katsottu, että virtuaalivaluutat eivät ole TVL 45.1 §:ssä tarkoitettua omaisuutta, ei niiden luovutuksiin voitaisi soveltaa luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä. Tämä olisi tarkoittanut sitä, että virtuaalivaluutan luovutuksista saatavista voitoista ei olisi saanut vähentää luovutustappioita, sillä luovutusvoitot laskettiin saannoittain, eivätkä luovutustappiot olisi olleet vähennyskelpoisia. Voitot olisivat kuitenkin joka tapauksessa verotettavaa tuloa. Tällainen kanta oli otettu myös Verohallinnon ennen ratkaisua voimassa olleessa ohjeessa⁸⁶.

Virtuaalivaluutta katsotaan kuitenkin TVL 45.1 §:ssä tarkoitetuksi omaisuudeksi, joten luovutusvoiton ja tappion määrä lasketaan saanto kerrallaan, mutta tappiot voi vähentää syntyneistä luovutusvoitoista.

Luovutustappiot eivät kuitenkaan aina ole vähennyskelpoisia. Luovutustappio ei ole vähennyskelpoinen TVL 50.2 §:n mukaan, mikäli kyse on TVL 48.6 §:ssä tarkoitettua luovutuksesta eli jos kaiken verovuoden aikana luovutetun omaisuuden yhteenlaskettu luovutushinta on alle 1 000 euroa. Luovutustappio ei siis ole vähennyskelpoinen, koska luovutusvoittokaan ei olisi veronalaista tuloa. Lisäksi TVL 50.2 §:n mukaan luovutustappio ei ole vähennyskelpoinen, jos kaiken verovuoden aikana luovutetun omaisuuden yhteenlaskettu hankintahinta on alle 1 000 euroa.

3.2.8 Virtuaalivaluutta, arvopaperit ja lopullinen arvonmenetys

Oikeuskäytännössä on usein todettu, että on riidatonta, että virtuaalivaluutta ei pidetä arvopaperina. Jenna Päläs on tutkinut artikkelissaan vertaisluottojen arvopaperiluonnetta ja samassa yhteydessä tutkinut myös virtuaalivaluuttojen mahdollista arvopaperiluonnetta. Päläksen mukaan virtuaalivaluuttoja on kuitenkin hyvin vaikea pitää arvopapereina, vaikka niissä samoja piirteitä olisikin.⁸⁷

TVL 50.3 §:n 2 kohdan mukaan arvopaperin lopullinen arvonmenetys on luovutustappiona vähennyskelpoinen. Koska on riidatonta, että virtuaalivaluutat eivät ole arvopapereita, ei virtuaalivaluutan lopullinen arvonmenetys ole luovutustappiona vähennyskelpoinen. Päläs

⁸⁶ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus, 29.5.2018, kohta 2.1.

⁸⁷ Päläs – Manninen 2019, s. 240.

nostaa esiin epäkohdan, joka virtuaalivaluuttojen luovutustappioiden verotukseen liittyy: virtuaalivaluutan luovutustappiot ovat vähennyskelpoisia, mutta lopullista arvonmenetystä ei saa vähentää.⁸⁸

Virtuaalivaluutan lopullinen arvonmenetys on siis vähennyskelvoton. Ottamatta kantaa siihen, pitäisikö sanotun arvonmenetyksen olla vähennyskelpoinen, tarkastellaan seuraavaksi niitä tilanteita, joissa voitaisiin katsoa olevan kyse virtuaalivaluutan lopullisesta arvonmenetyksestä.

Virtuaalivaluutan lopullinen arvonmenetys voisi tapahtua esimerkiksi silloin, jos virtuaalivaluutassa havaitaan perustavanlaatuinen virhe, jonka takia esimerkiksi lohkoketjua pystyy helposti muuttamaan jälkikäteen. Virtuaalivalutta perustuu hajautettuun, luotettavaan kirjanpitoon, jota kukaan yksittäinen taho ei hallitse. Jos kirjanpitoa voi muuttaa kuka tahansa, ei virtuaalivaluutta täytä silloin tarkoitustaan, eikä sitä silloin haluta käyttää, joten sen arvo laskee.

Virtuaalivaluutan lopullinen arvonmenetys voi olla edessä myös siinä tilanteessa, että kaikki bitcoinit on louhittu. Bitcoineja on olemassa vain rajallinen määrä, joten tällaisessa tilanteessa louhinnasta ei enää voi saada palkkioksi täysin uusia virtuaalivaluuttayksiköitä, vaan sen sijaan louhijoita houkutellessa mahdollisimman suurilla välityspalkkioilla. Mikäli kukaan verkon osapuolista ei halua antaa louhintatehoaan verkon käyttöön, ei transaktioita voida vahvistaa, sillä siihen tarvitaan aina verkoston tekemää työtä. Tällöin virtuaalivaluutta voidaan katsoa arvottomaksi.

Virtuaalivaluuttayksiköiden voidaan katsoa menettävän arvonsa myös silloin, kun virtuaalivaluuttatilin omistaja hukkaa yksityisen avaimen, joka tarjoaa ainoan keinon päästä hallitsemaan virtuaalivaluuttayksiköitä. Yksityinen avain on lähes mahdoton arvata oikein, joten sen hukatessaan virtuaalivaluuttatilille ei enää pääse. Jos virtuaalivaluuttayksiköitä ei kukaan pääse hallitsemaan, ei niillä ole arvoa. Mikäli virtuaalivaluutan lopullinen arvonmenetys voitaisiinkin katsoa jollakin perusteella vähennyskelpoiseksi, tällaista huolimattomuuteen perustuvaa arvonmenetystä tuskin voidaan pitää vähennyskelpoisena.

3.3 Virtuaalivaluuttatuloista vähennyskelpoiset kulut

Tuloverolain 29.1 §:n mukaan verotettava tulo lasketaan niin, että tuloista saadaan vähentää niiden hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot eli luonnolliset vähennykset. Kyse on siis nettotulon verotuksesta.⁸⁹ Säännös koskee sekä ansio- että pääomatuloja. Ansiotuloista

⁸⁸ Päläs – Manninen 2019, s. 240.

⁸⁹ Rabinä ym. 2019, s. 790.

tehdään luonnollisten vähennysten lisäksi myös muita vähennyksiä. Seuraavassa on käsitelty erikseen ansiotuloista ja pääomatuloista vähennyskelpoiset menot. Proof of work protokollan mukainen louhintatulon todetaan kohdistamisongelman yhteydessä olevan pääomatuloa, mutta koska Verohallinnon ohjeen mukaan tulo on verotettava ansiotulona, käsitellään tässä vähennyskelpoisia menoja kummankin tulolajin kannalta. Proof of stake -protokollan mukaiset louhintatulot sen sijaan ovat selvästi pääomatuloja, kuten seuraavassa luvussa on esitetty.

3.3.1 Ansiotuloista tehtävät vähennykset

Ansiotulosta tehtävät vähennykset on jaettu tulonhankkimismenoihin eli luonnollisiin vähennyksiin (TVL 31 ja 93–95a §), puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtäviin vähennyksiin (TVL 96–98a §), puhtaasta ansiotulosta valtionverotuksessa tehtäviin vähennyksiin (TVL 100 §) ja puhtaasta ansiotulosta kunnallisverotuksessa tehtäviin vähennyksiin (TVL 101–106 §).⁹⁰ Tässä käsitellään näistä tarkemmin pelkästään luonnollisia vähennyksiä, sillä muihin vähennyksiin ei liity virtuaalivaluuttoja koskevia erityispiirteitä. Riittää todeta, että mikäli louhintatulo on ansiotuloa, voidaan edellä mainittuja vähennyksiä tehdä saadusta tulosta.

Jotta menoa voidaan pitää vähennyskelpoisena, on menon suorittamisen tarkoituksena oltava tulon hankkiminen tai säilyttäminen ja menon johduttava tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä. Vähennyskelpoisia ovat myös ne menot, joilla on ollut tulonhankkimistarkoitus, mutta jotka eivät ole tuottaneet tuloa. Riittävää on verovelvollisen oma subjektiivinen näkemys siitä, että menon suorittaminen on tapahtunut tulonhankkimistarkoituksessa.⁹¹

TVL 31.4 §:n mukaan elantomenot eivät ole vähennyskelpoisia verotuksessa. Elantomenoja ovat sellaiset elämiseen liittyvät menot, jotka aiheutuvat verovelvolliselle riippumatta siitä, harjoittaako hän tulonhankkimistoimintaa vai ei.⁹²

Ansiotuloa olevista louhintatuloista voidaan verotuksessa vähentää niiden hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot. Virtuaalivaluuttojen proof of work -protokollan mukaiseen louhintaan tarvitaan tietokoneelta paljon laskentatehoa, jonka ylläpitämiseksi tarvitaan paljon sähköä. Mitä tehokkaampi tietokone on, sitä enemmän siinä on laskentatehoa ja sitä paremmin se toimii louhinnassa. Näin ollen myös sähkön käytöstä aiheutuvat kulut voivat olla merkittävät. Niitä voidaan pitää tulojen hankkimisesta aiheutuneina kuluina, sillä ne liittyvät suoraan

⁹⁰ Rabinä ym. 2019, s. 789.

⁹¹ Rabinä ym. 2019, s. 99–100.

⁹² Rabinä ym. 2019, s. 791.

virtuaalivaluuttojen eli tulojen hankintaan. Sähkökulutuksesta aiheutuneita kuluina saa kuitenkin vähentää vain louhintaan tarvittavasta sähköstä aiheutuneet kulut. Mikäli sähköä on käytetty muuhun kuin tulonhankkimistoimintaan, sanottu kulu katsotaan elantomenoksi, joka ei ole vähennyskelpoinen.

Tulojen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneena kuluna voidaan lisäksi pitää erilaisista välttämättömistä ohjelmistoista mahdollisesti aiheutuneita maksuja. Virtuaalivaluuttayksiköiden säilyttämiseen tarvitaan virtuaalivaluuttalompakko, joka voi olla maksullinen. Maksullinen voi myös olla se louhintaohjelmisto, jolla louhimista suoritetaan. Kulut ovat vähennyskelpoisia, sillä ne liittyvät tulojen hankkimiseen ja säilyttämiseen.

Oikeuskäytännössä tietokoneen hankkimisesta aiheutuneita kuluja on pidetty tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneina menoina, jos tietokonetta on käytetty verovelvollisen tulonhankinnassa.⁹³ Kuten edellä on todettu, tietokone on välttämätön proof of work -louhintatulojen saamiseksi. Jotta tietokoneen hankinnasta aiheutuneet kulut voi vähentää louhinnasta saaduista tuloista, on tietokonetta kuitenkin käytettävä tulon hankkimiseen eli louhintaan.

Verohallinnon ohjeen mukaan tietokoneen hankintakuluista voidaan vähentää 100 % silloin, kun voidaan näyttää, että tietokonetta käytetään pääasiassa tulonhankkimiseen. 50 % hankintakuluista voi vähentää, jos on näyttöä siitä, että tietokonetta käytetään tulojen hankintaan. Jos näyttöä ei ole, kuluja ei saa vähentää ollenkaan.⁹⁴ Jotkut tietokoneet on suunniteltu käytettäväksi louhintaa varten, eikä niitä voi käyttää muuhun toimintaan. Tällöin tietokoneen hankintakulut ovat kokonaan vähennyskelpoiset.

3.3.2 Pääomatuloista tehtävät vähennykset

Tuloverolain 54 §:n mukaan verovelvollinen saa vähentää pääomatuloista tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menonsa. Tietyn pääomatulotyypin tulonhankkimismenot saadaan vähentää toisen pääomatulotyypin tuloista.⁹⁵ Pääomatuloista tehtävät vähennykset tulonhankkimismenoista eivät juurikaan eroa ansiotuloista vähennyskelpoisista tulojen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneista menoista. Elantomenoja ei saa vähentää pääomatuloistakaan. Tuloverolakiin sisältyy lisäksi erityisiä pykäläiä, joissa määrätään tietyt

⁹³ Rabinä ym. 2019, s. 859.

⁹⁴ Verohallinnon ohje Tulonhankkimiskulut ansiotuloista 24.2.2020, kohta 4.6.

⁹⁵ Andersson ym. 2016, s. 191.

menot vähennyskelpoiseksi.⁹⁶ Näistä korkomenot (TVL 58 §) voivat suoraan liittyä virtuaalivaluutoista saataviin tuloihin.

Sekä ansio- että pääomatuloista voidaan TVL 29.1 §:n mukaan vähentää tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut eli luonnolliset vähennykset, joten pääomatuloista tehtäviin luonnollisiin vähennyksiin sovelletaan samoja sääntöjä kuin edellä ansiotuloihin. Koska ansio- ja pääomatuloista tehtävät luonnolliset vähennykset ovat samat, ei tässä käsitellä enää uudestaan kulujen vähennyskelpoisuutta luonnollisena vähennyksenä.

Voidaan kuitenkin lyhyesti todeta, että pääomatuloista voidaan vähentää sähkön kulutuksesta, louhintaa tai virtuaalivaluutan säilyttämistä varten tarvittavien ohjelmistojen maksuista sekä tietokoneen hankinnasta ja muusta tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneet kulut edellä ansiotuloista tehtävien vähennysten yhteydessä esitetyn mukaisesti.

Proof of stake -protokollan mukaiseen louhintaan ei tarvita samalla tavalla laskentatehoa kuin proof of work -protokollaa käyttävään louhintaan. Näin ollen louhinta ei kuluta samalla tavalla sähköä, eikä tietokoneelta vaadita laskentatehoa.

Tuloverolain 58 §:n 1 momentin mukaan korot ovat vähennyskelpoisia, jos velka kohdistuu veronalaisen tulon hankkimiseen. Korot voidaan vähentää vain pääomatulosta, ja pääsäännön mukaan vain omasta velasta suoritettut korot ovat vähennyskelpoisia. Tuloverolain 113 §:n mukaan menoon perustuva, tulosta tehtävä vähennys tehdään pääsääntöisesti sinä vuonna, jona maksu on suoritettu. Näin ollen korkomenot vähennetään sinä vuonna, kun ne on maksettu.

Velka, joka kohdistuu veronalaisen tulon hankintaan, on tulonhankkimisvelkaa.⁹⁷ Tulo voi olla juoksevaa tuloa tai se voi perustua arvonnousuun.⁹⁸ Elantomenoihin tai muuhun henkilökohtaiseen käyttöön tulevan omaisuuden hankintaan kohdistuvia velkoja ei voida katsoa tulonhankkimisvelaksi.⁹⁹ Tulonhankkimisvelan koron saa tuloverolain 58 §:n 2 momentin mukaan vähentää kokonaan. Velan korko jaetaan velan käyttötarkoituksen mukaan, jos velalla hankittu omaisuus on muussa kuin tulonhankkimistoiminnassa.

Jos louhintatulo katsotaan pääomatuloksi, voidaan myös kyseisen tulon hankkimiseen kohdistuvan velan korot vähentää. Esimerkiksi jos pääomatulon hankkimiseksi tarvitaan tietokonetta ja sen laskentatehoa, voidaan tietokoneen hankkimiseksi otetun velan korot vähentää pääomatuloista.

⁹⁶ Rabinä ym. 2019, s. 362–363.

⁹⁷ Andersson ym. 2016, s. 203.

⁹⁸ Andersson ym. 2016, s. 203.

⁹⁹ Andersson ym. 2016, s. 205.

Proof of work -protokollaa käyttäen saaduista louhintatuloista saa siis edellä esitetyn perusteella vähentää louhintaan käytetyn sähkön kulutuksesta sekä louhintaan välttämättömien ohjelmistojen käytöstä aiheutuneet kulut riippumatta siitä, katsotaanko tulo ansio- vai pääomatuloksi, kunhan kulut liittyvät tulojen hankkimiseen. Lisäksi tietokoneen hankintakulut ovat vähennyskelpoisia sekä ansio- että pääomatulosta, mikäli tietokonetta käytetään tulonhankkimiseen. Proof of stake -protokollan mukaisista tuloista sen sijaan voidaan yleensä vähentää vain pakollisista ohjelmistoista aiheutuneet kulut, sillä kyseisen tulon hankkimiseksi riittää tavallinen tietokone, jonka sähkönkulutus ei ole merkittävää.

4 KOHDISTAMISONGELMA

4.1 Kohdistamisongelmasta

Laajuusongelman lisäksi on ratkaistava kohdistamisongelmaan kuuluvat kysymykset, jotta virtuaalivaluuttatulojen oikea verokohtelu voidaan selvittää. Edellä on ratkaistu tulojen veronalaisuutta ja kulujen vähennyskelpoisuutta. Tulon kohdistamisongelman ratkaisu sen sijaan määrää tulon verokohtelun sekä sen, kenen tulona tulo on verotettava.

Kohdistamisongelma on laaja ja siihen sisältyy useita ratkaistavia kysymyksiä. Kohdistamisongelmasta on kyse silloin, kun on ratkaistava mihin tulolähteeseen¹⁰⁰ ja tulolajiin¹⁰¹ tulo on kohdistettava. Tunnistettavin ongelma, joka kohdistamiseen liittyy, on tulon kohdistaminen oikealle verovelvolliselle eli se, kenen tulona tulo verotetaan.¹⁰² Näitä kaikkia ongelmia on käsitelty seuraavassa.

4.2 Tulolähteet

Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluvat virtuaalivaluuttatulot. Henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluvat kaikki ne tulot, jotka eivät kuulu elinkeinotoiminnan tai maatalouden tulolähteisiin.¹⁰³ Oikean tulolähteen ratkaiseminen on tärkeää, sillä tulon verokohtelu riippuu siitä, mihin tulolähteeseen tulo kuuluu. Tutkimuskysymyksen kannalta on tärkeää määritellä raja henkilökohtaisen tulolähteen ja elinkeinotoiminnan tulolähteen välillä, vaikkei elinkeinotoiminnan tulolähteen tulojen verotusta tässä tutkielmassa käsitelläkään. Tarkasteltavana on siis se, missä menee raja tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (EVL 24.6.1968/360) mukaan verotettavien virtuaalivaluuttatulojen välillä.

EVL 2 §:n mukaan elinkeinotoiminnan tulolähteen muodostaa verovelvollisen harjoittama liike- ja ammattitoiminta. EVL ei määrittele tarkemmin, mitä liike- ja ammattitoiminnalla tarkoitetaan. Maatilatalouden tuloverolain (15.12.1967/543) 2 §:n mukaan ”maataloudella tarkoitetaan varsinaista maataloutta sekä sellaista erikoismaataloutta taikka maa- tai metsätalouteen liittyvää muuta toimintaa, jota ei ole pidettävä eri liikkeenä”. Henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluu siis kaikki tulot, jotka eivät edellä kuvattuihin sisälly. Maatalouden tulolähteen tulojen käsittely siis sivuutetaan, sillä sen merkitys ei ole suuri tässä yhteydessä.

¹⁰⁰ Rabinä ym. 2019, s. 87.

¹⁰¹ Rabinä ym. 2019, s. 79.

¹⁰² Rabinä ym. 2019, s. 79.

¹⁰³ Rabinä ym. 2019, s. 86.

Virtuaalivaluutta voi liittyä elinkeinonharjoittajan liiketoimintaan monella eri tavalla. Toiminta voi esimerkiksi perustua virtuaalivaluutalla käytävään kauppaan taikka virtuaalivaluutan louhimiseen. Yhtiö voi myös hyväksyä virtuaalivaluutan maksuna palvelusta tai hyödykkeestä.¹⁰⁴

Harrastustoiminta ei ole elinkeinotoimintaa. Mikäli toiminta ei tapahdu vakaassa tulonhankkimistarkoituksessa, toimintaa voidaan pitää harrastustoimintana.¹⁰⁵ Jos verovelvollinen harjoittaa virtuaalivaluutan louhintaa satunnaisesti harrastusmielessä ilman kunnollisia välineitä kuten tehokasta tietokonetta, ei tulonhankkimistarkoitus täyty ja toimintaa voidaan helposti pitää harrastustoimintana. Tällöin tulo verotetaan tuloverolain mukaan kuten jäljempänä on esitetty.

Elinkeinotoiminnan yleisten tuntomerkkien on täytyttävä, jotta toimintaa voidaan pitää elinkeinotoimintana. Oikeuskirjallisuudessa tuntomerkkeinä on pidetty sitä, että toiminta on suunnitelmallista, jatkuvaa, voittoa tavoittelevaa ja riskipitoista.¹⁰⁶ Verohallinnon ohjeessa virtuaalivaluuttaan perustuvaa sijoitustoimintaa voidaan pitää elinkeinotoimintana, jos se on ”jatkuvaa, suunnitelmallista, aktiivista, taloudellisen riskin ottavaa ja voittoa tavoittelevaa”. Lisäksi toimintaa on arvioitava kokonaisuutena¹⁰⁷.

Oikeuskirjallisuudessa yksityishenkilön laajamittaistakaan arvopapereiden sijoitustoimintaa ei ole pidetty elinkeinotoimintana. Virtuaalivaluutat voidaan tässä tapauksessa rinnastaa arvopaperikauppaan, mikäli virtuaalivaluuttaa hankitaan sijoitustarkoituksessa. Voidaankin todeta, että virtuaalivaluuttojen sijoitustoimintaa ei kovin helposti voida pitää elinkeinotoimintana, etenkin jos kyse on sivutoimisesta harjoittamasta sijoitustoiminnasta. Sijoitustoiminnan tulee täyttää elinkeinotoiminnan tuntomerkit. Päätoimisesti harjoitettu sijoitustoiminta sen sijaan voi täyttää elinkeinotoiminnan tuntomerkit, jolloin tuloa verotetaan EVL:n mukaan.¹⁰⁸

Elinkeinotulon ja henkilökohtaisen tulolähteen tulon väliselle rajalle ei siis voida antaa tarkkaa määritelmää. Tulon elinkeinotoimintaluonnetta on tarkasteltava tapauskohtaisesti elinkeinotoiminnan tunnusmerkkien valossa. Mikäli tuntomerkit eivät täyty, toiminnan harjoittamisesta saatu tulo verotetaan TVL:n mukaan.

¹⁰⁴ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 3.

¹⁰⁵ Myrsky – Malmgrén 2014, s. 82.

¹⁰⁶ Myrsky – Malmgrén 2014, s. 95–96.

¹⁰⁷ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 3.1.

¹⁰⁸ Myrsky – Malmgren 2014, s. 94–96.

4.3 Tulolaji

4.3.1 Tulolajin määräytymisestä

Kohdistamisongelmasta on kyse myös silloin, kun ratkaistaan, kumpaan tulolajiin, ansio- vai pääomatuloihin tulo kuuluu.¹⁰⁹ Käytössä on eriytetty tuloverojärjestelmä¹¹⁰, jossa tulot on jaettu ansio- ja pääomatuloihin, ja tulolajikysymyksen ratkaisu määrää tulon verokohtelun. Tulolaji määritellään sen jälkeen, kun tulon on katsottu kuuluvan henkilökohtaiseen tulolähteeseen.¹¹¹ Maatalouden ja elinkeinotoiminnan tulolähteisiin kuuluvat tulot jaetaan myös ansio- ja pääomatuloihin, mutta toisin kuin henkilökohtaisen tulolähteen tuloissa jako tapahtuu TVL 38 §:n mukaan nettovarallisuuden perusteella.

TVL 32 §:n mukaan veronalaista pääomatuloa on siten kuin siitä jäljempänä tarkemmin säädetään, omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Ansiotuloa taas on TVL 61 §:n mukaan kaikki muu kuin TVL 2 luvussa tarkoitettu pääomatulo. Tulolaji on ratkaistava pääomatulon määritelmän kautta, mikäli tuloerän tulolajia ei ole erikseen tuloverolaissa määrätty.

Louhinnasta saatavaa tuloa ei ole erikseen tuloverolaissa määritelty ansio- tai pääomatuloksi. Tulolajien määritelmistä johtuen tulolajin selvittämiseksi on tutkittava ensin, voidaanko kyseistä tuloa pitää pääomatulona. On siis selvitettävä, voidaanko virtuaalivaluutan louhinnasta saatavaa tuloa pitää ”tulona, jonka varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen.” TVL 32 §:ssä on lueteltu tuloja, joita pidetään pääomatuloina. Luettelo on vain esimerkkiluettelo, mutta luettelon ulkopuolelta hankala löytää esimerkkiä pääomatulosta.¹¹² Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei muita pääomatuloja voisi olla.

Lain esitöistä ei löydy pääomatulolle sen tarkempaa määritelmää kuin mitä TVL 32 §:ssä itsessään jo on. Esitöissä kuitenkin mainitaan, että pykälässä olevaa luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, jotta sitä ei tarvitse muuttaa joka kerta, kun otetaan käyttöön esimerkiksi uusi sijoitusinstrumentti.¹¹³ Pääomatulon käsite on siis tarkoitettu laajaksi. Ainoa käytettävissä oleva määritelmä sille on siis ”tulo, jonka varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen.” Sananmuodon mukaisen tulkinnan mukaan on siis ensin ratkaistava, mitä tarkoitetaan tulolla, jonka varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen.

¹⁰⁹ Rabinä ym. 2019, s. 79.

¹¹⁰ Rabinä ym. 2019, s. 4–5.

¹¹¹ Rabinä ym. 2019, s. 83.

¹¹² Andersson ym. 2016, s. 188.

¹¹³ HE 1992/200 vp, s. 33.

Seuraavassa on tarkasteltu ensin virtuaalivaluutan luovutuksesta saatavan tulon tulolajia ja sitten erikseen proof of stake ja proof of work -protokollien mukaisia louhintatuloja ja niiden tulolajikysymystä. Protokollien tarkastelu erikseen on perusteltua, koska louhintatavat poikkeavat toisistaan niin merkittävästi, että sillä voi olla vaikutusta tulolajin määräytymisessä. Myös Verohallinnon ohjeessa Virtuaalivaluuttojen verotus näiden kahden protokollan mukaisia louhintatuloja tarkastellaan erikseen¹¹⁴.

4.3.2 Virtuaalivaluuttojen luovutuksista saatujen tulojen tulolaji

TVL 32 §:n mukaan pääomatuloa on muun muassa omaisuuden luovutuksesta saatu voitto. Omaisuuden luovutusten käsite kytkeytyy TVL 45.1 §:ään, jonka mukaan ”Omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on veronalaista pääomatuloa siten kuin tässä luvussa säädetään.” Edellisessä luvussa on todettu, että virtuaalivaluuttoja voidaan pitää pykälässä tarkoitettuna omaisuutena, joten virtuaalivaluuttojen luovutuksesta saadut tulot verotetaan pääomatuloina.

Sillä, voidaanko virtuaalivaluuttoja pitää TVL 45.1 §:ssä tarkoitettuna omaisuutena ei kuitenkaan ole merkitystä tulolajin määräytymiselle. Virtuaalivaluuttoja voidaan pitää varallisuutena, jonka luovuttamisesta saatu tulo on siten varallisuuden kerryttämää. Näin ollen tulo on joka tapauksessa pääomatuloa.

4.3.3 Proof of stake -protokollan mukaisen louhintatulon tulolaji

Virtuaalivaluutan louhinnassa käytetään joko proof of stake tai proof of work -protokollaa. Käytettävä protokolla määräytyy virtuaalivaluutan mukaan. Ensimmäiseksi tarkastellaan proof of stake -protokollan mukaisesta louhinnasta saatavan palkkion tulolajia. Proof of stake -protokollan mukaisessa louhinnassa omia virtuaalivaluuttoja lukitaan verkoston käyttöön ja vastineeksi voi saada virtuaalivaluuttayksiköitä omien jo olemassa olevien yksiköiden lisäksi. Louhinta tapahtuu siis omia virtuaalivaluuttayksiköitä hallinnoimalla, eikä louhintaan voi osallistua, jos ei jo omista kyseistä virtuaalivaluutusta. Louhimispalkkion saaminen on siis kytketty virtuaalivaluutan omistamiseen.

Varallisuuden käsitettä ei ole määritelty tuloverolaissa. Edellisessä luvussa on todettu, että virtuaalivaluutta, jolla on varallisuusarvo, on TVL 45.1 §:ssä tarkoitettua omaisuutta, jonka luovutukseen sovelletaan luovutusvoittoja koskevia säännöksiä. Koska virtuaalivaluutta katsotaan TVL 45.1 §:ssä tarkoitetuksi omaisuudeksi, katsotaan sen olevan myös TVL 32 §:ssä

¹¹⁴ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluutan verotus 22.1.2020, kohdat 2.5.1 ja 2.5.2.

tarkoitettua varallisuutta, sillä omaisuuden luovutusvoitot ovat pääomatuloa eli varallisuuden kerryttämää tuloa.

Proof of stake -järjestelmässä ei louhintaan voi osallistua omistamatta kyseistä virtuaalivaluutusta. Koska uusien virtuaalivaluuttayksiköiden saaminen perustuu jo olemassa olevien virtuaalivaluuttayksiköiden määrään ja omistamiseen, voidaan tällaista louhinnasta saatua tuloa pitää TVL 32 §:ssä tarkoitettuna varallisuuden kerryttämänä tulona. Näin ollen tulo on verotettava pääomatulona. Myös Verohallinnon ohjeessa on otettu tämä kanta proof of stake -protokollan mukaisiin louhintatuloihin¹¹⁵.

4.3.4 Proof of work -protokollan mukaisen louhintatulon tulolaji

Proof of work -protokollaa käytetään muun muassa bitcoinin louhinnassa. Yksinkertaistetusti protokollassa laskentatehoa annetaan virtuaalivaluutan verkoston käyttöön ja saadaan vastineeksi virtuaalivaluutusta. Lisäksi samalla voi saada myös transaktioihin liittyviä siirtokuluja palkkioksi louhintaan osallistumisesta. Tässä alaluvussa käsitellään pelkästään virtuaalivaluuttoja, joiden louhinnassa on käytetty proof of work -protokollaa.

Verohallinnon ohjeen mukaan proof of work -protokollan mukaisten virtuaalivaluuttojen louhinnasta saatavaa tuloa verotetaan henkilön ansiotulona, koska ”louhimisesta vastineeksi virtuaalivaluuttana saatu tulo ei ole tuloverolaissa tarkoitettua varallisuuden kerryttämää tuloa”.¹¹⁶ Tällaisia louhinnasta saatavia tuloja on siis käytännössä pidetty tuloverotuksessa ansiotulona, koska verotus on toimitettu kyseisen ohjeen mukaan. Myös oikeuskirjallisuudessa viitataan Verohallinnon ohjeeseen, eikä oteta tarkemmin kantaa siihen, miten tällaisia tuloja tulisi verottaa.¹¹⁷ Koska Verohallinnon ohjeessa ei perustella, miksi tuloa ei pidetä varallisuuden kerryttämänä tulona, ja oikeuskirjallisuudessa asiaan ei ole juurikaan otettu kantaa, on asiaa syytä tutkia tarkemmin.

Janne Sorsa on opinnäytetyössään ”Bitcoinin luovutus- ja louhintatulojen tuloverotuskysymykset” esittänyt, että bitcoinin louhintatulot tulisi verottaa ansiotulojen sijaan pääomatuloina. Perusteluina Sorsa esittää, että bitcoinin louhintaan tarvitaan tehokkaita, louhintakäyttöön suunniteltuja tietokoneita, jotta louhintaa varten saadaan riittävästi laskentatehoa, eikä louhija tee käytännössä muuta kuin ohjaa tietokoneen louhimaan. Riittävän tehokkaita laitteita ei voi hankkia kovin edullisesti. Tämän perusteella tietokoneita tulisi pitää

¹¹⁵ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluutan verotus 22.1.2020, kohta 2.5.2.

¹¹⁶ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluutan verotus 22.1.2020, kohta 2.5.1.

¹¹⁷ Nykänen 2019b, s. 2.

varallisuutena, joka kerryttää louhintatuloa. Lisäksi Sorsa vertaa louhintaan käytettävää tietokonetta asunnon tai auton vuokraamiseen.¹¹⁸

Toisin kuin proof of stake -protokollan mukaisessa louhinnassa, proof of work -protokollan mukaisessa louhinnassa ei ole välttämätöntä omistaa virtuaalivaluuttayksiköitä, jotta virtuaalivaluuttoa voi louhia. Tällöin louhintatuloa ei voida pitää jo olemassa olevien virtuaalivaluuttayksiköiden kerryttämänä. Sen sijaan louhintaan tarvitaan tietokone, jonka laskentatehoa käytetään louhimiseen.

Termi louhinta viittaa harhaanjohtavasti siihen, että virtuaalivaluuttojen saamiseksi olisi tehtävä työtä, ”louhittava”. Myös termissä proof of work on sana työ, ”work”, joka kuitenkin kuvastaa vain sitä, että on tehtävä laskentatyötä virtuaalivaluutan verkoston hyväksi, jotta transaktioita voidaan varmistaa.¹¹⁹ Virtuaalivaluuttojen louhinta ei kuitenkaan vaadi fyysistä työtä, vaan tietokone hoitaa louhintaprosessin eli matemaattisten operaatioiden laskemisen itsenäisesti. Toisaalta Verohallinnon Ansiotulojen verotus -ohjeen mukaan ansiotulo ei aina liity työn tekemiseen¹²⁰.

Kuten Sorsa on todennut, tosiasiallisesti kuitenkin henkilön, joka virtuaalivaluuttoa palkkion saa, ei juurikaan tarvitse nähdä vaivaa saadakseen palkkion, kun tietokone hoitaa matemaattisten ongelmien laskemisen hänen puolestaan.¹²¹ Virtuaalivaluuttojen louhiminen vaatii paljon laskentatehoa, joten sitä varten on hankittava riittävän tehokas tietokone. Koska tietokone on välttämätön louhintatulojen saamiseksi ja käytännössä tietokone tekee kaiken laskentatyön, voidaan pohtia, voisiko tietokone olla sellaista TVL 32 §:n tarkoittamaa varallisuutta, joka kerryttää tuloa.

Vaikka bitcoinin louhintaan tarvitsee nykyään tehokkaan tietokoneen, voi muita virtuaalivaluuttoja silti louhia vähemmän tehokkailla laitteilla. Kalliita laitteita, joissa on suuri laskentateho, voidaan helposti pitää TVL 32 §:ssä tarkoitettuna varallisuutena, sillä laiteella on iso rahallinen arvo. Herää kuitenkin kysymys, voiko tavallisia tietokoneita, joilla virtuaalivaluuttoa louhitaan satunnaisesti pitää säännöksessä tarkoitettuna varallisuutena, joka kerryttää tuloa. Kyse on kuitenkin tavanomaiseen koti-irtaimistoon kuuluvasta omaisuudesta, johon sovelletaan TVL 48.1 §:n 2 kohdan verovapaussäännöstä.

¹¹⁸ Sorsa 2015, s. 26–27.

¹¹⁹ Rothstein 2017, s. 45.

¹²⁰ Verohallinnon ohje Ansiotulojen verotus 21.12.2019, kohta 1.

¹²¹ Sorsa 2015, s. 26.

Ei ole kuitenkaan mitään syytä sille, miksei tavanomaiseen koti-irtaimistoon kuuluvat omaisuus voisi kerryttää verotettavaa tuloa, vaikka sen luovuttamisesta saatava tulo olisikin verovapaa. Esimerkiksi auton on katsottu kuuluvan tavanomaiseen kodin irtaimistoon,¹²² ja vaikka sen luovuttamisesta syntyvä tulo on verovapaata TVL 48.1 §:n 2 kohdan mukaisesti, on sen vuokraamisesta saatava tulo pääomatulona verotettavaa.

Sorsa vertaa opinnäytetyössään louhimista vuokraustoimintaan, josta saatava tulo on pääomatuloa TVL 32 §:n mukaisesti, sillä vuokratulo on pykälässä erikseen mainittu. Tulonhankintavälineenä toimivan pääoman hallinta on edellytyksenä sekä vuokraustoiminnalle että louhinnalle. Molemmissa tapauksissa pääoman hyödyntämisestä maksetaan korvaus, mutta korvauksen saadakseen omaisuuden omistajan on laitettava omaisuus tuottamaan. Tämä tarkoittaa louhinnan ja vuokraustoiminnan aloittamista, mutta lopullinen korvaus perustuu kuitenkin siihen, että pääomaa hyödynnetään.¹²³

Louhintatulon saaminen perustuu siihen, että käytännössä tietokone yrittää arvata mikä on oikea ratkaisu matemaattiseen ongelmaan. Tällöin se, kuka löytää oikean ratkaisun eli saa louhinnasta palkkion määrätty satunnaisesti. Tietokoneen tehokkuus vaikuttaa siihen, kuinka todennäköistä on löytää ratkaisu nopeammin kuin muut. Mitä tehokkaampi tietokone, sitä nopeammin ratkaisu on mahdollista löytää. On siis mahdollista, että vaikka louhintaan osallistuu, ei siitä saa palkkiota. Tulon saaminen ei siis ole varmaa. Vuokratulon voidaan ajatella olevan ”luotettavampi” tulonlähde, vaikka tulo voikin jäädä saamatta epäluotettavan vuokralaisen takia. Vuokraustoiminta perustuu yleensä siihen, että sopimuksella määritellään, että vuokralainen saa käyttöoikeuden vuokrattavaan omaisuuteen ja maksaa siitä tietyn määrän vuokraa. Lähtökohtana on siis se, että vuokrauksesta saa korvauksen. Sen sijaan louhinnassa tietokoneen laskentatehoa annetaan verkoston käyttöön, mutta mikään ei takaa, että siitä saisi palkkiota. Tässä suhteessa louhiminen eroaa vuokraustoiminnasta, eikä louhimista siten voi suoraan rinnastaa vuokraustoimintaan.

Vaikkei louhintaa ei nyt voikaan pitää suoraan vuokraustoimintana, ei se poissulje sitä, että louhintatulo olisi pääomatuloa. Pääomatuloa on varallisuuden kerryttämä tulo, johon kuuluu myös ne tulot, joita ei ole erikseen TVL 32 §:ssä lueteltu. Vuokraustoimintaa ja louhintaa yhdistää molempia kuitenkin se, että tulojen saamista varten on omistettava tiettyä omaisuutta. Merkitystä pääomatuloluonteen kannalta ei ole sillä, onko tulon saaminen varmaa. Mikäli

¹²² Verohallinnon ohje Omaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa 31.10.2019. kohta 13.3.4.

¹²³ Sorsa 2015, s. 27.

louhimisella on tulonhankkimistarkoitus, tietokonetta käytetään silloin varallisuuden hankkimiseen, sillä louhijan rooli itse louhimisessa on häviävän pieni.

Proof of stake -protokollan mukainen louhintatulo on pääomatuloa, koska uusia virtuaalivaluuttayksiköitä saadaan jo olemassa olevien virtuaalivaluuttayksiköiden avulla. Ollakseen varallisuuden kerryttämää tuloa, ei saatavan tulon kuitenkaan tarvitse olla samaa varallisuuslajia kuin se varallisuus, joka tulon on kerryttänyt. Esimerkiksi asunnon vuokraamisesta kertyvä tulo ei ole asunto-osakeyhtiön osakkeita, vaan yleensä virallista valuuttaa ja silti kyseinen tulo verotetaan varallisuuden kerryttämänä tulona eli pääomatulona.

Edellä esitetyn perusteella louhintatuloa on pidettävä pääomatulona. Kyse on enemmän varallisuuden kerryttämästä tulosta kuin verovelvollisen omilla ansioillaan saamasta tulosta. Näin ollen on perusteltua kyseenalaistaa Verohallinnon näkemys siitä, että louhintatulo olisi ansiotulona verotettavaa tuloa.

4.4 Oikea verovelvollinen

4.4.1 Yleistä tulon kohdistamisesta oikealle verovelvolliselle

Kohdistamisongelmasta on kyse silloin, kun määritellään, ketä tulosta on verotettava eli kuka on oikea verovelvollinen.¹²⁴ Tuloverolaissa ei ole yleissäännöksiä oikean verovelvollisen määrittämiseen. Vaikka yleensä on kuitenkin aika selvää, kuka tulosta on verovelvollinen,¹²⁵ voi sen määrittäminen kuitenkin joissain tilanteissa olla haastavaa.

Tuloverolain 29.1 §:n mukaan ”Veronalaista tuloa ovat jäljempänä säädetyin rajoituksin verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulo”. Säännös kertoo verotettavan tulon laajuuden lisäksi myös sen, ketä tulosta on verotettava. Veronalaista tuloa on siis *verovelvollisen saamat tulot* eli tulosta verotetaan sen saajaa.

Oikeuskirjallisuuden mukaan yleissääntönä on, että pääomatulosta verotetaan tuloa tuottavan omaisuuden omistajaa. Puu ja hedelmät -opin mukaan verovelvollinen ei voi verovaikutuksin luopua jonkin omaisuuden tuotosta, mutta edelleen säilyttää omistusoikeutta kyseiseen omaisuuteen.¹²⁶ Oikeuskirjallisuudessa on myös katsottu tulon olevan henkilökohtainen, eikä tulon saajalla ole oikeutta siirtää tuloaan jollekin toiselle henkilölle verotettavaksi. Tulon lahjoittaminen on kuitenkin mahdollista, mutta lahjoittajaa on siitä kuitenkin ensin

¹²⁴ Rabinä ym. 2019, s. 79.

¹²⁵ Andersson ym. 2016, s. 431.

¹²⁶ Andersson ym. 2016, s. 243.

verotettava.¹²⁷ Lahjana saadusta tulosta on maksettava lahjaveroa perintö- ja lahjaverolain 3 luvun mukaisesti. Tulon oikean verovelvollisen määrittäminen on siis tärkeää, jotta tulo tulee oikealla henkilöllä ja oikealla tavalla verotetuksi.

4.4.2 Virtuaalivaluuttojen luovutusvoittojen henkilöllinen kohdistaminen

Kuten edellä on todettu, pääomatulosta verotetaan yleensä tuloa tuottavan omaisuuden omistajaa. Luovutusvoittojen verotuksessa on käytössä periaate, jonka mukaan ”luovutusvoitosta verotetaan myydyn omaisuuden omistajaa”.¹²⁸ Omaisuuden omistaja määritellään nimiperiaatteen mukaan siten, että ”omaisuuden omistajana pidetään sitä, jonka nimiin omaisuus on hankittu laillisella saannolla.”¹²⁹ Riippumatta siitä, sovelletaanko virtuaalivaluuttojen luovutuksista syntyvän voiton verotukseen luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä vai ei¹³⁰, verotetaan virtuaalivaluuttojen luovutuksissa kyseisen virtuaalivaluutan omistajaa.

Lohkoketjuja käyttävissä virtuaalivaluutoissa virtuaalivaluuttayksiköt on merkitty tietyille virtuaalivaluuttatilille, johon on pääsy pelkästään sillä, jolla on tilin yksityinen avain. Virtuaalivaluutan omistajana pidetään sitä, jolla on pääsy sille virtuaalivaluuttatilille, jossa kyseinen virtuaalivaluuttayksikkö on. Virtuaalivaluuttatilit eivät siten ole nimettyjä tilejä, eikä tilin omistajaa voi lohkoketjusta päätellä.

Toinen kysymys on, mikä merkitys on sillä, että useammalla kuin yhdellä henkilöllä on pääsy hallinnoimaan tiliä eli käytännössä useammalla on tiedot julkisen avaimen lisäksi myös tilin yksityisestä avaimesta. Tällainen tilanne voi olla mahdollinen lähinnä silloin, kun useampi henkilö haluaa yhdessä hallinnoida tilillä olevia virtuaalivaluuttayksiköitä ja jos, virtuaalivaluuttayksiköitä on luovutettu toiselle siten, että on annettu saajalle tiedot tilin yksityisestä ja julkisesta avaimesta, mutta samat tiedot ovat jääneet yksiköiden luovuttajalle. Tosiasiassa kumpikin tilanne vaikuttaa kuitenkin melko harvinaiselta.

Virtuaalivaluuttayksiköiden omistus määräytyy niiden hallinnan perusteella, ja koska edellä kuvatuissa tilanteissa useammalla on mahdollisuus hallinnoida tilillä olevia yksiköitä, on tällöin myös niiden omistusoikeus useammalla. Lähtökohtaisesti voitaisiin siis sanoa, että jos kahdella tai useammalla on pääsy hallitsemaan saman virtuaalivaluuttatilin virtuaalivaluuttayksiköitä, on tilillä olevien varojen omistus osapuolilla yhteisesti.

¹²⁷ Andersson ym. 2016, s. 432.

¹²⁸ Andersson ym. 2016, s. 436.

¹²⁹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 11.

¹³⁰ Ks. tarkemmin luku 3.2.2.

4.4.3 Louhintatulon henkilöllinen kohdistaminen

Proof of stake -protokollaa käyttämällä saatu louhintatulo on siis TVL 32 §:n mukaista pääomatuloa, joka on saatu palkkiona lukitsemalla omistuksessa olevat virtuaalivaluutat hetkeksi virtuaaliverkon käyttöön. Pääomatulosta verovelvollinen on pääsäännön mukaan se, joka omistaa tuloa tuottavan omaisuuden. Louhimisessa tuloa tuottava omaisuus on virtuaalivaluuttatilillä olevat virtuaalivaluuttayksiköt. Louhinnasta saatavasta palkkiosta verovelvollinen on siis se, joka on virtuaalivaluuttayksiköiden omistaja. Lohkoketjua käyttävien virtuaalivaluuttojen omistajaa on käsitelty tarkemmin edellä luvussa 4.4.2.

Proof of work -protokollaa käyttämällä saadun louhintatulo on edellä katsottu olevan pääomatuloa. Verohallinnon ohjeen mukaan kyseiset tulot ovat ansiotuloina verotettavia.¹³¹ Koska louhintatulon tulolaji voi vaikuttaa louhintatulon oikean verovelvollisen määrääytymiseen, tarkastellaan sitä molemmissa tilanteissa erikseen.

Louhinta tapahtuu käytännössä siten, että louhija antaa louhintaohjelmalle komennon alkaa louhia, ja ohjelma suorittaa louhimisen itsekseen. Louhintaa varten ohjelmalle tulee antaa ainakin virtuaalivaluuttatilin julkinen avain, jotta louhimisesta saatavat virtuaalivaluutat päätyvät halutulle tilille. Virtuaalivaluuttatiliä ei ole sidottu tiettyyn tietokoneeseen eli omalle virtuaalivaluuttatilille louhinta on mahdollista millä tahansa tietokoneella, jolla louhintaa pystyy harjoittamaan. Yksityistä avainta ei louhimiseen välttämättä tarvita, joten tämä mahdollistaa sen, että louhia voi tällöin käytännössä mille tahansa tilille, jonka julkinen avain on tiedossa. Yksityistä avainta tarvitsee vasta, kun haluaa käyttää virtuaalivaluuttatilillä olevia varoja.

Louhintatuloista oikean verovelvollisen selvittämisen avuksi voidaan määritellä kolme erilaista roolia. Ensimmäinen rooli on virtuaalivaluuttatilin omistaja. Kyseessä on siis henkilö, jolla on pääsy sille virtuaalivaluuttatilille, johon louhinnasta saadut palkkiot vastaanotetaan. Toinen rooli on virtuaalivaluutan varsinainen louhija, eli se henkilö, joka käytännössä tekee louhimiskomennon louhintaohjelmaan. Kolmantena roolina on tietokoneen omistaja. Virtuaalivaluutan louhintatulosta oikea verovelvollinen on jokin näistä kolmesta roolista, sillä virtuaalivaluutan louhimiseen ei liity muita henkilöitä, jotka olisivat verotuksen kannalta merkittäviä.

Tarkastellaan ensin tilannetta, jossa louhintatulo katsotaan **ansiotuloksi**. Tällöin

¹³¹ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluutan verotus 22.1.2020, kohta 2.5.2.

verovelvollinen on TVL 29.1 §:n mukaan se, joka tulon on saanut. Tulon saajan määrittäminen on helppoa silloin, kun kaikissa kolmessa edellä kuvatussa roolissa on sama henkilö. Tällöin kyseinen henkilö on tulosta oikea verovelvollinen, sillä hän on saanut louhinnasta saatavan palkkion.

Ongelmalliseksi tilanne muuttuu, jos kaikissa kolmessa roolissa on eri henkilö. Esimerkiksi silloin, jos A louhii tuloja B:n tietokoneella, mutta merkitsee louhinnasta saatavien palkkioiden vastaanottajatiliksi C:n tilin. Kuka on silloin oikea verovelvollinen?

Silloin kun verovelvollinen on luopunut tulosta, mutta hänen katsotaan disponoineen siitä, on häntä yleensä myös verotettava siitä.¹³² Jos louhija on merkinnyt vastaanottavaksi tiliksi oman tilinsä sijaan jonkun toisen tilin, voidaan hänen katsoa disponoineen louhinnasta saatavasta tulosta. Louhija on siis päättänyt siitä, kenelle louhinnasta saatavat palkkiot on maksettava. Näin ollen oikea verovelvollinen ei voi olla tuloverotuksessa ainakaan vastaanottajatilin omistaja. Sen sijaan tilin omistajalle voi tulla lahjaveroseuraamuksia.

Tietokoneen omistaja ei välttämättä ole osallistunut louhintaan muutoin kuin tarjoamalla tietokoneen louhintakäyttöön. Jos tuloa pidetään ansiotulona eli tietokonetta ei silloin pidetä sellaisena varallisuutena, joka kerryttää varallisuutta, ei tietokoneen osallisuudelle louhinnassa anneta kovin suurta painoarvoa. Tällöin tietokoneen omistajalla ei ole merkitystä oikean verovelvollisen määrittämisessä. Tällaisessa tilanteessa tulon saajana on siis helppo pitää sitä, joka virtuaalivaluutan on louhinut.

Tarkastellaan sitten tilannetta, jossa proof of work -protokollan mukaista louhintatuloa pidetään **pääomatulona**. Tällöin tietokone, jolla louhinta suoritetaan, on omaisuutta, joka tuottaa tuloa. Jos louhija louhii omalla omistamallaan tietokoneella virtuaalivaluuttoja, on hän verovelvollinen kyseisistä virtuaalivaluuttoista saatavista tuloista, sillä hän on se, joka on tulon saanut ja se, joka tuloa tuottavan omaisuuden omistaa.

Ongelmallinen tilanne on silloin, kun joku muu kuin tietokoneen omistaja käyttää laitetta virtuaalivaluuttojen louhimiseen omalle virtuaalivaluuttatililleen. Kyse on siis tilanteesta, jossa omaisuuden eli tietokoneen louhima tulo menee jonkun muun kuin tietokoneen omistajan virtuaalivaluuttatilille. Puu ja hedelmät -opin mukaan näin ei voisi tehdä ilman

¹³² Andersson ym. 2016, s. 129.

veroseuraamuksia. Tällöin siis louhija käyttää toisen varallisuutta oman varallisuutensa kerryttämiseksi.

Toisaalta tietokone on hieman erityyppistä omaisuutta kuin esimerkiksi arvo-osuudet tai kiinteistöt, joista saatavat tuotot kuten osinko- ja vuokratulot ovat myös pääomatuloja, ja joihin sovelletaan puu ja hedelmät -oppia. Arvo-osuuksien ja kiinteistöjen omistukset merkitään tarkasti rekistereihin, kun taas tietokoneen omistajaa ei välttämättä voida tai usein ei ole edes tarpeen selvittää. Silti kyse on varallisuuden kerryttämästä tulosta, eikä ole syytä, miksei puu ja hedelmät -oppia voitaisi soveltaa myös tietokoneesta saatavaan tuloon.

Käytännössä voi kuitenkin olla vaikeaa määrittää jälkikäteen, millä tietokoneella tietyt virtuaalivaluuttayksiköt on louhittu tai kuka tosiasiallisesti on antanut louhintaohjelmalle komennon louhia. Lisäksi tilanteet, joissa rooleissa olisi eri henkilöt ovat todennäköisesti harvinaisempia. Tällöin oikean verovelvollisen näin tarkka tarkastelu ei ole käytännössä edes tarpeen.

Useimmiten kaikissa kuvatuissa rooleissa on sama henkilö, joten ongelmaa oikean verovelvollisen määrittämisestä ei synny. Jos rooleissa on eri henkilöt, riippuu oikean verovelvollisen määrittäminen siitä, kumpaan tulolajiin louhintatulojen katsotaan kuuluvan. Mikäli tulo on ansiotuloa, on virtuaalivaluutan louhija oikea verovelvollinen. Jos taas tulo on pääomatuloa, oikea verovelvollinen on louhintaa suorittaneen tietokoneen omistaja. Voidaan siis todeta, että tulosta oikea verovelvollinen ei voi olla pelkästään virtuaalivaluuttatilin omistajan roolissa oleva, oli kyse sitten ansiotulosta tai pääomatulosta.

5 ARVOSTAMISONGELMA

5.1 Arvostamisongelmasta

Arvostamisongelman ratkaisu määrittää, minkä määräisenä tulo- tai menoerä otetaan laskennassa huomioon.¹³³ Arvostamisongelmaan sisältyy ainakin kysymykset siitä, minkä suuruiseksi tietty tulo- tai menoerä arvostetaan sekä siitä, miten verotettavan tulon määrä lasketaan. Esimerkkinä ensin esitetystä kysymyksestä on louhintatulojen arvostaminen, sillä louhinnasta palkkioksi saadaan virallisen valuutan sijaan virtuaalivaluuttayksiköitä, joiden arvoa ei pysty suoraan näkemään. Jälkimmäisestä kysymyksestä on kyse silloin, kun lasketaan virtuaalivaluutan luovutusvoiton tai -tappion veronalaista määrää, sillä luovutusvoiton ja -tappion määrän laskemiseen sovelletaan tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä, joissa on määrätty se, miten verotettava tulo lasketaan. Näitä molempia arvostamiskysymyksiä käsitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

Tulo- ja menoerien arvostamisesta ei henkilökohtaisen tulon verotuksessa ole yleissäännöksiä. Niiden arvostamista on säännelty lähinnä vain niiltä osin, kun on katsottu, että arvostaminen voi olla ongelmallista. Esimerkiksi luontoisetujen arvostamisesta annetaan vuosittain Verohallinnon päätös verotuksessa noudatettavista luontoisetujen laskentaperusteista, sillä niiden arvostaminen voi muuten olla haasteellista.

Sen sijaan verotettavan tulon laskemiselle on omia säännöksiä. Esimerkiksi luovutusvoittojen ja -tappioiden laskemista koskevat säännökset ovat TVL 45–50 §:ssä, joissa määrätään tarkasti, miten verotettavan tulon määrä on laskettava. Tulosta ja siitä tehtävistä vähennyksistä sääntelee TVL 29.1 §:n yleissäännös, jonka mukaan verotettavasta tulosta voidaan vähentää tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut. Vähennyskelpoisia kuluja on käsitelty laajuusongelman yhteydessä luvussa 3.3, joten nyt käsiteltävänä olevat menot oletetaan vähennyskelpoisiksi.

5.2 Louhintatulojen arvostaminen

Louhinnasta saatavat virtuaalivaluuttayksiköt on arvostettava, jotta saadut tulot voidaan verottaa oikean suuruisena. Louhinnasta saatavat tulot koostuvat siis louhintapalkkioista sekä mahdollisista transaktiokustannuksista. Ne maksetaan virtuaalivaluuttayksiköinä, joiden euromääräinen arvo ei ole suoraan nähtävissä.

¹³³ Rabinä ym. 2019, s. 79–80.

Tuloverolaisissa ei ole yleistä arvostamista koskevaa säännöstä. Ratkaisua arvostamisongelmaan on siis haettava muualta. Oikeuskirjallisuuden mukaan vaihtoehtoisia arvostamisperusteita ovat tuloverotuksessa yleensä poistamaton hankintameno, alkuperäinen hankintameno ja käypä arvo.¹³⁴ Koska virtuaalivaluuttayksiköitä ei hankita ostamalla, vaan ne saadaan palkkiona louhimisesta, eivät poistamaton hankintameno ja alkuperäinen hankintameno ole tässä käyttökelpoisia arvostamiseen. Jäljelle jää siis käypä arvo, joka tarkoittaa varallisuuden todennäköistä luovutushintaa.¹³⁵ Poistamaton hankintameno ja alkuperäinen hankintameno voivat tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun lasketaan virtuaalivaluuttojen luovutusvoittoja.

Muista verolajeista perintö- ja lahjaverotuksessa varallisuus arvostetaan PerVL 9.1 §:n ja 21 §:n perusteella niiden verovelvollisuuden alkamishetken käypään arvoon. Käypää arvoa käytetään tuloverotuksessa oikeuskirjallisuuden mukaan myös silloin, kun on kyse omaisuuden vaihtotilanteesta. Tällöin omaisuuden luovutushintana pidetään vaihdossa saadun omaisuuden käypää arvoa luovutushetkellä.¹³⁶

Edellä esitetyn perusteella louhinnasta saadut virtuaalivaluuttayksiköt arvostetaan henkilökohtaisen tulon verotuksessa niiden verovelvollisuuden alkamishetken käypään arvoon. Verovelvollisuuden alkamishetkeä on käsitelty tarkemmin seuraavassa luvussa jaksottamisongelman yhteydessä. Louhinnasta saaduista tuloista voidaan TVL 29.1 §:n mukaisesti vähentää niiden hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot, joita on käsitelty tarkemmin laajuusongelman yhteydessä.

5.3 Virtuaalivaluutat ja käypä arvo

Arvostusongelman ratkaisuksi ei riitä se, että todetaan, että arvostamisessa käytetään käypää arvoa. Lisäksi on tutkittava, miten käypä arvo määritellään. Virtuaalivaluutan arvo riippuu aina kysynnästä ja tarjonnasta,¹³⁷ joten käyvän arvon määrittäminen voi olla haastavaa. Oikeuskirjallisuuden mukaan käyvän arvon määrittelyssä voitaisiin tuloverotuksessa käyttää perintö- ja lahjaverotuksessa sovellettavia arvostamisperusteita, sillä niiden perustana on myös käypä arvo.¹³⁸ Tämä on perusteltua, sillä käyvän arvon määrittämisen ei pitäisi riippua siitä, mistä verolajista on kyse.

¹³⁴ Myrsky – Malmgrén 2014, s. 54.

¹³⁵ Nykänen – Rabinä 2013, s. 100.

¹³⁶ Nykänen – Rabinä 2013, ym. s. 68.

¹³⁷ Hautamäki ym. 2019, s. 5.

¹³⁸ Nykänen – Rabinä 2013, s. 68–69.

Perintö- ja lahjaverotuksessa arvostamiseen käytetään Verohallinnon ohjetta varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Siinä on virtuaalivaluuttoja koskeva lyhyt osio, jonka mukaan arvostamisessa on ”tarkoituksenmukaista käyttää useamman vaihtokurssin perusteella määritettyä markkinahintaindeksiä”.¹³⁹

Verohallinnon ohjeessa virtuaalivaluuttojen verotus viitataan myös käypään arvoon. Ohjeen mukaan arvostamisen voi tehdä käyttäen tunnettua virtuaalivaluuttapörssiä. Ohjeessa myös ohjataan käyttämään johdonmukaisesti saman pörssin arvoja samalla tavalla systemaattisesti läpi koko verovuoden.¹⁴⁰

Edellä lausutun perusteella on perusteltua käyttää käyvän arvon määrittämiseen virtuaalivaluuttapörssiä. Pörssiin on listattu virtuaalivaluutan arvo sen hetkisen kysynnän ja tarjonnan mukaisesti, joten se antaa todennäköisesti luotettavimman arvion siitä, mikä on kyseisen virtuaalivaluutan käypä arvo. Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, että verovelvollinen voisi valita virtuaalivaluuttapörseistä sen, joka sillä hetkellä on verovelvolliselle edullisin.

Virtuaalivaluuttoja on sen määritelmän laajuuden takia suuri määrä erilaisia. Kaikkia virtuaalivaluuttoja ei kuitenkaan ole listattu mihinkään pörssiin. Tällöin käypä arvo on määriteltävä muulla tavalla. Arvostamisessa voidaan esimerkiksi käyttää apuna puolueettoman asiantuntijan arviota omaisuuden arvosta¹⁴¹.

5.4 Luovutusvoiton ja -tappion määrän laskeminen

Luovutusvoiton- ja tappion laskeminen on tärkeää, jotta tulo voidaan verottaa tai tappio vähentää oikean suuruisena. Seuraavassa tarkastellaan ensin pelkästään luovutusvoittoja ja vasta lopuksi luovutustappioita.

Kuten edellä on todettu, virtuaalivaluutta on TVL 45.1 §:ssä tarkoitettua omaisuutta, joten sen luovutuksista saatavan tulon verotukseen sovelletaan tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä eli TVL 45–50 §. TVL 46 §:ssä on yleissäännökset luovutusvoiton määrän laskemisesta. Virtuaalivaluuttojen luovutuksista syntyvien luovutusvoittojen laskemiseen sovelletaan siis samoja säännöksiä kuin muihinkin omaisuuden luovutusvoittoihin. Luovutusvoittojen laskemista koskevia säännöksiä on tutkittu paljon, eikä niissä ole juurikaan epäselvyyksiä. Seuraavassa on esitelty tuloverolain säännökset sekä oikeuskirjallisuudessa ja

¹³⁹ Verohallinnon ohje Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa 21.11.2019, kohta 2.2.

¹⁴⁰ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 2.5.1.

¹⁴¹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 69.

oikeuskäytännössä vakiintuneita periaatteita ja käytäntöjä, joita noudatetaan luovutusvoiton määrää laskettaessa ja joita voidaan soveltaa virtuaalivaluuttojen luovutuksiin.

TVL 46.1 §:n yleissäännön mukaan luovutushinnasta vähennetään omaisuuden hankintamenon poistamatta oleva osan ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärä. Luovutushinnasta vähennettävä määrä on kuitenkin vähintään 20 prosenttia, ja jos omaisuus on omistettu vähintään 10 vuotta 40 prosenttia. Tällöin on kyse hankintameno-olettamasta, jota käytetään silloin, kun sen määrä ylittää todellisen hankintamenon ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärän¹⁴². Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin pykälässä tarkoitettuja luovutushintaa, hankintamenoa, hankintameno-olettamaa sekä voiton hankkimisesta olleita menoja.

5.4.1 Luovutushinnan määräytyminen

Luovutushintana on aina todellinen luovutushinta,¹⁴³ eikä luovutushinnasta vähennetä mitään eriä, vaan luovutushintana on bruttokauppahinta¹⁴⁴. Virtuaalivaluuttojen luovutushintana on siis se kauppahinta, joka virtuaalivaluuttayksiköistä on verovelvolliselle luovutuksen yhteydessä maksettu.

Oikeuskirjallisuuden mukaan vaihtotilanteissa luovutushintana on vastikkeeksi saadun omaisuuden käypä arvo vaihdon hetkellä ja saadun omaisuuden hankintamenoksi vastikkeeksi annetun omaisuuden käypä arvo sanotulla hetkellä.¹⁴⁵ Jos virtuaalivaluuttoa vaihdetaan toiseen virtuaalivaluuttaan, käytetään luovutushintana vaihdossa saadun omaisuuden käypää arvoa. Vaihtotilanteesta on kyse myös silloin, kun virtuaalivaluuttoa käytetään valuutan tavoin eli kun verovelvollinen antaa vaihdossa virtuaalivaluuttoa ja saa vastineeksi hyödykkeitä tai palveluita. Tällöin hankintahintana käytetään myös vaihdossa saadun hyödykkeen tai palvelun käypää arvoa. Käyvän arvon määrittäminen voi olla joissain tilanteissa haastavaa. Käyvän arvon määrittämistä on käsitelty tarkemmin luvussa 5.3.

Luovutusvoittojen veronalaisuuteen on luovutushintaan liittyvä poikkeus. Mikäli kaikkien verovuoden aikana tehtyjen omaisuuden luovutusten luovutushintojen yhteismäärä jää alle tuhannen euron, ei tulo TVL 48.6 §:n mukaan ole veronalaista.

¹⁴² Nykänen – Rabinä 2013, s. 91.

¹⁴³ Nykänen – Rabinä 2013, s. 66.

¹⁴⁴ Nykänen – Rabinä 2013, s. 67.

¹⁴⁵ Nykänen – Rabinä 2013, s. 68.

5.4.2 Hankintameno ja hankintameno-olettama

Luovutusvoiton määrä voidaan laskea kahdella eri tavalla. **Ensimmäinen** vaihtoehto on todellisen hankintamenon vähentäminen.¹⁴⁶ Lähtökohtaisesti luovutushinnasta siis vähennetään luovutusvoittojen verotuksessa omaisuuden verotuksessa poistamatta oleva hankintameno eli todellinen hankintameno.¹⁴⁷ Luovutusvoitot lasketaan saannoittain, joten jokaiselle saannolle on määriteltävä hankintahinta erikseen.¹⁴⁸ Hankintameno määräytyy eri tavalla riippuen siitä, minkälainen saanto on kyseessä.

Useimmiten hankintamenon määrittämisessä käytetään epäjatkuvusperiaatetta, jonka mukaan saantohetkellä omaisuudelle muodostuu uusi hankintameno, joka on täysin riippumaton edellisen omistajan hankintamenosta. Epäjatkuvusperiaatetta sovelletaan kaikissa tilanteissa, joissa omaisuus hankitaan vastikkeellisella saannolla, kuten kaupalla tai vaihtokaupalla. Omaisuuden hankintamenon pohjan muodostaa kaupan yhteydessä maksettu kauppahinta ja vaihdon yhteydessä vaihdossa saadun omaisuuden käypä arvo vaihtohetkellä.¹⁴⁹

Oikeuskäytännön perusteella hankintamenuon lasketaan myös omaisuuden hankinnasta välittömästi johtuneet menot.¹⁵⁰ Virtuaalivaluutan siirtämisestä toiselle virtuaalivaluuttatilille voi aiheuta siirtokuluja etenkin silloin, kun kyse on lohkoketjua käyttävästä virtuaalivaluutasta. Tällainen kulu on omaisuuden hankinnasta välittömästi johtunut meno, sillä virtuaalivaluutaa ei saa siirrettyä toiselle tilille ilman, että siitä maksetaan louhijoille siirtopalkkio. Siirtokulut saa siis vähentää, mikäli ne ovat tulleet virtuaalivaluutan hankkineen maksettavaksi.

TVL 47.1 §:n mukaan vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenona pidetään perintö- ja lahjaverotuksessa käytettyä verotusarvoa. Perintönä ja testamentilla saadun omaisuuden perintöverotusarvo on PerVL 9.1 §:n mukaan omaisuuden käypä arvo perinnönjättäjän kuolinhetkellä.

Lahjana saadun omaisuuden verotusarvona käytetään PerVL 9.1 §:n ja 21 §:n mukaan omaisuuden käypää arvoa lahjoitushetkellä. Kuitenkin TVL 47.1 §:n mukaan jos omaisuus luovutetaan ennen kuin lahjoituksesta on kulunut yksi vuosi, hankintameno lasketaan lahjoittajan hankintamenosta. Näin ollen, jos lahjana saatu virtuaalivaluutta luovutetaan vastiketta vastaan, eli myydään tai käytetään valuuttana ennen kuin lahjoituksesta on kulunut

¹⁴⁶ Rabinä ym. 2019, s. 227.

¹⁴⁷ Nykänen – Rabinä 2013, s. 70.

¹⁴⁸ Nykänen – Rabinä 2013, s. 71.

¹⁴⁹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 72–73.

¹⁵⁰ Nykänen – Rabinä 2013, s. 75.

yksi vuosi, hankintameno lasketaan virtuaalivaluuttayksiköt lahjoittaneen hankintamenosta edellä kuvatun mukaisesti.

Lahjana saadun omaisuuden hankintamenon määrittäminen voi kuitenkin olla ongelmallista, jos lahjaksi annetun omaisuuden arvo jää alle lahjaverotettavan arvon¹⁵¹. Tällainen tilanne on kyseessä etenkin silloin, kun lahjoitettavien virtuaalivaluuttojen määrä on ollut pieni ja lahjoitus on tehty alun perin enemmän harrastus- tai hupimielessä kuin toisen varallisuuden kartuttamiseksi. Tällöin lahjasta ei tarvitse PerVL 27.2 §:n mukaan antaa veroilmoitusta, eikä verotusarvoa voida vahvistaa, jos lahjaveroilmoitusta ei ole annettu. Tällaisessa tilanteessa hankintamenoa ei voida ratkaisun KHO 2000:59¹⁵² mukaan käyttää lahjaverotusarvoa, vaan luovutushinnasta vähennetään hankintameno-olettama¹⁵³.

Toinen vaihtoehto on vähentää luovutushinnasta hankintameno-olettama. Luovutusvoiton määrää laskettaessa virtuaalivaluuttayksiköiden luovutushinnasta vähennetään aina vähintään TVL 46.1 §:n mukainen hankintameno-olettama, joka on siis 20 % tai jos virtuaalivaluuttayksiköt on omistettu vähintään 10 vuotta 40 % luovutushinnasta. Hankintameno-olettamaa käytetään aina silloin, kun hankintameno jää alle hankintameno-olettaman. Lisäksi hankintameno-olettamaa voidaan käyttää silloin, jos ei ole mahdollista selvittää todellista hankintamenoa.¹⁵⁴

Virtuaalivaluutan hankintamenon selvittäminen voi joissain tilanteissa olla haastavaa. Virtuaalivaluutan arvo on myös voinut nousta omistusaikana moninkertaiseksi, jolloin verotettavan luovutusvoiton määrä olisi hankintahintaa käyttämällä hyvin suuri. Näissä tilanteissa verovelvolliselle voi olla edullisempaa käyttää luovutusvoiton laskemisessa hankintameno-olettamaa.

Hankintameno-olettama soveltuu pelkästään TVL 46.1 §:ssä tarkoitettuihin omaisuuden luovutusvoittoihin. Verohallinto katsoi aiemmin, että virtuaalivaluutat eivät ole tällaista omaisuutta, joten hankintameno-olettamaa ei silloin saanut käyttää luovutusvoiton

¹⁵¹ PerVL 19 §:n taulukon mukaan vähintään 5 000 euron arvoisesta lahjasta on suoritettava lahjaveroa.

¹⁵² KHO 59:2000 Verovelvollinen oli saanut lahjaksi pörssiosakkeita. Lahjoituksista ei lahjojen arvon jäädessä alle verotettavan määrän ollut aikanaan annettu lahjaveroilmoituksia. Kun hän myi lahjaksi saamansa osakkeet, ei osakkeiden luovutusvoiton verotuksessa voinut tulla sovellettavaksi tuloverolain 47 §:n 1 momentin vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenoa koskeva säännös lahjoitusajankohdan arvon käyttämisestä, vaan lain 46 §:n 1 momentin hankintameno-olettamaa koskeva säännös.

¹⁵³ Verohallinnon ohjeen Omaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa (31.10.2019, Dnro VH/330/00.01.00/2019) kohdan 11.1 mukaan niissä tilanteissa, joissa lahjaverotusta ei ole toimitettu voidaan kuitenkin käyttää sitä arvoa, joka lahjaverotuksessa olisi tullut määrättäväksi, mikäli arvo on selvä ja riidaton. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun yleisimpiä virtuaalivaluuttoja kuten bitcoinia on saatu lahjaksi, sillä arvon voi tarkistaa virtuaalivaluuttapörssistä.

¹⁵⁴ Nykänen – Rabinä 2013, s. 91.

laskemisessa.¹⁵⁵ Ratkaisun KHO 2019:42 myötä hankintameno-olettamaa koskeva säännös soveltuu ja myös Verohallinto on päivittänyt ohjeensa oikeuskäytännön mukaiseksi.

5.4.3 Voiton hankkimisesta olleet menot

Luovutushinnasta voidaan poistamattoman hankintamenon lisäksi vähentää myös voiton hankkimisesta olleet menot. Niitä ei lueta luovutetun omaisuuden hankintamenuon, sillä TVL 46.1 §:n mukaan ne vähennetään hankintamenon lisäksi.¹⁵⁶ Tyypillisesti tällaisia menoja ovat erilaiset välityspalkkiot, myyntiä varten suoritettut arviointimenot sekä kauppakirjan laatimisesta syntyneet kulut.¹⁵⁷

Virtuaalivaluutan luovutushinnasta voidaan myös vähentää kaikki edellä luetellut kulut, mikäli ne liittyvät voiton hankkimiseen. Tyypillisesti tällaisia voiton hankkimisesta olleita menoja ovat virtuaalivaluuttayksiköiden siirtämisestä aiheutuneet louhijoille maksettavat siirtopalkkiot, mikäli siirtopalkkion maksaminen on tullut virtuaalivaluuttayksiköiden luovuttajan maksettavaksi. Mikäli virtuaalivaluuttojen luovutusta varten tehdään kauppakirja, ovat myös sen laatimisesta syntyneet kulut vähennyskelpoisia.

Voiton hankkimisesta olleita menoja ei kuitenkaan voi vähentää, jos luovutusvoiton laskennassa käytetään hankintameno-olettamaa, sillä vaihtoehtoina on TVL 45.1 §:n mukaisesti joko hankintameno-olettaman taikka hankintamenon ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärän vähentäminen.

5.4.4 Luovutusjärjestys

Omaisuuden luovutusvoitto on laskettava saantokohtaisesti, mikä tarkoittaa sitä, että luovutusvoitto on laskettava jokaisen luovutetun hyödykkeen jokaisen eri hintaan tai eri aikaan tapahtuneen saannon osalta erikseen.¹⁵⁸ Omaisuuden luovutusjärjestyksen määrittäminen on siten tärkeää, jotta saadaan selville, mikä on juuri kyseessä olevan luovutetun omaisuuden hankintameno. Varsinkin virtuaalivaluutan kohdalla voi olla vaikea määrittellä, mikä virtuaalivaluuttayksikkö on luovutettu eli mikä on ollut kyseisen virtuaalivaluuttayksikön hankintameno.

¹⁵⁵ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 29.5.2018, kohta 2.1.

¹⁵⁶ Nykänen – Rabinä 2013, s. 88.

¹⁵⁷ Nykänen – Rabinä 2013, s. 89.

¹⁵⁸ Nykänen – Rabinä 2013, s. 64.

TVL 47.4 § koskee arvo-osuuksia ja sijoitusrahasto-osuuksia ja sen mukaan ne kyseinen omaisuus katsotaan luovutetuksi siinä järjestyksessä, jossa ne on saatu, jos muuta ei osoiteta. Kyse on siis fifo-periaatteen (first in, first out) soveltamisesta eli ensimmäisinä saadut samanlaiset osuudet katsotaan ensimmäisinä luovutetuiksi.¹⁵⁹

Edellä kuvattu säännös ei kuitenkaan koske virtuaalivaluuttojen luovutuksia, koska virtuaalivaluuttoa ei pidetä arvopaperina. Muita vastaavanlaisia luovutusjärjestystä koskevia säännöksiä ei ole tuloverolaissa. Säännöksestä voi kuitenkin ottaa viitteitä siihen, millä tavalla virtuaalivaluuttojen luovutusjärjestys voitaisiin määrittää. Luovutushinnasta pitäisi kuitenkin lähtökohtaisesti vähentää juuri kyseisen luovutetun virtuaalivaluuttayksikön hankintameno. Virtuaalivaluuttojen verotusta koskevan Verohallinnon ohjeen mukaan katsotaan, että virtuaalivaluutat on käytetty siinä järjestyksessä kuin ne on hankittu, jos muuta ei näytetä.¹⁶⁰ Voidaan siis todeta, että mikäli verovelvollinen ei pysty luotettavasti muuten osoittamaan mikä on luovutetun virtuaalivaluuttayksikön hankintahinta, voidaan käyttää fifo-periaatetta.

5.4.5 Luovutustappion määrä

Luovutustappio syntyy, kun on kyse sellaisesta vastikkeellisesta luovutuksesta, jossa luovutetun omaisuuden hankintameno ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärä ylittää luovutushinnan määrän.¹⁶¹ Luovutustappio voi syntyä myös silloin, kun omaisuus on saatu vastikkeettomasti ja perintö- tai lahjaverotuksessa omaisuudelle vahvistettu arvo on suurempi kuin luovutushinta.¹⁶² Luovutustappion määrä lasketaan siis samalla tavalla kuin luovutusvoiton määrä.

Luovutustappio ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa ole kokonaan tai edes osittain vähennyskelpoinen. Luovutustappioiden vähennyskelpoisuutta on tarkasteltu tarkemmin laajuusongelman yhteydessä.

¹⁵⁹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 272.

¹⁶⁰ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 1.2.

¹⁶¹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 543.

¹⁶² Nykänen – Rabinä 2013, s. 544.

6 JAKSOTTAMISONGELMA

6.1 Jaksottamisesta

Verotusta toimitettaessa on tiedettävä, mihin verovuoteen kukin tulo- ja vähennyserä on ajallisesti kohdistettava, sillä tuloverojärjestelmämme perustana on ajattelu, jossa tulot, menot ja verot lasketaan tietyn ajanjakson osalta.¹⁶³ Jaksottamisongelmassa on kyse siitä, mille verovuodelle tulo- tai menoerä jaksotetaan.¹⁶⁴

TVL 110 §:ssä on tulon jaksottamista koskeva yleissäännös. Sanotun pykälän 1 momentin mukaan ”tulo katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona se on nostettu, merkitty verovelvollisen tilille tai muutoin saatu vallintaan”. Pääsääntönä on siis kassaperiaate, jonka mukaan tulo ja meno ovat sen verovuoden tuloa ja menoja, jonka aikana maksu on tapahtunut.¹⁶⁵ Luovutusvoittoja koskee sanotun pykälän 2 momentti. Sen mukaan luovutusvoitto ”verotetaan sinä vuonna, jona kauppa tai vaihto on tehty tai muu luovutus on tapahtunut”.

Menon jaksottamista koskeva yleissäännös on TVL 113 §:ssä. Sen mukaan ”Verovelvollisen suorittamaan menoon perustuva, tulosta tehtävä vähennys tehdään, jollei erityisestä syystä muuta johdu, sinä verovuonna, jona maksu on suoritettu.” Menon jaksottaminen tehdään pääsääntöisesti siis myös kassaperiaatteen mukaan.¹⁶⁶

6.2 Louhintatulojen ja niistä tehtävien vähennysten jaksottaminen

Lähtökohtaisesti myös louhintatuloihin sovelletaan TVL 110 ja 113 §:ssä olevia yleisiä jaksottamissäännöksiä. Tuloverolain tulon ja menon jaksottamista koskevassa luvussa on yleissäännösten lisäksi joukko poikkeussäännöksiä, jotka koskevat vain tiettyjä tilanteita.¹⁶⁷ Niissä säännellään muun muassa metsätalouden pääomatuloista tehtävästä menovarauksesta ja eläketulon jaksottamisesta sekä metsätalouden menojen jaksottamisesta. Näistä poikkeussäännöksistä louhintatuloihin voidaan soveltaa vain TVL 114 §:ää, jossa säännellään hankintamenon jaksottamisesta. Sen 1 momentin mukaan verovelvollisen tulonhankinnassa käytettyjen rakennusten, koneiden ja kaluston sekä patenttien ja muiden sellaisten hyödykkeiden hankintamenot vähennetään vuotuisina poistoina noudattaen soveltuvien osin elinkeinotulon verottamista annetun lain säännöksiä.

¹⁶³ Andersson ym. 2016, s. 439.

¹⁶⁴ Rabinä ym. 2019, s. 80.

¹⁶⁵ Andersson ym. 2016, s. 440–441.

¹⁶⁶ Rabinä ym. 2019, s. 920.

¹⁶⁷ Ks. Rabinä ym. 2019, s. 899–900.

Louhintatulo on jaksottamista koskevan yleissäännöksen mukaan sen verovuoden tuloa, jona se on saatu vallintaan. Vallintaan saadulla tulolla tarkoitetaan sellaista tuloa, johon verovelvollisella on määräämisoikeus.¹⁶⁸ Louhimalla saatu virtuaalivaluuttayksikkö on verovelvollisen vallinnassa, kun se on siirtynyt verovelvollisen virtuaalivaluuttatilille, sillä verovelvollinen saa silloin oikeuden määrätä kyseisestä virtuaalivaluuttayksiköstä. Virtuaalivaluuttatilillä olevia virtuaalivaluuttayksiköitä ei pääse hallinnoimaan kuin se, jolla on kyseisen tilin yksityinen avain hallussa. Tulon jaksottamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, katsotaanko louhintatulo ansio- vai pääomatuloksi.

TVL 113 §n pääsäännön mukaan tulosta tehtävät vähennykset tehdään silloin kun ne on maksettu. Laajuusongelman yhteydessä on käsitelty sitä, millaiset kulut ovat vähennyskelpoisia menoja louhintatuloista. Vähennyskelpoiset menot vähennetään pääsäännön mukaan verovuotena, jona maksu on suoritettu. Esimerkiksi sellaiset sähkökulut, jotka ovat louhintatuloista vähennyskelpoisia vähennetään siis silloin, kun ne on maksettu. Menon jaksottamista koskevan yleissäännön soveltamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, onko tulo, josta vähennys tehdään ansio- vai pääomatuloa.

TVL 114 § viittaa EVL:n hankintamenojen jaksottamissäännöksiin. EVL 30 §:n mukaan jos koneiden tai kaluston käyttöikä on yli kolme vuotta, saa hankintamenosta tehdä verovuonna enintään 25 % poiston menojäännöksestä. Mikäli koneiden tai kaluston käyttöikä on alle kolme vuotta voi TVL 33.1 §:n 1 kohdan mukaan hankintahinnan poistaa kokonaisuudessaan sinä verovuonna, jona omaisuus on otettu käyttöön. Louhintaa varten hankitun tietokoneen käyttöiän voidaan yleensä katsoa olevan yli kolme vuotta, joten sen hankintahinta vähennetään vuosittaisina 25 %:n menojäännöspoistoina.

Verohallinnon ohjeen Tulonhankkimiskulut ansiotuloista mukaan alle 1 000 euron hintaisten hyödykkeiden taloudellisen käyttöajan katsotaan olevan alle kolme vuotta. Tällöin hankintamenon vähentäminen voidaan tehdä kerralla.¹⁶⁹ Alle tuhannen euron hintaisen tietokoneen hankintamenon voi siis vähentää kerralla sinä verovuonna jona se on otettu käyttöön.

6.3 Virtuaalivaluuttojen luovutusta koskevat jaksottamisongelmat

Edellä luvussa 3.2 on todettu, myös virtuaalivaluuttojen luovutuksiin sovelletaan tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä. Luovutusvoittojen jaksottamiseen sovelletaan TVL

¹⁶⁸ Rabinä ym. 2019, s. 901.

¹⁶⁹ Verohallinnon ohje Tulonhankkimiskulut ansiotuloista 24.2.2020, kohta 4.2.

110.2 §:ää, jonka mukaan luovutusvoitto on sen verovuoden tuloa, jona kauppa tai vaihto on tapahtunut tai muu luovutus tehty. Tästä seuraa siis se, että virtuaalivaluutan luovutuksesta syntyvä tulo verotetaan sinä vuonna, jona kauppa on tapahtunut. Verohallinnon ohjeen mukaan virtuaalivaluutan luovutuksesta syntyvä tulo verotetaan sinä vuonna, jona luovutus on tapahtunut.¹⁷⁰ Verohallinnon ohje ei kuitenkaan määrittele sen tarkemmin sitä, milloin luovutuksen katsotaan tapahtuneen.

Oikeuskirjallisuuden mukaan kaupantekohetkenä pidetään vakiintuneesti sitovan ja lopullisen kauppakirjan tai muun luovutussopimuksen tekohetkeä, eikä merkitystä verovuoden määräytymiselle ole sillä, milloin omistusoikeus tai hallintaoikeus on siirtynyt.¹⁷¹ Mikäli virtuaalivaluuttayksiköiden luovutuksesta tehdään kauppakirja tai muu luovutussopimus, pidetään luovutushetkenä siis kyseisen asiakirjan tekohetkeä eli sitä, kun osapuolet ovat allekirjoittaneet sopimuksen. Sillä, milloin virtuaalivaluutan omistus siirtyy, ei siis ole merkitystä.

Virtuaalivaluutan luovutuksesta ei kuitenkaan välttämättä tehdä kauppakirjaa. Virtuaalivaluuttoja luovutetaan osapuolten välillä yleensä joko anonyymissä virtuaalivaluutan kaupantekojärjestelmässä, joka hoitaa virtuaalivaluuttayksiköiden siirrot tililtä toiselle taikka osapuolten välisin sopimuksin, jonka jälkeen myyjä itse pyytää asiakasohjelman kautta, että virtuaalivaluuttayksiköt siirretään tililtä toiselle.

Nykäsen mukaan ”julkisessa arvopaperikaupassa luovutussopimuksen tekohetkenä voidaan pitää sitä hetkeä, jolloin kauppa syntyi pörssin kaupantekojärjestelmässä.”¹⁷² Erilaiset alustat ja palveluntarjoajat, joilla virtuaalivaluuttoja myydään ja ostetaan, voidaan rinnastaa pörssin kaupantekojärjestelmään, sillä molemmissa käydään anonyymisti kauppaa omaisuudesta. Virtuaalivaluuttojen luovutuksesta ei tehdä erillistä kauppakirjaa, vaan myymis- ja ostotahto ilmaistaan alustalle, joka hoitaa virtuaalivaluutan ja siitä maksettavan vastikkeen siirron, kun osto- ja myynti kohtaavat. Tällöin on perusteltua pitää luovutussopimuksen tekohetkenä sitä hetkeä, kun kauppa on syntynyt alustassa tai palvelussa.

Kun osapuolet ovat keskenään ilman kaupantekojärjestelmää sopineet virtuaalivaluuttayksiköiden luovutuksesta, tehdään virtuaalivaluuttaverkostolle pyyntö virtuaalivaluuttayksiköiden siirtämisestä toisen osapuolen tilille. Pyyntö tehdään asiakasohjelman kautta ja virtuaalivaluuttayksiköt siirtyvät tililtä toiselle, kun virtuaalivaluutan louhijat ovat hyväksyneet virtuaalivaluuttayksiköiden siirron. Tällöin voitaisiin katsoa, että

¹⁷⁰ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020 kohta 2.1.

¹⁷¹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 55.

¹⁷² Nykänen 2004, s. 207 ja Nykänen – Rabinä 2013 s. 56.

sitova luovutussopimus on syntynyt silloin, kun virtuaalivaluuttaverkostolle ilmoitetaan, että tietty siirto tililtä toiselle halutaan tehdä. Tätä hetkeä pidetään siis kaupantekohetkenä ja se määrää oikean verovuoden.

Kun virtuaalivaluuttojen luovutuksista syntyvän luovutusvoiton tai -tappion määrää lasketaan, merkitystä ei ole sillä, milloin meno on syntynyt. Vähennyskelpoiset menot vähennetään luovutusvoittoa laskettaessa eli samana verovuonna kuin luovutuspäivä on.¹⁷³

TVL 50 §:n mukaan luovutustappio vähennetään omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta verovuonna ja viitenä sitä seuraavana vuotena sitä mukaan kuin voittoa kertyy. Luovutustappion verovuosi määräytyy samalla tavalla kuin luovutusvoiton verovuosi.

¹⁷³ Nykänen – Rabinä 2013, s. 89.

7 VIRTUAALIVALUUTTOJEN TULOVEROTUS RUOTSISSA

7.1 Ruotsin tuloverotuksesta yleisesti

7.1.1 Aluksi

Suomen ja Ruotsin tuloverojärjestelmillä on yhteinen historia, ja Suomen vuoden 1920 tulo- ja omaisuusverolakiin otettiin mallia Ruotsissa voimassa olleesta tulo- ja omaisuusverolainsäädännöstä.¹⁷⁴ Kuten jäljempänä huomataan, järjestelmillä on hyvin paljon yhteistä. Vaikka Suomen järjestelmän perusta onkin Ruotsin vastaavassa, ovat oikeusjärjestelmät kuitenkin eriytyneet toisistaan. Seuraavassa esitellään pääpiirteitä Ruotsin tuloverojärjestelmästä ja verrataan niitä Suomen tuloverojärjestelmään. Sitä on esitelty niiltä osin kuin on tarpeen virtuaalivaluutan verokohtelun selvittämisessä eli niiltä osin, kuin on tutkielman rajauksen kannalta tarpeen.

Kuten Suomessa, myös Ruotsissa verotuksessa on keskiössä legaliteettiperiaate, mistä seurauksena on se, että lakiteksti on ensisijainen oikeuslähde.¹⁷⁵ Tuomioistuin tulkitsee ja soveltaa verolakeja, mutta perinteisesti vain korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja pidetään prejudikaattien asemassa oikeuslähteenä. Prejudikaatit ovat kuitenkin tärkeitä oikeuslähteitä.¹⁷⁶

7.1.2 *Inkomstskattelag*

Ruotsin tuloverojärjestelmässä verotettavalle tulolle ei ole mahdollista antaa kattavaa määritelmää. Yleisen määritelmän sijaan on valittu järjestelmä, jossa tulot on jaettu eri tulolajeihin (*inkomstslag*). Jokaisella tulolajilla on omat ehtonsa sille, mitä vaaditaan, jotta tulo voidaan kohdistaa kyseiseen tulolajiin. Edellytyksenä tulon veronalaisuudelle on siis se, että tulon on kohdistuttava johonkin tulolajiin. Jos tulo ei kuulu mihinkään tulolajiin, on tulo verovapaata. Tämä on suoraan seurausta legaliteettiperiaatteesta: ei veroa ilman lakia. Lisäksi tulo voi olla verovapaata myös erityisen säännöksen nojalla.¹⁷⁷

Ruotsissa tuloverotusta sääntelee *inkomstskattelag*, tuloverolaki (IL 1999:1229). Tuloverolaissa tulolajeja on kolme: *inkomstslaget tjänst* (ansiotulo), *inkomstslaget näringsverksamhet* (elinkeinotulo) ja *inkomstslaget kapital* (pääomatulo). Jokaista tulolajia

¹⁷⁴ Råbinä 2001, s. 107.

¹⁷⁵ Lodin ym. 2019, s. 14–16.

¹⁷⁶ Lodin ym. 2019, s. 17.

¹⁷⁷ Lodin ym. 2019, s. 59.

koskee oma jaksonsa tuloverolaissa. Luonnollisella henkilöllä voi olla tuloja kaikista kolmesta tulolajista.

Ansiotulon tulolajiin kohdistuu pääasiassa tulot, jotka maksetaan työsuorituksista työssä tai epäitsenäisessä työsuhteessa.¹⁷⁸ Elinkeinotuloja saadaan ansiotoiminnasta, jota harjoitetaan ammattimaisesti ja itsenäisesti. Pääomatulot ovat tuloja, jotka on saatu varallisuuden perusteella ja niitä verotetaan *kaksoisverotusmetodin* (duala beskattningsmetoden) mukaan eli kyseiset tulot erotetaan muista tuloista ja verotetaan suhteellisen veroasteikon mukaan.¹⁷⁹ Tulolajeja on käsitelty tarkemmin jäljempänä.

Osa tuloista ovat sellaisia, että ne voivat kuulua useampaan kuin yhteen tulolajiin. Tällöin hierarkia tulolajien välillä menee niin, että elinkeinotulot ovat korkeammalla kuin pääomatulot ja ansiotulot, ja pääomatulot korkeammalla kuin ansiotulot. Tämä tarkoittaa siis sitä, että tulo verotetaan ansiotulona vain, jos tulo ei kuulu pääomatuloihin eikä elinkeinotuloihin, ja pääomatulona vain, jos tulo ei kuulu elinkeinotuloihin.¹⁸⁰

Tulojen yleinen arvostamisnormi on IL 61 luvun 2.1 §:ssä ja sen mukaan muut tulot kuin rahat arvostetaan markkina-arvoon. 61 luvussa on myös säännöksiä erilaisten luontoisetuksien, kuten autoedun arvon määrittämisestä.¹⁸¹ Tämä eroaa Suomen järjestelmästä siinä, että tuloverolaissa ei ole tulojen arvostamista koskevaa säännöstä. Luontoiseturjen arvostamisesta on kuitenkin tuloverolaissa oma säännöksensä, TVL 64 §, kuten Ruotsin tuloverolaissakin.

7.1.3 Ansiotulot ja niistä tehtävät vähennykset

IL 10 luvun 1.1 §:n mukaan ansiotulojen tulolaji sisältää kaikki palveluksista (tjänst) saatavat tulot ja menot siltä osin kuin ne eivät sisälly pääomatuloihin tai elinkeinotuloihin. 1.2 §:n mukaan palvelulla tarkoitetaan työtä, toimeksiantoja ja muuta pysyvää tai väliaikaista tuloa tuottavaa toimintaa. IL 10 luvun 2 §:n mukaan ansiotuloja ovat muun muassa eläke, elinkorko, toistuvaisavustukset ja muut samankaltaiset jaksoittaiset tulot.

Ansiotulona verotetaan ensisijaisesti palkka ja muut sellaiset korvaukset, jotka on saatu työnteosta työsuhteessa. Ansiotuloihin kuuluvat myös korvaukset sellaisista suorituksista, jotka on tehty ilman että on työsuhteessa ja jotka eivät kuulu mihinkään muuhun tulolajiin. Ansiotulojen tulolaji toimii eräänlaisena ”keräyspaikkana” erilaisille tuloille.¹⁸² Ansiotuloina

¹⁷⁸ Lodin ym. 2019, s. 60.

¹⁷⁹ Lodin, ym. 2019 s. 61.

¹⁸⁰ Lodin, ym. 2019 s. 124 – 125.

¹⁸¹ Lodin ym. 2019, s. 59.

¹⁸² Lodin ym. 2019, s. 117 ja 119.

pidetään myös sellaisesta harrastustoiminnasta saatuja tuloja. Harrastustoiminnan tunnuspiirteenä on se, että sillä ei ole tulonhankkimistarkoitusta.¹⁸³

Ansiotuloina voidaan siis verottaa vain sellaiset tulot, jotka eivät kuulu mihinkään kahdesta muusta tulolajista. Elinkeino toimintana pidetään tuloverolain 13 luvun 1 §:n mukaan ansiotoimintaa, jota harjoitetaan ammattimaisesti ja itsenäisesti. Määritelmää sovelletaan sekä elinkeinonharjoittajiin että juridisiin henkilöihin.¹⁸⁴ Rajalla ansiotulon ja elinkeinotulon välillä on merkitystä monessa suhteessa. Esimerkiksi ansiotulojen jaksottaminen eroaa elinkeinotulon jaksottamisesta. Kysymys toiminnan itsenäisyydestä ratkaistaan tapauskohtaisesti kokonaisarvioinnilla, jossa kaikki olosuhteet otetaan huomioon¹⁸⁵.

Tulojen vähennyskelpoisuuden yleissääntönä on IL 12 luvun 1 §, jonka mukaan tulojen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut vähennetään menoina, jos muualla ei toisin säädetä. IL 10 luvun 16 §:n mukaan ansiotulon tulolajin ylijäämä tai alijäämä lasketaan vähentämällä tuloeristä kuluerät.

Jos ansiotulon määrää laskettaessa syntyy alijäämä, mikä normaalissa toiminnassa on hyvin harvinaista, ei vähennystä alijäämästä saa vähentää muista tulolajeista. Alijäämä vähennetään sanotun pykälän mukaan seuraavana verovuonna.¹⁸⁶ Harrastustoiminnassa sen sijaan yleistä on, että harrastustoiminnasta syntyy toiminnan alussa alijäämää ja vasta myöhemmin ylijäämää.¹⁸⁷ IL 12 luvun 37 §:n mukaan harrastustoiminnasta syntyneitä alijäämää ei saa vähentää muista ansiotuloista. Harrastustoiminnan alijäämän voi kuitenkin vähentää seuraavan viiden vuoden ajan mahdollisesti syntyvästä ylijäämästä.¹⁸⁸

Tulon jaksottamista koskeva yleissääntö on IL 10 luvun 8 §:ssä ja sen mukaan tulo on sen vuoden tuloa, jona verovelvollinen voi siitä määrätä tai jona se muulla tavalla tulee verovelvolliselle. Jaksottamissääntö vastaa Suomen TVL 110 §:n yleistä jaksottamissääntöä, jonka mukaan tulo on sen vuoden tuloa, jona se on tullut verovelvollisen vallintaan.

7.1.4 Pääomatulot

Pääomatulon tulolajista säännellään tuloverolain luvuissa 41–43. Pääomatulojen tulolajiin kuuluvat IL 41 luvun 1 §:n mukaan tulot ja menot, jotka ovat seurausta verovelvollisen omistamista varoista ja veloista, sekä luovutusvoitot ja -tappiot. Niitä ovat esimerkiksi

¹⁸³ Lodin ym. 2019, s. 123.

¹⁸⁴ Lodin ym. 2019, s. 60.

¹⁸⁵ Lodin ym. 2019, s. 121.

¹⁸⁶ Lodin ym. 2019, s. 146.

¹⁸⁷ Lodin ym. 2019, s. 146.

¹⁸⁸ Lodin ym. 2019, s. 146.

korkotulot, osingot ja vuokratulot. Pääomatuloja eivät kuitenkaan ole elinkeinotuloihin kuuluvat tulot.

Pääomatulon alijäämä tai ylijäämä lasketaan IL 41 luvun 12 §:n mukaan niin, että kaikista tulolajiin kuuluvista tuloeristä vähennetään kuluerät. Joidenkin tulo- ja kuluerien määrät on kuitenkin laskettava ensin erikseen ennen kuin voidaan laskea lopullisen ali- tai ylijäämän määrä.¹⁸⁹ Tällainen erikseen laskettava kuluerä on esimerkiksi omaisuuden luovutusvoitosta saatu tulo.

Pääomatulot on jaettu juokseviin pääomatuloihin ja luovutusvoittoihin. Juoksevien tulojen ja luovutusvoittojen verotuksessa on joitakin tärkeitä eroja.¹⁹⁰ Näiden tulojen välillä ei kuitenkaan ole selvää luonnollista rajaa. Juoksevat tulot ovat yleensä tuloja, jotka on saatu varallisuudesta ilman, että varallisuutta tai sen osaa on luovutettu.¹⁹¹ Juoksevien tulojen ja luovutusvoittojen lisäksi verotettavia tuloja ovat IL 42 luvun 1 §:n mukaan kaikki muutkin tulot, jotka on saatu varallisuuden omistamisen perusteella.

IL 41 luvun 2 §:n mukaan luovutusvoittoja ja -tappioita ovat voitot ja tappiot omaisuuden luovutuksesta. Omaisuuden *luovutuksella* tarkoitetaan IL 44 luvun 3 §:n mukaan omaisuuden myyntiä, vaihtoa tai vastaavaa omaisuuden luovutusta. Määritelmä on laaja ja sen on tarkoitus kattaa kaikki liiketoimet, joissa omaisuus siirretään omistajalta välillisellä tai välittömällä korvauksella.¹⁹² Toisin kuin Suomessa, Ruotsissa luovutuksen käsite on määritelty laissa.

Jotta omaisuuden luovutuksesta saadun tulon verokohtelu voidaan määrittää, on aluksi selvitettävä, onko saannossa kyse verotettavasta luovutuksesta vai muusta, verovapaasta saannosta. Kuten Suomessa, myös Ruotsissa luovutusvoitosta verovapaita saantoja ovat lahjat, perintö- ja testamenttisaannot.¹⁹³

Luovutusvoiton määrän laskeminen on samanlaista riippumatta myydyn varallisuuden laadusta. Joitain varallisuuslajeja koskee kuitenkin omat erityissäännöksensä.¹⁹⁴ IL 44 luvun 13 §:n pääsäännön mukaan luovutusvoitto lasketaan niin, että varallisuuden luovutuksesta saadusta korvauksesta, luovutushinnasta, josta on vähennetty luovutuksesta aiheutuneet kulut,

¹⁸⁹ Lodin ym. 2019, s. 162.

¹⁹⁰ Lodin ym. 2019, s. 164

¹⁹¹ Lodin ym. 2019, s. 166.

¹⁹² Lodin ym. 2019, s. 177.

¹⁹³ IL 44 luvun 21 § ja Lodin ym. 2019, s. 176, 179 ja 182.

¹⁹⁴ Lodin ym. 2019, s. 176.

vähennetään ”omkostnadsbelopp”, kustannussumma. Saman luvun 14 §:n mukaan kustannussummalla tarkoitetaan varallisuuden hankintamenoja lisätynä parannusmenoilla.

Säännökset luovutushinnan laskemisesta ovat pääosin samanlaiset riippumatta luovutetun omaisuuden laadusta. Luovutushinnan laskemisessa otetaan huomioon koko saatu luovutushinta, vaikka se olisi maksettu useammassa erässä.¹⁹⁵ Luovutushinta arvostetaan markkina-arvoon ja mikäli omaisuuserää vaihdetaan, vaihdossa saatu omaisuuserä on korvaus vaihdossa annetun varallisuuden luovutuksesta.¹⁹⁶

Tuloverolain 48 luvussa säännellään ulkomaisen valuutan sekä ”delägarrätte” osuusosikeuksien luovuttamisesta. Arvopapereiden käsite on Ruotsin tuloverotuksessa hyvin laaja. Ruotsin tuloverolaissa käytetään termiä ”delägarrätt”, joka on tässä suomennettu osuusosikeudeksi.¹⁹⁷ IL 48 luvun 2 §:n mukaan osuusosikeuksilla tarkoitetaan muun muassa osakkeita, sijoitusrahasto-osuuksia ja merkintäosikeuksia.

Tuloverolain 52 luku taas sisältää säännökset muiden kuin erikseen tuloverolain aiemmissa luvuissa säänneltyjen varallisuuserien luovutuksista. Se toimiikin keräyspaikkana muun omaisuuden luovutuksille.¹⁹⁸ IL 52 luvun 2 §:n mukaan verovelvollisen henkilökohtaisessa käytössä olevien omaisuuserien eli henkilökohtaisen omaisuuden luovutuksessa voidaan hankintamenoksi laskea 25 % luovutuksesta saatavasta korvauksesta vähennettynä myyntipalkkiolla ja muilla myyntikuluilla. Henkilökohtaisen omaisuuden myynnistä syntyvät luovutusvoitot ovat veronalaisia vain siltä osin, kuin ne ylittävät verovuoden aikana yli 50 000 kruunua.

Mikäli 52 luvun soveltamisalaan kuuluva tulo ei ole henkilökohtaista omaisuutta, lasketaan luovutusvoitto edellä esitellyjen IL 44 luvun 13–14 §:ien mukaan. Kustannussumman laskemiseen sovelletaan tällöin 48 luvun 7 §:ää, jonka mukaan kustannussumma lasketaan käyttäen keskimääräismenetelmää (genomsnittsmetoden).

Luovutustappioiden laskemiseen sovelletaan IL 44 luvun 2 §:n mukaan pääasiassa samoja sääntöjä kuin luovutusvoittojen laskemiseen. Peruseriaatteena on symmetrisyys, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki luovutusvoitot ovat verollisia ja kaikki luovutustappiot ovat vähennyskelpoisia. Luovutustappioita koskeva yleinen sääntö on IL 42 luvun 1 §:ssä ja sen

¹⁹⁵ Lodin ym. 2019, s. 182.

¹⁹⁶ Lodin ym. 2019, s. 184.

¹⁹⁷ Ks. Råbinä 2001, s. 108.

¹⁹⁸ Lodin, ym. 2019, s. 210.

mukana luovutustappioista on vähennyskelpoista 70 %. Tästä on kuitenkin lukuisia poikkeuksia.¹⁹⁹

Kuten aiemmin on todettu, IL 52 luvun säännöksiä sovelletaan sellaisten varallisuuserien luovutuksiin, joista ei tuloverolain aiemmissa luvuissa ole säännöksiä. 52 luvun 5 §:n mukaan luovutustappioista saa vähentää 70 %. Henkilökohtaisen varallisuuden luovutuksesta syntyviä tappioita ei kuitenkaan saa vähentää.

7.2 Virtuaalivaluutat ja Ruotsin tuloverolaki

Kuten Suomessa, myös Ruotsissa virtuaalivaluuttoja tai niiden verokohtelua ei mainita tuloverolaissa. Legaliteettiperiaatteen mukaisesti virtuaalivaluutoista saatavia tuloja voidaan verottaa vain, jos siitä on säädetty laissa. On siis tutkittava, voidaanko tuloverolain säännöksiä soveltaa virtuaalivaluuttoihin ja jos voidaan, mitkä säännökset soveltuvat. Seuraavassa on pyritty löytämään Ruotsin tuloverojärjestelmästä vastaus tämän tutkielman kahteen tärkeimmistä kysymyksistä, eli mihin tulolajiin louhintatulot kohdistuvat ja mitä säännöksiä sovelletaan virtuaalivaluuttojen luovutuksiin.

Skatteverket eli Ruotsin Verovirasto on antanut kaksi ohjetta koskien virtuaalivaluuttojen verotusta. 23.4.2014 annettu ”*Beskattning av bitcoin och andra s.k. virtuella valutor i inkomstslaget kapital*” eli Bitcoinin ja muiden sellaisten virtuaalivaluuttojen verotus pääomatuloina koskee virtuaalivaluuttojen luovutusten verotusta. Toinen ohje ”*Beskattning vid mining av bitcoin och andra virtuella valutor m.m.*” eli Bitcoinin ja muiden virtuaalivaluuttojen louhinnan verotus on annettu 24.4.2015 ja se käsittelee virtuaalivaluuttojen louhintatulojen verotusta.

7.3 Virtuaalivaluuttojen luovutuksista saatavien tulojen verotus

Ruotsin Högsta förvaltningsdomstolen eli korkein hallinto-oikeus on 4.12.2018 antanut bitcoinin luovutuksen verotusta koskevan ratkaisun HFD 2674-18. Seuraavassa on esitelty kyseinen ratkaisu perusteluineen. Tapaus koskee pyydettyä ennakkoratkaisua. Ratkaistavana kysymyksenä on, minkä säännösten mukaan bitcoinin ”omkostnadsbeloppet” eli kustannussumma on laskettava. Vastaus riippuu siitä, voidaanko bitcoinia pitää niin sanottuna osuusosikeutena (delägarret) tai ulkomaisena valuuttana.

Korkein hallinto-oikeus katsoo ratkaisussaan, että bitcoinia ei voida rinnastaa osuusosikeuteen tai ulkomaan valuuttaan. Bitcoinin luovutus on siksi verotettava muuta varallisuutta koskevia

¹⁹⁹Lodin ym. 2019, s. 214

IL 52 luvun säännösten mukaisesti. Bitcoin ei voi myöskään olla niin sanottua henkilökohtaista omaisuutta, mikä tarkoittaa sitä, että kustannussumma on laskettava keskimääräisen menetelmän mukaan ja 70 prosenttia tappiosta on vähennyskelpoista. Korkeimman hallinto-oikeuden päätös vahvistaa ohjeessa ”Beskattning av bitcoin och andra s.k. virtuella valutor i inkomstslaget kapital” esitetyn kannan.

Tuomioistuimen mukaan bitcoin ei ole sellainen omaisuuserä, joka mainitaan nimenomaisesti IL 48 luvun 2 §:n osuusoikeuden määritelmässä. Bitcoinia, jonka arvonmuutoksella ei ole yhteyttä minkään tuottavan yrityksen taloudelliseen toimintaan tai kehitykseen, ei voida myöskään pitää omaisuuseränä, jonka toiminta tai rakenne on samanlainen kuin osakkeella tai muulla pykälässä luetellulla omaisuuserällä. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan bitcoiniin ei siis voida soveltaa osuusoikeuksien luovutusta koskevia säännöksiä.

Korkein hallinto-oikeus katsoo, että bitcoin ei myöskään voi olla IL 48 luvun 4 §:n 2 kohdassa tarkoitettua ulkomaista valuuttaa, koska siltä puuttuu liikkeeseenlaskija eikä se ole laillinen maksuväline missään valtiossa.

Bitcoiniin sovelletaan siis IL 52 luvun muita omaisuuseriä koskevia säännöksiä. Jäljelle jää vielä kysymys siitä, voidaanko bitcoinin katsoa olevan 2 §:ssä tarkoitettua henkilökohtaista omaisuutta. Henkilökohtainen omaisuudella tarkoitetaan omaisuutta, joka verovelvollisella on henkilökohtaisessa käytössään. Se tarkoittaa ensisijaisesti irtainta omaisuutta, jotka pääasiassa ovat verovelvollisen tai hänen perheensä hyötykäytössä tai koristeena.

Ennakkoratkaisun hakija totesi käyttävänsä bitcoineja maksuvälineenä ja siten hyötykäytössä. Tuomioistuimen mielestä se, että omaisuuserää käytetään maksuvälineenä, ei tarkoita sitä, että kyseistä omaisuutta voitaisiin pitää säännöksessä tarkoitettuna henkilökohtaisena omaisuutena. Bitcoinia ei myöskään muusta syystä voida pitää sellaisena henkilökohtaisena omaisuutena, jota säännöksessä tarkoitetaan.

Siten tuomioistuimen johtopäätös on, että koska bitcoin on muuta omaisuutta kuin henkilökohtaista omaisuutta, sovelletaan sen luovutukseen IL 52 luvun 3.1 §:ää, jonka mukaan kustannussumman määrä on laskettava keskimääräisen menetelmän mukaisesti.

Kyseinen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu vahvisti siis Ruotsin veroviraston bitcoinin luovutusta koskevan ohjeen. Ohjeen sisältö vastaa hyvin paljon edellä esitettyä ratkaisua, mutta siinä on myös muutamia tarkennuksia virtuaalivaluutan verotukseen. Seuraavassa on esitelty

kyseisen ohjeen sisältöä sekä kirjoitettu auki tarkemmin, miten virtuaalivaluuttojen luovutuksia Ruotsissa verotetaan.

Bitcoinin luovutuksia koskevaa ohjetta sovelletaan bitcoinin lisäksi myös muihin virtuaalivaluuttoihin. Ohjeen tarkoituksena on selvittää, miten yksityishenkilön virtuaalivaluutan luovutuksia tai sen käyttöä maksuvälineenä on verotettava silloin, kun bitcoin ei kuulu elinkeinotoimintaan?²⁰⁰

IL 48 luvun 4 §:ssä olevalla käsitteellä ulkomainen valuutta ei ole oikeudellista määritelmää. Ruotsin verovirasto kuitenkin katsoo, että ulkomainen valuutta verotuksellisessa merkityksessä edellyttää, että sen liikkeeseen laskee kansallinen pankki tai muu vastaava laitos ja että se viittaa tiettyyn valuutta-alueeseen. Siksi verolainsäädännössä termi "valuutta" koskee vain niin sanottuja virallisia valuuttoja, jotka voidaan liittää tiettyyn valtioon tai valtioiden liittoon. Bitcoinilla ei ole virallista liikkeeseenlaskijaa, eikä se vastaa oikeutta, jota voidaan kohdistaa muihin henkilöihin. Bitcoinia ei myöskään ole liitetty tiettyyn osavaltioon tai muuhun maantieteelliseen alueeseen. Siksi Ruotsin verovirasto katsoo, että bitcoin ei voi olla 48 luvussa tarkoitettua ulkomaista valuuttaa.²⁰¹

Bitcoinia voidaan myydä digitaalisilla kauppapaikoilla, ja sitä voidaan joissain tapauksissa käyttää myös tavanomaisen, laillisen maksuvälineen korvikkeena. Bitcoinilla on siten arvoa sen haltijalle ja siten se katsotaan omaisuudeksi. Siksi bitcoinien luovutukset tulisi verottaa muun varallisuuden luovutuksena IL 52 luvun säännösten mukaan.²⁰²

Suomalaisessa oikeuskäytännössä on päädytty siihen tulokseen, että luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä sovelletaan kaiken rahanarvoisen varallisuuden luovutuksiin.²⁰³ Luovutusvoittojen soveltamisalat Suomessa ja Ruotsissa vastaavat siis toisiaan.

Virtuaalivaluuttoihin on korkeimman hallinto-oikeuden ja virtuaalivaluuttojen luovutuksia koskevan ohjeen mukaan sovellettava IL 52 luvun muiden omaisuuserien luovutusta koskevia säännöksiä, eikä virtuaalivaluutta ole henkilökohtaista omaisuutta, joten luovutusvoiton määrä lasketaan IL 44 luvun 13-14 §:n mukaan. Virtuaalivaluutasta saadusta luovutushinnasta, josta on vähennetty luovutuksesta aiheutuneet kulut vähennetään siis kustannussumma, joka koostuu hankintamenosta ja parannuskustannuksista. Kustannussumma lasketaan IL 52 luvun 3 §:n mukaan käyttämällä keskimääräismenetelmää, josta säännellään IL 44 luvun 7 §:ssä.

²⁰⁰ Beskattning av bitcoin och andra s.k. virtuella valutor i inkomstslaget kapital, kohta 2.

²⁰¹ Beskattning av bitcoin och andra s.k. virtuella valutor i inkomstslaget kapital, kohta 4.1.

²⁰² Beskattning av bitcoin och andra s.k. virtuella valutor i inkomstslaget kapital, kohta 4.1.

²⁰³ KHO 2019:42, ks. lisää luvusta 3.2.

Virtuaalivaluutan luovutuksesta syntyneestä luovutustappiosta on vähennyskelpoista 70 % IL 52 luvun 5 §:n mukaan.

Ruotsissa luovutusvoiton määrä lasketaan siis samalla tavalla kuin Suomessa. TVL 46.1 §:n mukaan luovutushinnasta vähennetään hankintahinta, joka vastaa Ruotsin kustannussummaa. Hankintahintaan katsotaan myös Suomessa kuuluvan omaisuuden parannusmenot. Lisäksi Suomessa luovutushinnasta saadaan vähentää voiton hankkimisesta olleet kulut, jotka vastaavat Ruotsin luovutuksesta aiheutuneita kuluja.

Virtuaalivaluuttojen luovutustappioiden vähennyskelpoisuus sen sijaan eroaa Suomessa vähennyskelpoisesta luovutustappiosta. Suomessa luovutustappio on pääsääntöisesti kokonaan vähennyskelpoista muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, kun taas Ruotsissa vähennyskelpoista on edellä esitetyn perusteella vain 70 % tappion määrästä.

Omaisuuden luovutuksella tarkoitetaan IL 44 luvun 3 §:n mukaan omaisuuden myyntiä, vaihtoa ja vastaavaa luovutusta. Bitcoinien myynnistä Ruotsin kruunuina tai ulkomaisena valuuttana saatu korvaus, on siten verotettava luovutusvoittona. Hyödykkeen tai palvelun maksaminen bitcoinilla tarkoittaa sitä, että bitcoin on myyty tuotteen tai palvelun arvoa vastaavaa vastiketta vastaan. Jokaisesta tällaisesta bitcoinilla suoritetusta maksusta seuraa siten erillinen luovutusvoittolaskelma.²⁰⁴

Luovutuksen käsitettä ei Suomen tuloverolaissa ole määritelty. Oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin tultu samanlaiseen lopputulokseen, että luovutusvoittoverotuksessa luovutuksella tarkoitetaan omaisuuden vastikkeellista luovutusta.²⁰⁵ Myös Suomessa virtuaalivaluutan käyttäminen valuuttana realisoi luovutusvoittoverotuksen.

7.4 Louhintatulojen verotus

Louhintatulojen verotusta koskee Ruotsin veroviraston ohje ”Beskattning vid mining av bitcoin och andra virtuella valutor m.m.”. Koska louhintatuloja ei ole mainittu Ruotsin tuloverolaissa, eikä sitä koskevaa oikeuskäytäntöä ole, louhintatulojen verotusta Ruotsissa tarkastellaan pelkästään veroviraston ohjeen kautta. Seuraavassa on siis esitelty pääpiirteissään louhimista koskeva ohje. Ohjeen tarkoituksena on selvittää, miten luonnollisen henkilön bitcoinin ja muun virtuaalivaluutan louhintaa verotetaan.

²⁰⁴ Beskattning av bitcoin och andra s.k. virtuella valutor i inkomstslaget kapital, kohta 4.2.

²⁰⁵ Nykänen – Rabinä 2013, s. 38.

Ohjeen mukaan bitcoinien ja muiden virtuaalisten valuuttojen louhinnasta saatavat tulot verotetaan yleensä ansiotuloina (inkomst av tjänst) harrastuksista saatavina tuloina, mutta niitä voidaan poikkeuksellisesti verottaa myös elinkeinotulona (inkomst av näringsverksamhet). Ansiotuloihin kuuluu IL 10 luvun 1 §:n mukaan kaikki palveluksista (tjänst) saatavat tulot ja menot siltä osin kuin ne eivät sisälly pääomatuloihin tai elinkeinotuloihin. Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan IL 13 luvun 1 §:n mukaan ammattimaisesti ja itsenäisesti harjoitettua ansiotoimintaa.

Luonnollisen henkilön ansiotulona verotetaan ohjeen mukaan sellaista itsenäistä toimintaa, jota tehdään ilman voitontavoittelua. Toiminta ei ole voittoa tavoittelevaa, vaikka toiminnan seurauksena syntyisikin ylijäämää.

Ruotsin veroviraston mielestä bitcoinien louhinta tapahtuu yleensä sellaisella laajuudella ja sellaisilla laitteilla, että voittoja ei yleensä voida saavuttaa. Siksi bitcoinien louhintaa pidetään yleensä harrastustoimintana. Jos tällainen toiminta jonakin vuonna lopulta kuitenkin tuottaa voittoa, verotetaan tulo ansiotulona. Jos harrastustoiminnan kulut ovat suuremmat kuin tulot, syntyvää alijäämää ei saa IL 12 luvun 37 §:n mukaan vähentää muista ansiotuloista. Tällainen alijäämä voidaan kuitenkin vähentää toiminnasta myöhemmin, seuraavan viiden vuoden aikana saatavista tuloista.

Ohjeen mukaan virtuaalivaluutan louhimiseksi tarvitaan yhdistelmä työtä ja tietokonekapasiteettia. Louhinta ei siksi ole puhdas pääomasijoitus, jota voitaisiin verottaa pääomatulona. Jos toiminnan odotetaan tuottavan voittoa, eli liikevaihto ajan myötä ylittää kustannukset, toiminnalla voidaan yleensä olettaa olevan voittotavoite. Jos liiketoiminnan laajuus on vähäinen, eikä sen odoteta tuottavan ylijäämää tilikauden aikana, se ei ole liiketoimintaa.

Kun arvioidaan, voidaanko toimintaa pitää elinkeinotoimintana, voidaan seuraavia kysymyksiä käyttää apuna:

- Harjoitetaanko liiketoimintaa säännöllisesti ammattimaisella ja kustannustehokkaalla tavalla pidemmän ajanjakson ajan sopivilla laitteilla?
- Voidaanko yrityksen odottaa tuottavan ylijäämää koko tilikauden ajan?
- Voidaanko laitteen laskentakapasiteetin olettaa tuottavan yli 25 bitcoinia vuodessa (tai vastaava arvo muun virtuaalisen valuutan muodossa)?

Jos toimintaa pidetään liiketoimintana, ylijäämä verotetaan luonnollisen henkilön elinkeinotulona.

Ruotsin veroviraston virtuaalivaluuttojen louhintaa koskevassa ohjeessa on selvästi otettu sellainen kanta, että louhinta ei voi tuottaa tuloa. On siis oletettu, että louhinnasta aiheutuneet kustannukset ovat niin suuret, ettei ylijäämää synny. Toisaalta taas on oletettu, että mikäli louhinnasta todella syntyy ylijäämää, on toiminta niin ammattimaista ja sen tavoitteena on tuottaa voittoa, että toimintaa voidaan pitää elinkeinotoimintana ja tällöin tulo on elinkeinotulona verotettavaa.

Louhintatuloja pidetään Ruotsissa siis harrastustoiminnan tuloina, joten ne verotetaan ansiotuloina. Tuloja ei pidetä pääomatuloina, koska katsotaan, että louhintaan tarvitaan sekä työtä että tietokonekapasiteettia, joten kyse ei ole pelkästään pääomasijoituksesta. Myös Suomessa Verohallinnon ohjeen mukaan louhintatulo on ansiotulona verotettavaa tuloa.²⁰⁶ Tässä tutkielmassa on kuitenkin päädytty siihen lopputulokseen, että louhintatuloja pitäisi verottaa pääomatuloina. Koska sekä Suomen että Ruotsin pääomatulon käsite pohjautuu varallisuudesta saatavaan tuloon, voitaisiin samantyyppisiä perusteluja kuin on käytetty luvussa 4.3.4. käyttää perustelemaan sitä, miksi louhintatulot pitäisi verottaa myös Ruotsissa pääomatulona.

Suurin ero Suomen ja Ruotsin välillä louhintatulojen verottamisessa on raja elinkeinotoiminnan ja henkilökohtaisen tulon välillä. Näyttää siltä, että louhintatulo voidaan Ruotsissa bitcoinin louhintaa koskevan ohjeen mukaan helposti katsoa elinkeinotuloksi, mikäli louhintatoiminnasta syntyy tuloa. Suomessa sen sijaan kriteerit sille, että tulo voi olla elinkeinotoiminnan tuloa näyttäisi olevan korkeammalla. Pelkästään se, että louhinta tuottaa tuloja, ei tarkoita Suomessa sitä, että kyse olisi elinkeinotoiminnasta.

Tulojen yleinen arvostamisnormi on IL 61 luvun 2.1 §:ssä ja sen mukaan muut tulot kuin rahat arvostetaan markkina-arvoon. Tätä sovelletaan myös virtuaalivaluuttojen louhintatuloihin, sillä tuloa ei ole rahaa. Suomen tuloverolaissa ei sen sijaan ole omaa arvostamisnormia. Tässä tutkielmassa on kuitenkin todettu, että louhintatulot tulisi arvostaa niiden käypään arvoon. Markkina-arvo ja käypä arvo tarkoittavat melkein samaa, joten arvostaminen tapahtuu sekä Ruotsissa että Suomessa samalla tavalla.

²⁰⁶ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluutan verotus 22.1.2020, kohta 2.5.1.

8 LOPUKSI

Tutkielmassa on käsitelty useampia virtuaalivaluuttojen verotukseen liittyviä kysymyksiä. Tutkielmassa on tutkittu vastausta perinteisiin vero-oikeudellisiin ongelmiin eli tulon laajuus-, kohdistamis-, arvostamis- ja jaksottamisongelmiin. Näiden ongelmien ratkaisusta syntyy kokonaisuus, joka vastaa kysymykseen miten virtuaalivaluutoista saatavia tuloja verotetaan luonnollisen henkilön henkilökohtaisen tulon verotuksessa.

Virtuaalivaluuttojen määritelmään mahtuu hyvin paljon erilaisia virtuaalivaluuttoja. Tutkielmassa on pyritty antamaan yleinen, kaikkia virtuaalivaluuttoja koskeva vastaus verotuskysymyksiin, mutta tarkan vastauksen antaminen on haastavaa nimenomaan määritelmän laajuuden takia. Tämä voi olla myös yksi syy sille, miksei verolainsäädännössä ole otettu kantaa virtuaalivaluuttojen verotukseen.

Tämän tutkielman kannalta merkittävimmät oikeudelliset ongelmat olivat voidaanko virtuaalivaluuttojen luovutuksiin soveltaa tuloverolain luovutusvoittoja koskevia säännöksiä ja mihin tulolajiin louhinnasta saatavat tulot kuuluvat. Nämä samat kysymykset olivat esillä myös, kun tehtiin vertailua virtuaalivaluutan verokohteluun Ruotsin tuloverotusjärjestelmässä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO 2019:42 perusteella virtuaalivaluuttojen luovutuksiin sovelletaan luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä. Ratkaisun perustelujen mukaan TVL 45.1 §:ssä tarkoitettuna omaisuutena on pidettävä kaikkea varallisuutta, jolla on rahallinen arvo. Koska virtuaalivaluutoilla on rahallista arvoa, ovat virtuaalivaluutat säännöksessä tarkoitettua omaisuutta.

Luovutusvoittojen soveltamisalaa koskeva kysymys on ollut edellä mainitun KHO:n ratkaisun lisäksi esillä myös muissa parin viime vuoden aikana ilmestyneissä. Yhteenvetona ratkaisuista voidaan sanoa, että luovutusvoittojen soveltamisala on laaja ja omaisuuden käsite vastaa yksityisoikeudessa käytettyä omaisuuden käsitettä. Omaisuutena on lisäksi pidettävä kaikkea jo kumotun varallisuusverolain mukaan verotettavaa varallisuutta.

Korkeimman hallinto-oikeuden antama ratkaisu KHO 2019:42 tukenaan hallinto-oikeuden ratkaisut Helsingin HAO 06.07.2018 ja Itä-Suomen HAO 29.11.2018 ovat siis yhtenäistäneet virtuaalivaluuttojen luovutusten verotuskäytäntöä. Aiemmin luovutuksiin ei Verohallinnon ohjeen mukaan sovellettu luovutusvoittojen verotusta koskevia säännöksiä TVL 45-50 §, mikä aiheutti sen, että luovutuksista saatavat voitot olivat pääomatuloina verotettavia, mutta tappioita ei saanut vähentää. Ratkaisujen myötä Verohallinto on päivittänyt ohjettaan vastaamaan oikeuskäytäntöä.

Vastauksena louhintatulojen tulolajia koskevaan kysymykseen todettiin, että riippumatta siitä, onko kyse proof of work vai proof of stake -protokollan mukaisesta louhinnasta, louhintatuloa voidaan pitää pääomatulona. Proof of stake -louhintatulojen tulolajin määrittelemisen pääomatuloksi oli yksinkertaista, sillä louhintamenetelmässä keskeisessä osassa on virtuaalivaluutan omistaminen ja sen avulla varallisuuden kartuttaminen. Sen sijaan proof of work -louhintatulojen ansiotuloluonteen sekä pääomatuloluonteen puolesta voidaan esittää argumentteja. Louhintatulon voidaan kuitenkin katsoa olevan varallisuuden eli louhintaan käytetyn tietokoneen kerryttämää tuloa, joten tulo on verotettava pääomatulona.

Virtuaalivaluuttojen luovutusvoiton- ja tappion määrän laskemisessa sen sijaan ei ole juurikaan ongelmia, sillä se noudattaa samaa kaavaa kuin muunkin omaisuuden luovutusvoiton ja -tappion laskeminen. Oikeuskäytäntö on hyvin vakiintunutta ja sitä voidaan suoraan soveltaa virtuaalivaluuttojen luovutuksiin.

Virtuaalivaluuttatulojen arvostamista ja jaksottamista koskevat kysymykset eivät myöskään olleet yhtä ongelmallisia kuin edellä esitetyt. Niihin sovelletaan samoja säännöksiä kuin muihinkin tuloihin. Louhintatulojen arvostaminen voi olla ongelmallista lähinnä silloin, kun virtuaalivaluutusta ei ole listattu mihinkään virtuaalivaluuttapörssiin.

Ruotsin tuloverotusjärjestelmää tarkasteltaessa huomattiin, että kyseinen järjestelmä on hyvin samanlainen kuin Suomen, sillä järjestelmillä on yhteinen historia. Tuloverotusjärjestelmä perustuu siis siihen, että tuloverolaissa on määritelty kolme tulolajia. Jos tulo kuuluu johonkin tulolajiin, on se veronalaista ja sen verottamiseen sovelletaan tulolajille ominaisia säännöksiä.

Ruotsissa virtuaalivaluuttoihin sovelletaan luovutusvoittoja koskevia säännöksiä. Virtuaalivaluuttojen luovutusvoittojen laskeminen tapahtuu Ruotsissa samalla tavalla kuin Suomessakin: luovutushinnasta vähennetään hankintameno ja voiton hankkimisesta olleet menot. Sen sijaan tappiosta on Ruotsissa vähennyskelpoista vain 70 %, kun taas Suomessa virtuaalivaluutan luovutustappiot ovat kokonaan vähennyskelpoisia.

Proof of work -protokollan mukaisia louhintatuloja sen sijaan verotetaan Ruotsissa ansiotuloina, sillä niitä pidetään harrastustoiminnan tuloina. Mikäli louhimistoiminnalla on tulonhankkimistarkoitus, on kyse elinkeinotoiminnasta ja tulo verotetaan elinkeinotulona. Tämä eroaa merkittävästi Suomen vastaavasta, sillä pelkkä tulonhankkimistarkoitus ei tarkoita sitä, että tulo pitäisi verottaa elinkeinotoiminnan tulona.

Saatuja tutkimustuloksia voidaan verrata Verohallinnon voimassa olevaan ohjeeseen Virtuaalivaluuttojen verotus²⁰⁷, sillä sen merkitys verotusta toimittaessa on suuri. Tutkimustulosten ja ohjeen välillä on paljon yhtäläisyyksiä. Ohjeessa ei kuitenkaan ole niin yksityiskohtaisia ohjeita esimerkiksi oikean verovelvollisen määräytymisestä tai louhintatulojen arvostamisesta kuin tässä tutkielmassa on käsitelty.

Isoin ero Verohallinnon ohjeen ja saatujen tutkimustulosten välillä on proof of work -protokollan mukaisten louhintatulojen tulolajikysymys. Verohallinnon ohjeen mukaan tulo on ansiotulona verotettavaa tuloa.²⁰⁸ Sen sijaan tässä on todettu, että tulo on pääomatulona verotettavaa tuloa.

Käytännössä verotus määräytyy Verohallinnon ohjeiden perusteella, jotka perustuvat oikeuskäytäntöön niiltä osin kuin oikeuskäytäntöä on syntynyt. Verovelvollisten oikeusturvan kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että verotus pohjautuisi lainsäädäntöön, eikä jäisi pelkästään Verohallinnon suositusluonteisten ohjeiden varaan. Verohallinnon ohjeet eivät kuitenkaan vastaa tarkasti kaikkiin virtuaalivaluuttojen verotusta koskeviin kysymyksiin. Lisäksi ohjeissa tulisi olla tarkemmat perustelut sille, miksi tuloja verotetaan tietyllä tavalla tai minkä perusteella tietyt menot ovat vähennyskelpoisia. Esimerkiksi ohjeessa virtuaalivaluuttojen verotus, proof of work -protokollan mukaisia louhintatuloja pidetään ansiotuloina perustelematta sen tarkemmin, miksi tällaiseen lopputulokseen on päädytty.

Lisäksi tuloverolaista puuttuu tarkemmat määritelmät esimerkiksi käsitteille *omaisuus*, *luovutus* ja *pääomatulo*. Toisaalta on hyvä, että tietyt tuloverolain säännökset on pidetty niin yleisinä, että niitä voidaan helposti soveltaa myös sellaisiin uusiin tulomuotoihin, kuten louhintatuloihin, joita ei lain säätämishetkellä osattu edes kuvitella. Tämä on ollut esitöiden mukaan myös lainsäätäjän tarkoitus. Tällöin lakia ei tarvitse olla koko ajan muuttamassa. Kuitenkin esimerkiksi TVL:n pääomatuloja koskevaa 32 §:ää on myöhemmin muutettu ja pääomatulolistaan on lisätty kapitalisaatiosopimuksen tuotto.²⁰⁹ Samalla lisättiin luovutusvoittojen soveltamisalaa koskevaan TVL 45 §:ään säännös, jonka mukaan myös kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saatu voitto on säännöksessä tarkoitettua omaisuuden luovutuksesta saatua voittoa. Voitaisiin siis ajatella, että myös virtuaalivaluutat olisi mahdollista lisätä tuloverolakiin, jos sille on tarvetta.

²⁰⁷ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020.

²⁰⁸ Verohallinnon ohje Virtuaalivaluuttojen verotus 22.1.2020, kohta 2.5.1.

²⁰⁹ Laki tuloverolain muuttamisesta 7.6.2019/732.

Kuitenkin esimerkiksi Ruotsin tuloverojärjestelmässä luovutuksen käsite on määritelty lailla. Ruotsin tuloverolain mukaan luovutuksena pidetään omaisuuden myyntiä, vaihtoa tai vastaavaa omaisuuden luovutusta.²¹⁰ Käsite on määritelty laajaksi, jotta se kattaisi kaikenlaiset vastikkeelliset luovutukset. Myös Suomen tuloverolaissa olisi mahdollista määritellä edellisen kappaleen alussa luetellut käsitteet niin, että käsite pysyisi laajana.

Vastaus kysymykseen virtuaalivaluuttojen verotuksen sääntelyn tarpeesta määräytyy lopulta sen perusteella, mikä on virtuaalivaluutan tulevaisuus. Mikäli virtuaalivaluuttojen merkitys tulevaisuudessa on vähäinen, ei tarkempaa lainsäädäntöä tarvita. Verohallinnon ohje vastaa pääpiirteittäin verokohtelua koskeviin kysymyksiin, vaikka louhintatulojen tulolajista voidaankin olla eri mieltä. Virtuaalivaluutan tulevaisuutta on kuitenkin vaikea ennustaa, mutta on mahdollista, että virtuaalivaluutasta tulee entistä suositumpi ja sitä käytetään laajemmin. Tällöin on mahdollista, että virtuaalivaluutan verotusta on säänneltävä tarkemmin.

²¹⁰ IL 44 luvun 3 §.